

ULUSLARARASI KIBRIS ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ÖĞRETİM VE ARAŞTIRMA ENSTİTÜSÜ
ZİHİN ENGELLİLER EĞİTİMİ TEZLİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

COVID-19 SÜRECİNDE ÖZEL EĞİTİM ÖĞRETMENLERİNİN
ÖZEL EĞİTİM GEREKTİREN BİREYLERİN EĞİTİMLERİNDE
YAŞADIKLARI PROBLEMLERİN BELİRLENMESİ (KKTC
ÖRNEĞİ)

(YÜKSEK LİSANS TEZİ)

DİLAVER ELÇİ

LEFKOŞA– 2021

ULUSLARARASI KIBRIS ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ÖĞRETİM VE ARAŞTIRMA ENSTİTÜSÜ
ZİHİN ENGELLİLER EĞİTİMİ TEZLİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

COVID-19 SÜRECİNDE ÖZEL EĞİTİM ÖĞRETMENLERİNİN
ÖZEL EĞİTİM GEREKTİREN BİREYLERİN EĞİTİMLERİNDE
YAŞADIKLARI PROBLEMLERİN BELİRLENMESİ (KKTC
ÖRNEĞİ)

(YÜKSEK LİSANS TEZİ)

DİLAVER ELÇİ

TEZ DANIŞMANI
YRD. DOÇ. DR. CAHİT NURİ

LEFKOŞA– 2021

Uluslararası Kıbrıs Üniversitesi

Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Araştırma Enstitüsü

(Zihin Engelliler Eğitimi Tezli Yüksek Lisans Programı)

TEZ ONAY SAYFASI

Zihin Engelliler Eğitimi Tezli Yüksek Lisans Programı'nda, 21814899 numaralı, Dilaver ELÇİ'nin hazırladığı "Covid-19 Sürecinde Özel Eğitim Öğretmenlerinin Özel Eğitim Gerektiren Bireylerin Eğitimlerinde Yaşadıkları Problemlerin Belirlenmesi (KKTC Örneği)" konulu Yüksek Lisans tezi ile ilgili savunması yapılmış ve adayın çalışmasının jüri tarafından **oybirliği**/oyçokluğu ile başarılı bulunmuş ve Zihin Engelliler Eğitimi Tezli Yüksek Lisans Programı tezi olarak kabul edilmiştir.

Tez Savunma Tarihi: 18.06.2021

Jüri üyeleri

İmza

1) Yrd. Doç. Dr. Cahit NURİ
Tez danışmanı

.....

2) Prof. Dr. Fatoş SİLMAN
Üye

.....

3) Doç. Dr. Mukaddes Sakallı DEMİROK
Üye

.....

Prof. Dr. Tahir ÇELİK

Enstitü Müdürü

BEYANNAME

Ad ve Soyadı: Dilaver ELÇİ

Tezin Başlığı: Covid-19 Sürecinde Özel Eğitim Öğretmenlerinin Özel Eğitim Gerektiren Bireylerin Eğitimlerinde Yaşadıkları Problemlerin Belirlenmesi (KKTC Örneği)

Danışman: Yrd. Doç. Dr. Cahit NURİ

Yıl: 2021

Yukarıda başlığı verilen ve tarafımca kaleme alınan bu tez çalışması içerisinde verilen tüm bilgilerin akademik kurallara ve etik davranışlara uygun olarak elde ettiğimi ve sunduğumu; bu çalışmaya özgün olmayan ve başka kaynaklardan aldığım bilgileri, akademik kuralların ve etik davranışların gerektirdiği şekilde, metinde ve kaynakçada eksiksiz olarak gösterdiğimi beyan ederim.

Bu tez çalışmasının; Uluslararası Kıbrıs Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim, Öğretim ve Araştırma Enstitüsü tarafından saklanması ya da elektronik olarak sunulmasına izin veriyorum.

Tarih:

İmza:

TEŞEKKÜR SAYFASI

Bu araştırmada büyük emeği olan, bilgi ve tecrübelerini benimle paylaşan değerli hocam, tez danışmanım Yrd. Doç Dr. Cahit NURİ'ye iyi niyeti, enerjisi ve bana kattığı herşey için saygılarımı sunuyorum ve bu yolda beni yalnız bırakmadığı için ayrıca teşekkür ediyorum. Dr. Vasfiye KARABIYIK hocama da araştırmama katkılarından ve önermelerinden ötürü teşekkürlerimi sunuyorum.

Bu süreçte yanımda olan maddi ve manevi desteğini esirgemeyen aileme, başta annem Nuriye ELÇİ ve babam Mehmet ELÇİ'ye teşekkürlerimi sunuyorum. Ayrıca tezimin hazırlama sürecinde bana yol gösteren abim, Zeynal Abidin ELÇİ'ye teşekkürler.

İkinci bir ailem diyebileceğim DEMİR ailesine her zaman tüm maddi ve manevi fedakarlıklarıyla yanımda olarak beni özveriyle desteklemelerinden ötürü teşekkürü borç bilirim.

Dilaver ELÇİ

ÖZ

Covid-19 salgını, 2019'da ilk vakanın Çin'in Wuhan kentinde ortaya çıkmasıyla başlamış, kısa bir süre içerisinde yayılımını arttırarak küresel bir boyut kazanmıştır. Hızlı yayılma ve toplu ölümlere sebep olma özelliği taşıyan bu salgın, Dünya Sağlık Örgütü (WHO) tarafından pandemi olarak kabul edilmiştir. Ekonomik, ticari, sosyal, siyasal birçok alanda büyük değişimlere neden olan pandemi, eğitim-öğretim alanlarının da yenilenmesine ve değişmesine ortam hazırlamıştır. KKTC'de salgının bulaş riskini en aza indirmek amacıyla eğitim-öğretimin çevrim içi yapılması gerektiği düşünülerek, Milli Eğitim Bakanlığı tarafından gerekli açıklama ve düzenleme yapılarak karar kamoyuna duyurulmuştur. Dolayısıyla bu araştırmada, KKTC'de Covid-19 salgın sürecinde özel gereksinimli bireylerin eğitimlerinin uzaktan yapılıyor olmasında özel eğitim öğretmenlerinin ne gibi problemlerle karşılaştıkları ve eğitimleri nasıl gerçekleştirdiklerine yönelik öğretmen görüşlerinin incelenmesi amaçlanılmıştır. Araştırmada nitel veri toplama yöntemlerinden fenomenolojik çalışma (olgu bilim) yöntemi kullanılarak yarı yapılandırılmış görüşmelerle katılımcılardan görüş alınarak içerik analizine tabi tutulmuştur. Araştırmanın çalışma grubunu 2019-2021 yılları arasında KKTC'nin Lefkoşa ve Girne ilçelerinde devlet veya özel olan kurumlarda görev yapan 20 özel eğitim öğretmeni oluşturmaktadır. Araştırmadan elde edilen bulgular incelendiğinde özel eğitim öğretmenlerinin özel gereksinimli öğrencilerine erişim kurmada sıkıntılar yaşadığı, öğrencilerin birçoğuna ulaşamadığı, teknolojik alt yapının yetersiz olduğu ve ailenin öğrencinin eğitimlerine gerekli ilgi ve alakayı göstermediği sonucuna ulaşılmıştır. Eğitim sürecinde özel ilgi ve alaka bekleyen bu grubun uzaktan eğitim ile tatmin olmadıkları, yüz yüze temas gerektiren eğitim ortamı ve eğitim programlarına ihtiyaç duydukları görülmüş, öğretmenlerin uygun materyal ve BEP bulma konusunda zorlandıkları alınan sonuçlar arasındadır. Ayrıca pandeminin özel eğitim öğretmenlerinin mesleki gelişimlerini olumsuz yönde etkilediği sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Covid-19, Pandemi, Özel Eğitim, Uzaktan Eğitim, Özel Gereksinimli Birey, Özel Eğitim Öğretmeni.

ABSTRACT

The Covid-19 epidemic started with the first case diagnosed in Wuhan, China in 2019, and became a pandemic globally with the cases growing exponentially. This epidemic, caused by a rapidly spreading virus and resulting in mass deaths, was declared a pandemic by the World Health Organization (WHO) in January 2020. The pandemic, which caused great changes in many economic, commercial, social and political areas, also paved the way for innovation and change in education and training. In order to prevent the spread of the virus, The Ministry of National Education and Culture announced that education should be provided online and made the necessary regulatory preparations. Therefore, in this study, it was aimed to examine the opinions of teachers with regards to the problems faced by special education teachers and how they carried out the trainings remotely in the Covid-19 pandemic in the TRNC. The study was carried out using the phenomenological (phenomenological) method, which is one of the qualitative data collection methods, and the opinions of the participants were taken through semi-structured interviews and they were subjected to content analysis. The working group of the research consists of 20 special education teachers working in state or private institutions in Lefkoşa and Girne districts of the TRNC between 2019-2021. The analysis of the findings obtained from the study concludes that special education teachers had difficulties in reaching out to their students with special needs, many of the students could not be reached, that the technological infrastructure was insufficient, and the family did not show sufficient interest and interest in the student's education. Furthermore, the findings confirm that, this group, which expects special attention and interest in the education process, cannot be satisfied by online / distance education, they need an educational environment and training programs that require face-to-face and physical contact, and teachers have difficulty in finding suitable materials and IEPs (Individualized Education Programs). It was also concluded that the pandemic negatively affected the professional development of special education teachers.

Keywords: Covid-19, Pandemic, Special Education, Distance Education, Special Needs Individual, Special Education Teacher.

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
TEŞEKKÜR SAYFASI.....	i
ÖZET.....	ii
ABSTRACT.....	iii
İÇİNDEKİLER.....	iv
TABLolar LİSTESİ.....	vii
KISALTMALAR LİSTESİ.....	ix
BÖLÜM 1.....	1
GİRİŞ.....	1
1.1 Problem Durumu.....	1
1.2 Araştırmanın Amacı.....	6
1.3 Araştırmanın Önemi.....	7
1.4 Araştırmanın Sınırlılıkları.....	8
1.5 Tanımlar.....	8
BÖLÜM 2.....	10
KAVRAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR.....	10
2.1 Özel Eğitim.....	10
2.2 Özel Eğitime Gereksinim Duyan Bireylerin Eğitimleri	12
2.3 Özel Eğitime Gereksinim Duyan Bireylerin Eğitim Hakları.....	14
2.4 Uzaktan Eğitim.....	18
2.4.1 KKTC’de Uzaktan Eğitim.....	20
2.4.2 Türkiye’de Uzaktan Eğitim.....	22
2.4.3 Dünyada Uzaktan Eğitim.....	23
2.5 Covid-19’un Öğrencilerin Üzerindeki Etkisi.....	24
2.6 Covid-19’un Özel Gereksinimli Bireyler Üzerinde Etkileri.....	26
2.7 Pandemi Sırasında Özel Gereksinimli Bireylere Sunulan Hizmetler.....	28
2.8 Covid-19’un Özel Gereksinimli Bireylerin Öğretmenleri Üzerindeki Etkisi.....	31
2.9 Zorunlu Uzaktan Eğitim Süreci ve Etkileri.....	33
2.10 Pandemi Sürecinin Uzun Süreli Etkisi ve Sonrası.....	36
2.11 İlgili Araştırmalar.....	39
2.11.1 Yurt İçi.....	39
2.11.1.1 Genel Anlamda Uzaktan Eğitim ile İlgili Yapılan Araştırmalar.....	39
2.11.1.2 Covid-19 Salgın Döneminde Uzaktan Eğitim ile İlgili Yapılan Araştırmalar.....	41
2.11.2 Yurt Dışı.....	45
2.11.2.1 Genel Anlamda Uzaktan Eğitim ile İlgili Yapılan Araştırmalar.....	45
2.11.2.2 Covid-19 Salgın Döneminde Uzaktan Eğitim ile İlgili Yapılan Araştırmalar.....	47
BÖLÜM 3.....	48
YÖNTEM.....	48
3.1. Araştırmanın Modeli.....	48

3.2. Çalışma Grubu.....	48
3.3. Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Özellikleri.....	49
3.4. Araştırmanın Yapıldığı Ortamın Belirlenmesi ve Özellikleri.....	52
3.5. Araştırmacının Rolü.....	53
3.6. Veri Toplama Aracının Geliştirilmesi.....	54
3.6.1. Görüşme Sorularının Oluşturulması.....	54
3.7. Görüşme Süreci.....	55
3.8. Verilerin Toplanması.....	56
3.9. Veri Dökümü ve Analizi.....	56
3.10. Geçerlik ve Güvenirlik.....	61
BÖLÜM 4.....	63
BULGULAR.....	63
4.1. Özel Eğitim Öğretmenlerinin Covid-19 Salgını Sürecinde Verilen Uzaktan Eğitimin Özel Eğitime Gereksinimli Çocukların Eğitim-Öğretimine Uygunluğu Hakkındaki Görüşlerine İlişkin Bulgular.....	63
4.2. Covid 19 Salgını Sürecinde Özel Eğitim Öğretmenlerinin Özel Gereksinimli Çocukların Eğitimi İçin Kullandıkları Uzaktan Eğitim Panelleri İlişkin Bulgular...	65
4.3. Özel Eğitim Öğretmenlerinin Covid-19 Salgını Sürecinde Özel Gereksinimli Öğrencileri ile Erişim Kurarken Kullandıkları Eğitim Panellerinde Karşılaştıkları...	66
4.4. Özel Eğitim Öğretmenlerinin Covid-19 Salgını Sürecinde Yaşadıkları Problemler Karşısında Almış Oldukları Destekler ve Verilen Desteklerin Problemlerin Çözümünde Etkililiğine İlişkin Bulgular.....	68
4.5. Özel Eğitim Öğretmenlerinin Covid-19 Salgını Sürecinde Yüz Yüze Eğitime Ara Verilmesi Kararı Üzerine Ders Akışının Nasıl Sağlanacağı Konusunda Kurumun Vermiş Olduğu Eğitim Öğretim Yönergelerine İlişkin Bulgular.....	72
4.6. Özel Eğitim Öğretmenlerinin Covid-19 Salgını Döneminde Uzaktan Eğitim Sürecinde Özel Gereksinimli Öğrencileri ile Eğitim-Öğretimde Yaşadıkları Problemlere İlişkin Bulgular.....	77
4.7. Özel Eğitim Öğretmenlerinin Covid-19 Salgını Sürecinde Özel Gereksinimli Öğrencilerinin Gelişimine Yönelik Kullandıkları Materyallere İlişkin Bulgular.....	79
4.8. Özel Eğitim Öğretmenlerinin Covid-19 Salgını Sürecinde Özel Gereksinimli Öğrencilerinin Yüz Yüze Katılması Gerektiğini Düşündükleri Dersler veya Aktivitelere İlişkin Görüşlerine İlişkin Bulgular.....	83
4.9. Özel Eğitim Öğretmenlerinin Covid-19 Salgını Sürecinde Öğretmenlik Mesleğindeki Gelişimleri Üzerindeki Etkilerine Yönelik Bulgular.....	85
BÖLÜM 5.....	88
TARTIŞMA.....	88
BÖLÜM 6.....	96
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	96
6.1. Sonuç.....	96
6.2. Öneriler.....	99
6.2.1 İleri Araştırmalara Yönelik Öneriler.....	99
6.2.2 Uygulamaya Yönelik Öneriler.....	100

KAYNAKÇA.....	102
EKLER.....	115
EK 1. Bilgi ve Katılım Onay Formu.....	115
EK 2. Öğretmene Ait Demografik Bilgi Formu.....	116
EK 3. Yarı Yapılandırılmış Görüşme Soruları.....	117
EK 4. KKTC Milli Eğitim ve Kültür Bakanlığı İlköğretim Daire Müdürlüğü İzin Yazısı.....	119
EK.5 Etik Kurul Kararı.....	120

TABLOLAR LİSTESİ

		Sayfa No
Tablo 3.1	Özel Eğitim Öğretmenlerine Yönelik Kişisel Bilgiler.....	49
Tablo 3.2	Covid-19 Pandemi Sürecinden Önce Öğretmenlerin Uzaktan Eğitime Yönelik Bilgi ve Tecrübeleri.....	50
Tablo 3.3	Öğretmenlerin Pandemi Sürecinde Kişisel Bilgisayara Sahip Olma Durumları.....	50
Tablo 3.4	Öğrenenlerin Covid-19 Pandemi Sürecinde Korku Düzeyleri.....	51
Tablo 3.5	Covid-19 Pandemi Sürecinde Öğretmenlerin Çalıştığı Öğrenci Sayılarına Yönelik Bilgiler.....	51
Tablo 3.6	Covid-19 Pandemisi Sürecinde Öğretmenlerin Çalıştığı Öğrencilerin Yetersizlik Türlerine Yönelik Bilgiler.....	52
Tablo 3.7	Görüşme Takvimi.....	55
Tablo 4.1	Özel Eğitim Öğretmenlerinin Covid-19 Salgını Sürecinde Verilen Uzaktan Eğitimin Özel Eğitime Gereksinimli Çocukların Eğitim-Öğretimine Uygunluğu Hakkındaki Görüşleri.....	63
Tablo 4.2	Covid 19 Salgını Sürecinde Özel Eğitim Öğretmenlerinin Özel Gereksinimli Çocukların Eğitimi İçin Kullandıkları Uzaktan Eğitim Panelleri.....	65
Tablo 4.3	Öğretmenlerin Eğitim Panellerinde Karşılaştıkları Problemlere Yönelik Görüşleri.....	66
Tablo 4.4	Özel Eğitim Öğretmenlerinin Covid-19 Salgını Sürecinde Yaşadıkları Problemler Karşısında Almış Oldukları Desteklere İlişkin Görüşleri.....	68
Tablo 4.5	Özel Eğitim Öğretmenlerinin Covid-19 Salgını Sürecinde Yaşadıkları Problemler Karşısında Verilen Desteklerin Problemlerin Çözümünde Etkililiğine Yönelik Görüşleri.....	70
Tablo 4.6	Özel Eğitim Öğretmenlerinin Covid-19 Salgını Sürecinde Yüz Yüze Eğitime Ara Verilmesi Kararı Üzerine Ders Akışının Nasıl Sağlanacağı Konusunda Kurumun Vermiş Olduğu Eğitim Öğretim Yönergelerine İlişkin Görüşleri.....	72
Tablo 4.7	Özel Eğitim Öğretmenlerinin Covid-19 Salgını Sürecinde Çalıştıkları Kurumdan Alınan Yönergelere İlişkin Görüşleri.....	73
Tablo 4.8	Özel Eğitim Öğretmenlerinin Covid-19 Salgını Sürecinde Verilen Uzaktan Eğitim Yönergeleri İle Öğrencilerine Kazandırmaları Gereken Kazanımlarla İlgili Yaşadıkları Problemlere İlişkin Görüşleri.....	74
Tablo 4.9	Özel Eğitim Öğretmenlerinin Covid-19 Salgını Sürecinde Uzaktan Eğitimde Karşılaştıkları Problemlere İlişkin Uyguladıkları Çözüm Önerilerine Yönelik Görüşleri.....	76
Tablo 4.10	Özel Eğitim Öğretmenlerinin Covid-19 Salgını Döneminde Uzaktan Eğitim Sürecinde Özel Gereksinimli Öğrencileri ile Eğitim-Öğretimde Yaşadıkları Problemlere İlişkin Görüşleri.....	77
Tablo 4.11	Özel Eğitim Öğretmenlerinin Covid-19 Salgını Sürecinde Özel Gereksinimli Öğrencilerinin Gelişimine Yönelik Kullandıkları Materyallere İlişkin Görüşleri.....	80
Tablo 4.12	Özel Eğitim Öğretmenlerinin Covid-19 Salgını Sürecinde Özel Gereksinimli Öğrencilerinin Gelişimine Yönelik Kullanamadıkları Materyallere İlişkin Görüşleri.....	82

Tablo 4.13	Özel Eğitim Öğretmenlerinin Covid-19 Salgını Sürecinde Özel Gereksinimli Öğrencilerinin Yüz Yüze Katılması Gerektiğini Düşündükleri Dersler veya Aktivitelere İlişkin Görüşleri.....	84
Tablo 4.14	Özel Eğitim Öğretmenlerinin Covid-19 Salgını Sürecinin Öğretmenlik Mesleğindeki Gelişimleri Üzerindeki Etkilerine Görüşleri.....	85

KISALTMALAR LİSTESİ

Akt	: Aktaran
Ark	: Arkadaşları
BEP	: Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı
BİT	: Bilgi İletişim Teknolojileri
COVID-19	: Corona Virüs Disease (Korona Virüs Hastalığı)
CSP	: Canlı Sınıf Platformu
DEHB	: Dikkat Eksikliği ve Hiperaktivite Bozukluğu
EBA	: Eğitim Bilişim Ağı
KHK	: Kanun Hükmünde Kararname
KKTC MEB	: Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Milli Eğitim Bakanlığı
MEB	: Milli Eğitim Bakanlığı
ÖEHY	: Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği
UNESCO	: United Nations Educational (Birleşmiş Milletler Eğitim, Kültür ve Bilim Örgütü)
UZEM	: Uzaktan Eğitim Merkezi
Vd	: Ve Diğerleri
WHO	: World Health Organization (Dünya Sağlık Örgütü)
YÖDAK	: Yüksek Öğretimi Planlama, Denetleme Akreditasyon ve Kordinasyon Kurulu
YÖK	: Yüksek Öğretim Kurulu

BÖLÜM 1

GİRİŞ

Araştırmanın bu bölümünde öncelikle problem durumu ve araştırmanın sorunsalı tanımlanmaya çalışılmıştır. Bunun ardından çalışmanın amaçları ve önemi üzerinde durulmuş, daha sonra araştırmanın sınırlılıkları ve varsayımları ifade edilerek araştırmanın her bölümünde karşılaşacağımız bazı kavramlar tanımlanmaya çalışılmıştır.

1.1 Problem Durumu

Tarihi dönemler boyunca insanoğlu çeşitli felaketler, küresel anlamda bulaşıcı hastalıklar (veba, kuş gribi, domuz gribi) ve büyük kayıplara sebep olan doğal afetler (orman yangınları, sel, deprem)' le karşı karşıya kalmıştır. Bunlardan kaynaklanan kalıcı hasarlara ve kitlesel ölümlere insanlık, çare bulabilmiştir. Covid-19 salgını da bunlardan biridir.

Çin'in Wuhan kentinden yayıldığı düşünülen covid-19 salgını insanlığı ciddi bir tehdit altına almıştır. Virüsün etkileri ile birlikte, dünya kendisini yeni bir düzen içerisinde bulmuştur. Dünya Sağlık Örgütü (WHO, 2020a) kararınca bu süreç 11 Mart 2020'de küresel bir pandemi olarak duyurulmuştur. Covid-19 ismi "Corona"nın "Co"su, "virüs"ün "vi"si, ingilizce hastalık anlamına gelen "disease" sözcüğünün "di"si ve ilk kez 2019 yılında görülmesi sebebiyle "19" rakamından oluşturularak "COVID-19" olarak tanımlanmıştır (Lovelace, 2020). Büyük etkilere sebep olan pandemi 17 Kasım 2020 tarihinde Türkiye Cumhuriyeti Sağlık Bakanlığının sisteme işlediği veriler ışığında 421.423 kişide tespit edilmiş, 11.704 kişinin yaşamlarının son bulmasına sebep olmuş ve olmaya da devam devam etmektedir (TC Sağlık Bakanlığı, 2020). KKTC'de ise 10 Mart 2020 tarihinde adaya gelen 65 yaşındaki Alman turistin pozitif çıkmasıyla ilk vaka görülmüştür. Acil önlemler kapsamında hızlı alınan bir kararla ilk önce 11 Mart'ta bütün uçuşlar durdurulmuş, bir sonraki gün okullar eğitime kapatılmıştır.

Bulaş riskini en aza indirmek için dışarı çıkma yasağı getirilmiş, giriş çıkışlar kontrol altına alınarak karantina uygulanmaya başlanmıştır.

Dünyayı etkisi altına alan covid-19 salgını yayılımını yavaşlatmak için alınan kararlar hayatı durma noktasına getirmiştir. Geniş kapsamda kısıtlamalara maruz kalan insanlar, hayatlarını belirlenen kurallar ve alınan tedbirler ışığında düzenlemek zorunda kalmışlardır. “Yapılan bütün düzenlemelere rağmen salgın kontrol altına alınamamış, yayılım hızını artırarak kısa sürede küresel bir boyuta erişmiştir” (WHO, 2020b). Covid-19 salgını insanlığın kaygı ve korkularını arttırmakla beraber ekonomik, sosyal, ve eğitim alanındaki yaşam şekillerini de değiştirmiştir (Zhong, 2020).

Ülkeler salgının yayılımını kontrol altına almak için sosyal alanlarda birtakım kısıtlamalara gitmişlerdir. Eğitim de bu alanlardan biridir. Salgının yayılması ile birlikte alınan önlemler kapsamında birçok öğrenci bulunduğu il, ilçe ve ülkede mahsur kalmıştır (Corsini ve ark, 2020). Dünyada sayısı 1,5 milyara ulaşan öğrenci ve 163 milyon kadar olan eğitimci bu süreçte birçok problemle karşı karşıya kalmıştır (UNESCO, 2020). Birçok ülkede yüz yüze eğitime ara verildiğinden derslere devam zorunluluğu kaldırılmıştır. “Bu duruma hazırlıksız yakalanan insanoğlu ilk başlarda çaresiz kalsa da daha sonra alternatif uygulamalar geliştirmiştir” (Giannini ve Lewis, 2020). Bilişim teknolojilerinin yaygın olarak kullanılmasıyla birlikte eğitim alanında yaşam boyu öğrenme, bireysel öğrenim, güncel bilgilere kolay erişim sağlanarak küreselleşen dünya ile birlikte, öğrenen kişilerin, yaş, cinsiyet, dil, kültür, öğrenim düzeyi farklılıklarına geleneksel eğitimin yetersiz kalması uzaktan eğitime olan ihtiyacı ortaya çıkartmıştır. Gelişen ve değişen teknolojik yenilikler ile birlikte insanlar; interneti hayatlarının her alanına koymuşlar, gerek iş gerek üretim ve tüketim alanında yoğun olarak kullanılmaya başlamışlardır. Hayatın her alanında yer alan internet, yüz yüze iletişim ve temas gerektiren işlemleri de azaltarak insanlığa büyük kolaylıklar sağlamıştır. Bu denli hızlı ve az maliyetli işlemler yapmamızı sağlayan teknolojiler, insan gücüne olan ihtiyacı da azaltmıştır. Bu nedenle iş, hobi, sosyal aktivite ve en önemlisi eğitim alanında zaman-mekan farkı gözetmeksizin daha kolay erişmek mümkün hale gelmiştir (Aktay, 2002; Toker Gökçe, 2008). Uygulanabilirliği

kolay ve az maliyet gerektiren uzaktan eğitim bu alanda yapılan harcamaları da düşmüştür. Birçok alanda insan hayatına etki eden ve kolay öğrenme fırsatı sunan bu teknolojiler, eğitim-öğretime birçok avantaj sağlamıştır. Fakat ekonomik yetersizlikler düşünüldüğünde bilgisayar ve gerekli donanımlara erişim sağlayamayan bireyler için devam eden derslere katılamamak büyük dezavantaj sayılmaktadır.

Türkiye’de eğitim için atılan ilk adım Milli Eğitim Bakanlığının, (MEB) Bilim Kurulu ile yaptığı görüşmeler sonrası okulların yüz yüze eğitime ara vermesi olmuştur. Eğitimde devamlılığı sağlamak için derslere, kurulan sanal dersliklerde devam edilmesi kararı alınarak bu alanda gerekli düzenlemeler yapılmıştır. Eğitimin evde devam etmesi gerektiği için Milli Eğitim Bakanlığı dijital platformlarda neler yapabileceğini değerlendirmiştir. İlk çalışma ilköğretim ve orta öğretime yönelik olmuştur. Daha önce de eğitime hizmet veren “Eğitim Bilişim Ağı” (EBA) bu süreçte önemli bir rol üstlenmiştir.

Eba, “Eğitim Teknojileri Genel Müdürlüğü” tarafından öğrenci ve öğretmenlerin ücretsiz bir şekilde ders içeriklerine ulaşabilmeleri için hazırlanmış çevrim içi bir eğitim platformudur (Aktay ve Keskin, 2016). Bu platform aracılığıyla öğrencilere birçok yoldan öğrenme olanağı verilmiştir. Canlı sınıf platform da bunlardan biridir. İnternet üzerinden başlatılan “Canlı Sınıf Platformu” (CSP) ile birlikte öğrenciler bulundukları ortamdaki sanal sınıflarda bir araya gelmişlerdir. Bu uygulama ilk etapta sekizinci ve on ikinci sınıf öğrencilere uygulanmıştır. Verimli sonuçlar alınca kademeli olarak bütün öğrencilere hizmet etmeye başlamıştır (Can, 2020). Türkiye’de ekonomik ve coğrafi şartlar düşünüldüğünde internete erişimin herkes için mümkün olmayacağı düşüncesi ile TRT EBA televizyon kanalları yayın hayatına girmiştir. Canlı ders akışları ve her zaman ulaşılacak video kayıtları ile zenginleştirilen bu kanal bütün öğrencilere hizmet etmiştir.

KKTC’de bu süreç Milli Eğitim ve Kültür Bakanlığı inisiyatifiyle kurulan “Kesintisiz Eğitim Sistemi” adlı eğitim portalının hizmete sunulmasıyla başlamıştır (MEB KKTC, 2020). Eğitime, bu sistem üzerinden devam edilmesi kararı üzerine ilk etapta ödev ve proje odaklı başlayan eğitim-öğretim faaliyetleri canlı bağlantılarla daha sistemli bir

hâl almıştır. Bu konuda yeterince ön hazırlığın olmaması sebebi ile süreç, yeni sorunlar ortaya çıkmaya başlamıştır. Teknoloji alanında, altyapı, erişim, güvenlik gibi yetersizliklerin olması ve herkesin internete erişiminin aynı şartlara sahip olamaması sebebiyle bu alanda büyük kopukluklar yaşanmıştır (Mulenga & Marban, 2020).

Eğitimin online (çevrim içi) devam etmesi gerektiği bu süreçte her ülke e-öğrenme uygulamalarını geliştirmekte ve işe koymakta aynı ölçüde başarılı olamamıştır. Özellikle gelişemeyen ve gelişmekte olan ülkelerde teknolojik altyapının yetersiz olması, öğretmenlerin ve öğrencilerin teknolojiyi kullanım becerilerinin gelişmemiş olması eğitim-öğretimde yaşanan krizin devam etmesine neden olmuştur.

Türkiye ve KKTC'nin gelişmişlik düzeyleri diğer dünya ülkelerin sosyo-ekonomik düzeyleriyle kıyaslandığında gelişmekte olan ülke düzeyindedir (Yamamoto, Özgeldi, & Altun, 2018). Bu nedenle bu iki ülkede teknolojik altyapıyı gerektiren uzaktan eğitim uygulamalarında, bu uygulamaları kullanacak öğretmen ve öğrenci kaynaklı birçok sorun yaşanmıştır.

Özel eğitimde temel amaç öğrencilerin hayata adapte olmasını kolaylaştırıcı beceriler kazandırmaktır. Bu beceriler öğrencinin gerek sosyal gerekse özbakım ihtiyaçlarını karşılamaya yöneliktir. Covid-19 salgını hayatta bir çok engelle karşı karşıya kalan özel eğitim öğrencilerinin yükünü daha da ağırlaştırmıştır. Özellikle yaşamlarının birçok alanında engel ve kısıtlamalara maruz kalan özel gereksinimli bireyler için donanım yetersizliği artı bir engel teşkil etmiştir.

Türkiye'de 2020 Mart ayından itibaren uzaktan eğitime geçilmesinin ardından eğitim-öğretim kademelerinde yer alan özel eğitim öğrencilerinin durumları oldukça önem arz etmiştir. Türkiye yükseköğretim sisteminde 2019 verilerine göre, 47.751 özel gereksinimli öğrenen birey bulunmaktadır, bununla birlikte özel eğitim kurumlarında, örgün eğitim sisteminde (kaynaştırma öğrencileri dahil) 398.812 öğrenci bulunmaktadır (YÖK, 2020). Türkiye'de özel gereksinimli bireylere yönelik durum böyleyken, KKTC'de yaşayan özel gereksinimli bireylerin sayısına ve eğitim durumuna ilişkin bizlere bilgi sunan en detaylı kaynak ülkede 2006 yılında yapılan

genel nüfus sayımı olmuştur. Elde edilen verilere göre adanın kuzeyinde yaşayan toplam 4823 özel gereksinimli birey bulunmaktadır. Bunların bir kısmı herhangi bir eğitim kurumunda yer almazken eğitim kademelerinde yer alanların dağılımı ve sayısı şöyledir; ilkokul düzeyinde 1682, ortaokul düzeyinde 389, temel veya mesleki liselerde 586, üniversite, master ve doktora düzeyinde eğitim görenlerin sayısı 175’dir. Toplamda bütün eğitim kademelerinde 2832 özel gereksinimli birey bulunmaktadır (KKTC Devlet Planlama Örgütü Nüfus ve Konut Sayımı, 2006). Ülke nüfusuna oranla bu sayılar dikkate alınacak düzeydedir. Bundan ötürü alanda yapılacak çalışmalar, var olan eksikliklerin fark edilmesi ve bu öğrencilerin ihtiyaçlarına cevap aranması açısından çok önemlidir.

Özel eğitime gereksinim duyan bireylerin eğitim-öğretim ve sosyal ihtiyaçlarını karşılamak için alanında yetişmiş personel, uygun ortam, materyaller bunun yanı sıra bireyin engel türü dikkate alarak hazırlanan BEP’ler özel eğitimi, diğer eğitim kademelerinden ayıran en önemli farklılıklardandır. Genellikle sosyal, bilişsel, davranışsal, dil ve iletişim, alanlarında problemlerle karşı karşıya kalan özel gereksinimli bireylerin, eğitimleri, için “Bireyselleştirilmiş Eğitim Programları” ihtiyaç ve engel durumları gözetilerek hazırlanmaktadır. Yine özel gereksinimli bireylerin eğitimleri küçük adımlar, ailenin de desteği ile yapılan tekrarlar, eğitimde model olma, fiziksel veya sözel ipuçları sunularak yapılmaktadır. Bu denli yoğun ve profesyonel bir ekip çalışması gerektiren özel gereksinimli bireylerin eğitimlerinin uzaktan yapılacak olması karşılaşılabilecek problemler için ipucu verir niteliktedir. Dolayısıyla özel eğitim öğretmenlerinin bu süreçte karşılaştıkları sorunları saptamak amaçlı yapılan bu çalışmada özel eğitimin içeriğini oluşturan beceri temelli etkinliklerin aktarımında diğer alanlardaki öğretmenlere göre daha çok problemle karşılaşacağı düşünülmüştür. Bu nedenle bu çalışmada özel eğitim öğretmenlerinin öğrencilerinin eğitimlerine yönelik yaşadıkları problemler saptanmaya çalışılmıştır.

Covid-19 pandemisi güncel olması sebebiyle bu alanda yapılan araştırmalar kısıtlı denilebilmektedir. Özellikle özel eğitim alanına yönelik çalışmalar yok denilecek kadar azdır. Gerekli alanyazın incelendiğinde özel eğitim öğretmenlerin pandemi sürecinde uzaktan eğitime yönelik görüşlerinin yer verildiği çalışmaların sınırlı olduğu

gözlemlenmiştir. Bu araştırmanın da temel amacı, olan KKTC’de özel eğitim alanında görev yapmakta olan öğretmenlerin gerçekleştirdikleri uzaktan eğitime ilişkin görüşlerinin alınmasının alan yazındaki bu boşluğu dolduracağı düşünülmektedir.

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın amacı, covid-19 salgını döneminde Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti’nde özel eğitim öğretmenlerinin özel gereksinimli öğrencilerin eğitimlerinde karşılaştıkları problemlerin belirlenmesidir. Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki alt amaçlara cevap aranacaktır.

1. Özel eğitim öğretmenlerinin covid-19 salgını sürecinde verilen uzaktan eğitimin özel eğitime gereksinimli çocukların eğitim-öğretimine uygunluğu hakkındaki görüşleri nelerdir?
2. Covid 19 salgını sürecinde özel eğitim öğretmenlerinin özel gereksinimli çocukların eğitimi için kullandıkları uzaktan eğitim panelleri hakkındaki görüşleri nelerdir?
3. Özel eğitim öğretmenlerinin covid-19 salgını sürecinde özel gereksinimli öğrencileri ile erişim kurarken kullandıkları eğitim panellerinde karşılaştıkları problemlere ilişkin görüşleri nelerdir?
4. Özel eğitim öğretmenlerinin covid-19 salgını sürecinde yaşadıkları problemler karşısında almış oldukları destekler ve verilen desteklerin problemlerin çözümünde etkililiği hakkındaki görüşleri nelerdir?
5. Özel eğitim öğretmenlerinin covid-19 salgını sürecinde yüz yüze eğitime ara verilmesi kararı üzerine ders akışının nasıl sağlanacağı konusunda kurumun vermiş olduğu eğitim öğretim yönergelerine ilişkin görüşleri nelerdir?
6. Özel eğitim öğretmenlerinin covid-19 salgını sürecinde verilen uzaktan eğitim yönergeleri ile öğrencilerine kazandırmaları gereken kazanımlarla ilgili yaşadıkları problemlere ilişkin görüşleri nelerdir?
7. Özel eğitim öğretmenlerinin covid-19 salgını sürecinde uzaktan eğitimde karşılaştıkları problemlere ilişkin uyguladıkları çözüm önerilerine yönelik görüşleri nelerdir?

8. Özel eğitim öğretmenlerinin covid-19 salgını döneminde uzaktan eğitim sürecinde özel gereksinimli öğrencileri ile eğitim-öğretimde yaşadıkları problemlere ilişkin görüşleri nelerdir?
9. Özel eğitim öğretmenlerinin covid-19 salgını sürecinde özel gereksinimli öğrencilerinin gelişimine yönelik kullandıkları materyallere yönelik görüşleri nelerdir?
10. Özel eğitim öğretmenlerinin covid-19 salgını sürecinde özel gereksinimli öğrencilerinin yüz yüze katılması gerektiğini düşündükleri dersler veya aktivitelere ilişkin görüşleri nelerdir?
11. Özel eğitim öğretmenlerinin covid-19 salgını sürecinin öğretmenlik mesleğindeki gelişimleri üzerindeki etkilerine ilişkin görüşleri nelerdir?

1.3 Araştırmanın Önemi

Güncel olma özelliği taşıyan covid-19 pandemisi bu yönüyle birçok alanda yapılan çalışmaların ilgi odağı olmuştur. Bugün insanlığa çok yönlü zararlar veren salgın, yarın için de endişeye neden olmaktadır. Dolayısıyla günlük rutinleri sekteye uğrayan özel gereksinimli bireylerin uzaktan eğitim sürecinde karşılaştıkları, teknolojik problemler, fiziksel yardım gerektiren destek programlarından yoksun kalma durumları ve yaşanan diğer akasaklıklar göz önünde bulunulmuştur. Bu yönüyle UNİCEF (2020), pandemi sürecinde özel gereksinimli bireylerin yaşadıkları sosyolojik ve eğitsel bütün sonuçları içerisinde barındıran bir rapor yayınlamıştır. Bu raporun içeriğine bakıldığında covid-19 pandemisinden en çok zarar gören grubun özel gereksinimli bireyler olduğu görülmektedir. Özellikle otizmli bireyler ve zihinsel yetersizliği olan bireylerin süreçten daha fazla etkilenmiş olmaları dikkat çekmektedir.

Yapılan bu araştırma covid-19 pandemisi sürecinde uzaktan eğitimin özel gereksinimli bireylere yönelik yapılması gerekenleri ortaya çıkararak bu konudaki eksiklikleri gidermesi beklenmektedir. Bununla birlikte özel eğitim için yapılmasının faydalı olacağı düşünülen program ve projelere ihtiyaç olduğunu ifade eden bu çalışma, uzaktan eğitimin özel eğitime yönelik kısımlarının gelişmesini katkı sağlayacaktır. Elde edilen sonuçların öğretmenlerin bu alanda gerekli eğitim ve seminerleri almasına,

yetkililerin bu alandaki alt yapıyı hazırlamalarına, olası kapanma durumunda herkesin yapılacaklar hakkında bir fikir sahibi olmasına ön ayak olacaktır. Araştırmanın sonucunda elde edilecek veriler KKTC’de özel gereksinimli bireylere yönelik sosyal bilincin ne düzeyde olduğunu, buna bağlı olarak engelliler için uzaktan eğitim adına neler yapıldığını ve varsa, yapılamayanların neler olduğunu ortaya çıkaracağından alana katkı sağlayacaktır. Ayrıca çevrim içi eğitim yapacak kişilerin eğitimlerde hangi uygulama ve materyalleri kullanacağı hakkında ip uçları vereceği düşünülmektedir. Bu çalışmayla ulaşılan verilerin özel gereksinimli bireylerin aldıkları uzaktan eğitim hizmetlerinin düzenlenmesi ve geliştirilmesine katkıda bulunacağı düşünülmektedir. Araştırmanın sonucunda elde edilen veriler kendi bağlamında geçerli olsa da benzer durumlara ve sonrasında yapılacak araştırmalara yol göstereceği düşünülmektedir.

1.4. Araştırmanın Sınırlılıkları

1. Bu çalışma Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti’nin Lefkoşa ve Girne ilçelerinde devlet okullarında ve özel eğitim merkezlerinde görev yapan 20 özel eğitim öğretmeni ile sınırlı tutulmuştur.
2. Nitel araştırma yöntemi ile sınırlıdır.

1.5. Tanımlar

Covid -19 Pandemisi: Kişilerde herhangi bir şiddette görülen solunum yolu enfeksiyonu olarak ifade edilen corona virüs, ateş, öksürük, nefes darlığı şikayetleriyle solunum cihazlarına ihtiyaç duyan, kişilerde görülen yeni tip virüs olarak ifade edilmektedir (Sağlık Bakanlığı, 2020).

Özel Eğitim Gerektiren Birey: Sınıf içerisinde akademik becerilerde veya sosyal becerilerde akranlarıyla aynı gelişim özelliklerini gösteremeyen, desteğe ihtiyaç duyan kişiler olarak ifade edilmektedir. Buna karşın akranlarından üstün becerilere sahip üstün zekalı kişileri de kapsamaktadır (MEB, 1997).

Özel Eğitim Öğretmeni: Eğitim Fakültesinin Zihin Engelliler Öğretmenliği bölümünden lisans eğitimi almış okullarda ve özel eğitim kurumlarında mesleğini icra eden alan öğretmenleridir (MEB, 2012).

Uzaktan Eğitim: Öğrenci ve öğretmen arasında zaman, mekan, yaş, öğrenme hızı gibi konularda herhangi bir kısıtlama yapmadan yüz yüze eğitim zorunluluğunu ortadan kaldıran çeşitli iletişim araçlarıyla (mektup, posta, gazete, radyo, TV, internet, gibi...) desteklenen eğitim modelidir (İşman, 2011).

Özel Eğitim: Akranlarından anlamlı derecede farklılıklar gösteren, bireysel özellikleri ve eğitim yetenekleri açısından özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin, eğitim ihtiyaçlarını karşılamak için alanında uzman personel, eğitim programları ve yöntemleri hazırlanarak uygun ortamlarda sunulan eğitim hizmetlerine “özel eğitim” denilmektedir (MEB, 2006).

BÖLÜM 2

KAVRAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Araştırmanın bu bölümünde özel eğitimin tanımına, özel eğitime gereksinim duyan bireylerin eğitimlerine ve eğitim haklarına yönelik bilgiler verilecektir. Ayrıca uzaktan eğitim ile ilgili gerekli tanımlamalar yapıldıktan sonra sırasıyla uzaktan eğitimin KKTC, Türkiye ve dünyadaki gelişimine yönelik tarihsel süreçler hakkında bilgiler verilmeye çalışılacaktır. Pandeminin beraberinde getirdiği sorunların daha anlaşılır olabilmesi için salgının öğrenciler üzerindeki etkisi, özel gereksinimli bireyler üzerinde etkisi, pandemi sürecinde özel gereksinimli bireylere sunulan hizmetler, özel gereksinimli bireylerin öğretmenleri üzerindeki etkisi, uzaktan eğitim süreci ve etkileri son olarak pandemi sürecinin uzun süreli etkisi ve sonrası üzerinde durulacaktır.

2.1. Özel Eğitim

İnsanların öğrenme hızları, öğrenme şekilleri ve zihinsel işlevleri bir birinden farklıdır. Bireysel farklılıklar ve yetersizliğe sahip bireyler hayatımızın bir parçasıdır. “Normal akranlarına oranla bedensel, zihinsel, duygusal ve sosyal gelişim yönlerinde farklılıklar gösteren bireylerin eğitim-öğretimlerini hedefleyen çalışmaların geneline özel eğitim denilmektedir.” (Sarı, 2007). Diğer bir tanımlama da ise özel eğitim, bireylerin zihinsel, iletişim, devinim ve uyumsal gelişim alanlarındaki eksikliklerini giderme veya en aza indirme amaçlı çeşitli çalışmalarla yürütülen eğitimler bütünüdür (MEB, 2012).

Eripek, Özsoy ve Özyürek, (2002)’ e göre özel eğitim, beden, duygu, iletişim, zihin ve sosyal gelişimlerdeki farklılıkları sebebiyle akranlarıyla beraber, eşit bir eğitim alabilmeleri için alanında uzman kişiler, yöntem ve tekniklerle özel olarak hazırlanmış ortamlarında sunulan eğitimlerdir. Bugüne baktığımızda özel gereksinimli bireylerin tam anlamıyla eğitimlerden faydalanabilmeleri ve hak ettikleri destekleri alabilmelerinin tek yolu, eğitimde fırsat eşitliğinin uygulanıyor olmasından

geçmektedir (Sarı, 2003). Dolayısıyla bu kişilerin varlığını kabul etmek ve onlara hak ettikleri değeri vermek yapılacak en doğru şey olacaktır (Avcıoğlu, 2013).

Ataman (2012)'a göre, özel eğitim, özel gereksinimli olan bireylere yetenek ve yetersizlikleri doğrultusunda hizmet vererek toplumla uyumlu ve bağımsız bir şekilde hayatlarını sürdürebilmelerini amaçlayan eğitimlerdir. Salgın döneminde örgün ve yaygın eğitimde çevrim içi devam eden eğitim-öğretim faaliyetleri özel eğitime gereksinim duyan öğrenciler için farklı bir hâl almıştır. Özel eğitime gereksinim duyan bireylerin eğitimleri, bu alanda yapılan yenilikler ve değişimler ile güncellenmiştir.

Özel gereksinimli bireylerin eğitimleri, öğrencinin engel türü, derecesi, dikkate alınarak bireye özel veya grup şeklinde hazırlanmış eğitim programları ile sürdürülmektedir. Bunlarla birlikte öğrencinin ihtiyaçları gözetilerek gerek duyulan araç-gereç ve eğitici materyalleri öğrenciye sunma ve bunun takibini yapma yine özel eğitimin işlevleri arasındadır (MEB Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği, 2000). Bir diğer husus ise bu öğrencilerin sosyalleşmesini ve akranlarıyla paylaşımlarda bulunabilmesini sağlamaktır. Bu nedenle özel eğitime gereksinim duyan bireylerin kaynaştırma vasıtasıyla akranlarıyla eşit şartlarda ve ortamlarda eğitim görmeleri sağlanmaktadır. Bütün bunların takibini ve düzenlemesini yine özel eğitim sağlamaktadır. Fakat kaynaştırma uygulamalarında bugün en fazla karşılaşılan sorun ve yapılan yanlış özel gereksinimli bireyi korumak için yapılan ancak onu toplumda bir bağımsız birey olma yolunda yalnızlaştıran, akranlarının ona saygı ve hoşgörü göstermesini isteyerek, aslında toplumdan uzaklaştırmaktır. Özel eğitimin amaç ve çalışmalarından bir tanesi de bunu düzenlemek ve takibini yapmak olmalıdır (Sucuoğlu, 2009).

Ülkemizde özel eğitim adına yapılmış çalışmaların başında İzmir'de açılan sağır ve körler okulu yer almaktadır. 1923 yılında faaliyet gösteren bu okulların hemen sonrasında 1949 yılında, çeşitli sebeplerle desteğe ihtiyaç duyan, muhtaç olarak ifade edilen bireyler için yapılan müzakereler ile birlikte bu kişileri korumak ve güvence altına almak için yasa çıkartılmıştır. Türkiye'de özel eğitim hizmetlerinin örgün eğitim sisteminde yer alması ise 1951 yılında yapılan düzenlemeler sonrasında

olmuştur. Bu gelişmelerin ardından özel eğitim çalışmaları Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı tarafından da desteklenerek güvence altına alınmıştır. “Bu alanda yapılan çalışmaların en önemlilerinden birtanesi ise Rehberlik ve Araştırma Merkezinin kurulmuş olmasıdır. Bu kurum 1955 yılında faaliyete geçmiş ve özel eğitime gereksinim duyan bireyleri tanılama, bu bireylerin eğitim ve öğretimine katkıda bulunma, özel eğitim alanındaki eksikleri tamamlama ve ileriye dönük yapılacakları kestirebilme amaçlı çalışmalar yapması için görevlendirilmiştir” (Kargın, 1997). Özel eğitime yönelik eğitim programlarının yapılması 1962 yılında ilk olarak çıkartılan özel eğitim yönetmeliği ile birlikte olmuştur. Üniversite alanında yapılan ilk kanuni düzenleme ise 1983 yılında olmuştur. Buna göre, Milli Eğitim Bakanlığı ve üniversitelerin bu öğrencilerin eğitimlerine yönelik gerekli personel sağlamak için ön hazırlıkların yapılmasını planlayarak öğrencilerin eğitimlerine yönelik yatırımlar yapılması kararı alınmıştır. Özel gereksinimli bireylerin eğitimlerine devam edecekleri kurum ve kuruluşlar ilk olarak 18 yaşını doldurmamış bireylere dönük çalışmalar yapmış, fakat daha sonra eğitimin devamlılığı ve eğitimde yaşam boyu öğrenme ilkeleri göz önünde bulundurularak 18 yaşını aşmış bireyler için çeşitli kurs ve meslek okulları açılarak 1997 yılında Özel Eğitim Hakkında kanun hükmünde kararname çıkarılmıştır (Demirkıran, 2005). Bu kanun hükmünde kararnamenin amacı; “özel eğitim gerektiren bireylerin, Türk milli eğitiminin genel amaçları ve temel ilkeleri doğrultusunda, genel ve mesleki eğitim görme haklarını kullanabilmelerini sağlamaya yönelik esasları düzenlemektir” (Özel Eğitim Hakkında Kanun Hükmünde Kararname, 1997).

Özel eğitim alanına yönelik yapılması gereken birçok düzenlemenin yakın zamanlarda yapılmış olması ve daha yeni yeni ciddi adımların atılıyor olması, uzaktan eğitim adına yapılacak çalışmaların durumunu özetlemektedir.

2.2. Özel Eğitime Gereksinim Duyan Bireylerin Eğitimleri

Yetersizliğe sahip bireylere özel eğitim hizmetleri, özel ve resmi eğitim kurumlarında olmakla birlikte ilköğretim, üniversite, mesleki eğitim merkezleri ve buna bağlı rehabilitasyon merkezlerinde sunulmaktadır. Özel eğitime gereksinim duyan

bireylerin daha çok iletişim, öz bakım, ev yaşamı, sosyal etkileşim, günlük yaşam ve iş becerileri gerektiren alanlarda desteğe ihtiyacı olduğu görülmektedir. Öğretmenlerin görev ve sorumluluklarından bazıları da çocukların en iyi şekilde yetiştirilmesi, hayata hazırlanması ve kendi kendine yeterli hale gelmesini sağlamaktır (Varol, 2005). Genel anlamda bütün öğretmenlerin yapması gerektiğini düşündüğümüz bu görev ve sorumluluklar özel eğitim öğretmeni için daha geniş kapsamlı ve daha çok uğraş gerektiren bir süreci ifade etmektedir.

Özel eğitime gereksinim duyan bireylerin eğitimleri için ilk önce yapılması gereken öğrencinin bütün yönleriyle tanınmasıdır. Bu doğrultuda gerekli incelemeler ve tanılamaların yapılması büyük öneme sahiptir. Amaç, çocuğun engel türüne odaklı eğitim ve öğretimlerin yapılmasıdır. Bu yönde tanılamalara bakılarak öğretmenin eğitimlere başlaması ve öğrenciye uygun programlar geliştirmesi daha doğru olacaktır (Özyürek, 2013).

KKTC Milli Eğitim Bakanlığının Özel Eğitim Komisyonu Kararlarının birinci maddesinde ifade edildiği gibi; “özel eğitim ile ilgili yasa ve tüzük çalışmalarında ve özel eğitimin yeniden yapılandırılmasında, özel gereksinimli bireylerin kaynaştırılmaları ve uzun vadede tam katılımlı / bütünleştirilmiş eğitim sistemine geçiş temel politika olarak esas alınmalıdır. Özel gereksinimli öğrencinin normal eğitim programında en az kısıtlayıcı ortamlarda özel destekle tam katılımı/ bütünleştirilmesi amaçtır. a. Okulların, tüm çocukların eğitim gereksinimlerine hizmet verecek şekilde düzenlenmesi, öncelikle gereksinimli çocukların daha eşit koşullarda eğitime erişmelerini ve katılmalarını sağlanmalıdır. Bu kapsamda öncelikle gereksinimli çocukların ulusal eğitim planlamasının, program geliştirilmesinin ve okul organizasyonunun bir parçası olması için gerekli çalışmalar başlatılmalıdır. b. Özel gereksinimli çocuklara da, özel gereksinimli olmayan çocuklar kadar eşit kaynaklar sağlanmalıdır” (KKTC MEB, 2014).

Ülkemizde yetersizliği bulunan kişi sayısı ülke nüfusunun %10’u kadardır. Elde edilen verilere göre yaklaşık sekiz buçuk milyon kişi engelli olarak telafuz edilmektedir. Ülke nüfusuna kıyasla bu sayı küçümsenmeyecek kadar fazladır (Kaya, 2013). Bundan

ötürü ülkenin eğitim sistemi ve izlediği politikalarda özel eğitimin yeri önem arz etmektedir. Özel gereksinimli bireylerin kendi hür iradeleriyle seçimler yaparak yaşamlarını devam ettirmesi ve diğer insanlara ihtiyaç duymadan yaşaması toplumsal görev ve yükümlülüğümüzdür. Eğitim her bireyin yasal hakkıdır ve hiçbir ayrım gözetmeksizin insanlığa hizmet eder. Bu nedenle eğitimde fırsat eşitliği ilkelerine bağlı kalabilmek için normal gelişim gösteren bireylere sunulan eğitim olanakları, yetersizlik yaşayan bireylere de sağlanmalıdır. Sadece özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinde alınan kararlar bu amaç için yeterli olmayacaktır. Bütün diğer eğitim kademelerinde özel gereksinimli bireyler düşünülerek, gerekli fiziksel ve idari düzenlemelerin yapılması gerekmektedir (Schlecty, 2005). Özel gereksinimli bireyleri en iyi şekilde hayata hazırlamanın ve kendilerine yeter hale getirebilmenin yolu aynı zamanda aileden geçmektedir. Maddi ve manevi desteklenen aileler çocuğun gelişimi için öğretmene kılavuz olma özelliği taşımaktadır. Eğitimin okulla sınırlı kalmaması için ailelere önemli görev ve sorumluluklar düşmektedir. Bunlardan en önemlisi toplumun özel gereksinimli bireyleri kabullenmesi, itibar ve saygı göstermesidir. Tabi ki bunun gerçekleşebilmesi için ailenin desteği çok önemlidir. Çünkü; çocuğun sosyalleşmesi ve çevreyle iyi ilişkiler geliştirebilmesi için ona rol model olmak da ailenin işbirliği ile sağlanabilir (Aydın, 2017). Genel anlamda özel eğitim kurumlarında rehberlik araştırma merkezlerinin gerekli tanılarının ardından zihin, işitme, ortopedik engellilere eğitimler verilmektedir. Bunun dışında dil, öğrenme güçlüğü gibi tanısı konulmuş birçok engel türüne yönelik eğitim ve öğretimler yapılmaktadır. Doğuştan veya sonradan kişide meydana gelen zihinsel yada fiziksel yetersizlikler kişinin kendi tercihi değildir. Dolayısıyla bu alanlarda yetersizlik yaşayan bireyler yaşlılarıyla aynı gelişimi gösteremezler. Bu nedenle yetersizlik yaşayan bireye gerekli yardım ve destek yapılmaz ise aradaki fark gün geçtikçe daha da fazla olacaktır. Onun için erken teşhis ve müdahale çok önemlidir.

2.3. Özel Eğitime Gereksinim Duyan Bireylerin Eğitim Hakları

Özel gereksinimli bireyler her alanda normal gelişim gösteren bireylerle eşit haklara sahiptir. Bireysel yetersizlikleri göz önünde bulundurulduğunda kendilerinden beklenen sosyal yaşam becerilerini uygun koşullarda verilen eğitimlerle

başarabilirler. Bu nedenle eğitim-öğretim alanında bireysel farklılıkları ve bütün ihtiyaçları gözetilerek akranlarıyla eşit haklara sahip olduklarını bilmek gerekmektedir. Türkiye Anayasasının 42. Maddesine göre “Özel eğitime gereksinim duyan bireyler devlet tarafından desteklenerek topluma yararlı birer birey olmaları sağlanır.” ve “hiçbir birey, eğitim ve öğrenim hakkından yoksun bırakılamaz.” (T.C. Anayasası, 1982). KKTC’de ise aynı içerikleri yansıtan anayasanın 59. Maddesidir. Bireyin eğitim hakkını anayasal bir hak olarak tanımlayan bu madde “Kimse eğitim ve öğretim hakkından yoksun bırakılamaz.” şeklindedir.

Eğitim, yetersizliği olan bireylerin sosyalleşmesi ve toplumla bütünleşmesi için bir köprü görevi görmektedir. Dolayısıyla eğitime yapılacak maddi ve manevi yatırımlar onları aramızda görmemize hayatımızın her alanında var olmalarına olanak sağlayacaktır. Birleşmiş Milletlerin Engelli Haklarına İlişkin Sözleşmesi’nin 24. Maddesine göre: “Eğitimin, fırsat eşitliği temelinde ayrımcılık yapılmaksızın sağlanması için eğitim sisteminin bütünleştirici bir şekilde her seviyede engellileri içine alması ve ömür boyu öğrenim görme imkânı sağlamalıdır.” Yine Türkiye Cumhuriyeti Devleti’nin kabul ettiği Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesinin 23. Maddesine göre yetersizliği olan bireylerin haklarını güvence altına alacağını ifade etmiştir. Bu doğrultuda öğrencinin bütün hakları ve ihtiyaçları gözetilerek güvence altına alınacak, ailenin sosyal durumu ve maddi imkanları gözetilerek öğrencinin sağlık hizmetleri, meslek eğitimleri ve rehabilitasyon ihtiyaçları karşılanarak toplumdaki yerlerini almaları sağlanacaktır (Engellilerin Haklarına İlişkin Sözleşme, 2009).

KKTC’de engelliler için yasal dayanakların ihtiyacı karşılamaması sebebiyle eğitim ve iş alanında diğer sorunlara ek sıkıntılar yaşanmıştır. KKTC’de engelli bireylerin hukuki alanda yasal dayanakları sırasıyla şu şekildedir:

- 1985 KKTC Anayasası
- 64/93 sayılı Engellileri Koruma, Rehabilitasyon ve İstihdam Yasası
- 38/2010 Engelli Haklarına İlişkin Sözleşmenin Onaylanmasına İlişkin Yasa
- 694/2014 Özel Sektörde Engelli İstihdamının Desteklenmesi Tüzüğü

KKTC’de engelliler adına yapılan çalışmaların büyük çoğunluğu sivil toplum kuruluşları ve dernekler tarafından yapılmıştır. Amacı engelli bireylerin haklarını korumak, sorunlarına are bulmak olan bu kurum ve kuruluşlar alandaki eksikliklerin giderilmesine n ayak olarak bugün hla varlıklarını sürdürmektedirler. KKTC’de ikisi vakıf olmak üzere toplam 10 tane sivil toplum kuruluşu bulunmaktadır. Bunlar:

- Kıbrıs Türk Engelliler Federasyonu
- KKTC zel Eğitim Vakfı
- Kıbrıs Türk Görmezler Derneği
- Kıbrıs Türk Zihinsel Engelliler Derneği
- Kıbrıs Türk Ortopedik zrller Derneği
- Kıbrıs Türk Ortopedikler Derneği
- KKTC Engelliler Dayanışma Derneği
- Umut Otizm Derneği
- Engelli Aileleri Dayanışma Derneği
- Engelsiz Yaşamı Destekleme Derneği
- Kıbrıs İşitme Konuşma Engelliler Vakfı

KKTC’de özel gereksinimli bireylere yönelik ilk uygulama 1974 yılında Lapta’ da açılan “Yatılı zel Eğitim Merkezi” olmuştur. Eğitimlerine bu ve bundan sonra açılan okullarda devam etmek zorunda kalan özel gereksinimli bireyler daha sonra 1990 yılında ilk defa başlayan kaynaştırma uygulamalarıyla akranlarıyla birlikte eğitim görebilme fırsatını yakalamışlardır. Kaynaştırma eğitimi ile birlikte yaşıtlarıyla öğrenme olanağı sunulması, özel gereksinimli bireyler için sosyal ve akademik açıdan büyük avantaj sayılmaktadır (Saygı, 2007). Kaynaştırmanın yanı sıra özel eğitim alanında yapılacak çalışmalar bu kadar önemliyken KKTC’de bir özel eğitim yasası veya tüzüğü yoktur. Bunun yerine KKTC Milli Eğitim Yasasında şu maddelerde düzenlemeler yapılmıştır (41, 42, 43, 44,).

Yapılan bu düzenlemeye göre:

41. Madde

Kapsam: “Bedenen veya zihnen özörlü olup özel bir eğitim ve öğrenime gereksinimi olan okul öncesi eğitim yaşına ulaşmış çocukların on sekiz yaşına kadar olan eğitimlerinin tümünü kapsar.”

42. Madde

Özel eğitimden yararlanma hakkı: “Özel eğitime gerek duyan her öğrenci zorunlu eğitim çağında iken ilgi ve yeteneği oranında, zorunlu olarak özel eğitimden parasız veya parasız yatılıdan yararlanma hakkına sahiptir. Ancak, zorunlu eğitim yaşı dışında da özel eğitim görmek isteyenlere, gerekli eğitim olanağı devletçe ücretsiz sağlanır.”

43. Madde

Özel eğitimin amaç ve görevleri: “Kıbrıs Türk Milli Eğitimi’nin genel amaçlarına ve temel ilkelerine uygun olarak şunlardır: 1. Atatürk ilke ve devrimleri ve Atatürk Milliyetçiliği ile belirlenen doğrultuda sosyal ve kültürel bütünleşmeyi sağlamak, 2. Özel eğitim gereksiniminde olan her öğrenciye ilgi ve yeteneklerini azami derecede geliştirme fırsatı ve olanağını vermek, 3. Bu öğrencileri, kendilerine ve topluma yararlı yurttaşlar olarak yetiştirmek; gerektiğinde mesleki rehabilitasyonlarını sağlamak.”

44. Madde

Özel eğitim kurumları: “Özel programlar uygulayan ayrı okullar halinde kurulur veya diğer okul bünyelerindeki özel sınıflardan veya gruplardan oluşur.” (KKTC Milli Eğitim Yasası, 1986).

Yapılan bu düzenlemeler özel eğitim öğretmenleri tarafından yeterli görülmemektedir. Dolayısıyla özel eğitim için ilgili yasaların çıkartılması zaman kaybetmeden gerçekleştirilmelidir.

Yine özel eğitime gereksinim duyan bireylerin eğitimlerine yönelik geliştirilecek teknolojiler, bireysel farklılıklar ve ihtiyaçlar gözetilerek hazırlanması, bununla

birlikte öğrenme güçlüğü olan bireylerin eğitim programlarına dahil edilmesi gerektiği öne sürülmektedir (T.C. Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, 2016).

Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği'nin, 11. Maddesinin; e. bendinde “Özel eğitim ihtiyacı olan bireylerin mesleki, teknik, sosyal veya kültürel alanlarda bilgi ve becerilerle donatılması, onların hayata kazandırılması, üretken bireyler hâline getirilmesi amacıyla bu bireylere yaygın eğitim hizmetleri verilir.” f. bendinde ise, “Örgün eğitim hizmetinden doğrudan yararlanamayacak öğrencilerin uzaktan eğitim yoluyla derslerini takip edebilmelerini sağlamak amacıyla bu öğrencilere bakanlığın ilgili birimlerince teknolojik destek de dâhil olmak üzere gerekli hizmetler sunulur.” şeklinde, özel gereksinimli bireylere verilecek eğitim durumları açıklanmıştır (Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği, 2020).

Yaşamın her alanında var olan bu bireylerin toplumda yok sayılmalarının yanı sıra aile, öğretmen, okul personelleri, okul yöneticileri ve akranları tarafından ötekileştirilmeleri onları eğitim alanında da yalnızlaştırmaktadır. Tahmin edildiği üzere okul, engelli bireylerin geçirdikleri zaman açısından hayatlarında önemli bir yer tutmaktadır. Bu amaçla okul ortamında yapılacak fiziksel düzenlemeler ve eğitim hakları konusunda insanların bilinçlendirilmesi, onları toplumda var edecektir (Çaha, 2016).

2.4. Uzaktan Eğitim

Uzaktan eğitim, yaş, yer, zaman, sosyo-ekonomik düzey, engelli olma durumu ve bunun gibi kısıtlamaları ortadan kaldıran, bireye yaşam boyu eğitim fırsatı sunan eğitim-öğretimler olarak tanımlanmaktadır (Altıparmak, 2011). Bugün uzaktan eğitim denilince akla elektronik ortamlarda çeşitli programlar aracılığıyla yapılan eğitim faaliyetleri gelmektedir. Ancak günümüz şartlarında yapılan tanımlamaların aklımızda çizdiği şema bu şekilde olsa da uzaktan eğitimi sadece internet üzerinden yapılan eğitim-öğretimler olarak görmemek gerekir. Uzaktan eğitim covid-19 pandemisinden çok daha önceleri, internet ve akıllı telefonlar bu kadar yaygınlaşmadan önce yaşanan zamanın şartlarına göre varlığını sürdürmüştür. İlk olarak mektup yoluyla başlayan eğitimler daha sonra gazete, ardından radyo, televizyon ve günümüzde internet

vasıtasıyla yapılmaktadır (Şahin, ve Tekdal, 2005). Günümüzde uzaktan eğitim olarak ifade edilmeyen ancak uzaktan eğitimin içinde barındırdığı birçok kavram bulunmaktadır (açık öğretim, web temelli öğretim, e-öğrenme, internet temelli eğitim gibi).

Uzaktan eğitimin hayatımıza girişi internet, bilgisayar, ve akıllı telefonla birlikte olmasa da yaygın olarak kullanımı bunlar sayesinde olmuştur. Çoğu insanın salgın sürecinde ilk kez duyduğu bu ifade, eğitimde öğrenen, öğretene ve öğrenme kaynakları arasında köprü görevini üstlenerek eğitimde devamlılığı sağlamıştır. Değişen ve hayatımızda yenilikleri beraberinde getiren teknolojik buluşlar, uzaktan eğitimin de yenilenmesini sağlamıştır. Bir çok ülkede üç asırdır kullanılan uzaktan eğitim, Türkiye’de 1923-1960 yılları arasında uygulanmaya başlanmıştır. Bu gün akıllı telefonların birçok alanda sağladığı kolaylıklar arasına uzaktan eğitimi de koyabiliriz. Işman (2011)’a göre, yapılan bütün tanımların ortak yönleri ve uzaktan eğitimi geleneksel eğitimden ayıran en önemli özellikler, öğretmen ve öğrencinin ayrı mekanlarda olması, iletişim teknolojilerinin kullanılıyor olması, okula devam etme mecburiyetinin olmaması, çift ve tek yönlü iletişimin olması, özel öğretim yöntemlerinin varlığı, telekonferans sisteminin varlığı, özel program ve özel araç-gereçlerin kullanılabilmesi olmasıdır.

Uzaktan eğitim iki boyutta ele alınmaktadır. Birincisi ve en önemlisi eş zamanlı (senkron) olarak yapılandır. Eş zamanlı yapılan eğitimler canlı bağlantılar yoluyla öğrenen ve öğretene etkileşime girdiği, karşılıklı dönütler alarak dersleri işleyebildiği çevrim içi eğitimidir. Bu uygulamada öğrenci öğretmene soru sorabilir, bir konu hakkında tartışılabilir, sözlü sınavlar yapılabilir, test çözülebilir. Bu uygulama covid-19 pandemisi ile birlikte ülkemizde yoğun olarak kullanılmıştır. Bir diğer sunum ise zamandan bağımsız/eş zamansız (asenkron) WEB tabanlı eğitimidir. Bu sistemde öğrenci istediği zaman, istediği yerden derslere internet üzerinden girebilir, test çözebilir ve sosyal aktivitelere katılabilir. Ancak uzmanlara göre bu sistem uzaktan eğitim olarak nitelendirilmemektedir. Çünkü; sadece öğrenci ve öğretmen arasındaki fiziksel uzaklık eğitimin uzaktan devam ettiği anlamını taşımamaktadır. Gerçek

anlamda bir eğitimin yapıyor olabilmesi için karşılıklı etkileşimin olması gerekmektedir.

Uzaktan eğitimi kavramsal olarak bu şekilde tasvir edebiliriz;

- Yeni olanak yaratmak.
- Eğitim ve meslekler arasında bağlayıcı bir köprü görevi görmek.
- Bireye yaşam boyu eğitim olanağı sunmak.
- Eğitimde fırsat eşitliği sağlamak.
- Eğitimde kişiye göre eğitim fırsatı sunmak (bireysellik).
- Eğitim kurumlarının işlevselliğini sağlamak.
- Teknolojik gelişmeleri yakından takip edip, teknolojiyi düzgün kullanmak.
- Kolay erişim sağlayarak birden fazla yerde bulunabilmek.
- Büyük kitlelere ulaşabilmek.
- Geniş kitlelere hitap ederken eğitimde bütünlüğü sağlamak.
- En önemlilerinden birtanesi de eğitimde maliyeti azaltmak (Alkan, 1996).

Görüldüğü üzere uzaktan eğitim, aslında hayatımızı kolaylaştırarak eğitimde olanaklar yaratarak herkes için eğitimi hedeflemektedir. Ancak herkes için eğitim herkesin aynı şartlarda olabilmesi ile mümkün olacaktır.

2.4.1. KKTC’de Uzaktan Eğitim

Kıbrıs, daha önce gelişen siyasi oluşum ve dönüşümler sebebiyle birçok farklı yönetim ve eğitim sistemine ev sahipliği yapmıştır. Bu sebeple 1983’te kurulan ve adanın kuzeyinde yer alan Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti’nin eğitim sisteminde uzaktan eğitime bakmak daha doğru olacaktır.

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti’nde uzaktan eğitimin başlaması ve gelişmesinde YÖDAK’ın payı küçümsenmeyecek kadar fazladır. “Yüksek Öğretimi Planlama, Denetleme Akreditasyon ve Kordinasyon Kurulu” (YÖDAK) adanın kuzeyindeki yükseköğretim kurumları arasındaki eşgüdümü sağlamak ve aralarındaki bağı güçlendirmek amacıyla kurulmuştur. Görevi eğitimi planlamak, düzenlemek ve

denetlemek olan bu kurul 1993 yılında Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde hizmete başlamıştır (<http://www.ncyodak.eu/tr/yodakyasasi.htm>).

KKTC'de uzaktan eğitim adına atılan ilk adım 2001 yılında Doğu Akdeniz Üniversitesinde (DAÜ) “Uzaktan Eğitim Enstitüsünün” kurulması olmuştur. Lisans ve yüksek lisans programlarında sadece belli derslerin verilmesiyle başlayan çevrim içi eğitim, hızla gelişmeye ve yenilenmeye başlamıştır (Aybay, 2002). İlk olarak 2002-2003 yılları arasında YÖK tarafından “Bilgi Yönetimi Önlisans Programı” başlatılmıştır. Daha sonra bütün öğrencilere eğitimi amaç edinen “Çevrim içi Ders Destekleme İnisiyatifi” adında bir platform kurulmuş, daha sonra bütün öğrencilere kılavuzluk etmiştir.

Doğu Akdeniz Üniversitesinden sonra uzaktan eğitim adına bir diğer adım Girne Amerikan Üniversitesi (GAÜ) tarafından 2006'da atılmıştır. Öğrencilerin uzaktan öğrenmeye ilişkin görüşlerini, ve bu yöndeki gelişimlerini düzenlemeyi amaç edinen “Uzaktan Eğitim Merkezi” GAÜ tarafından kurulmuştur. E- öğrenmenin adadaki gelişimine katkı sağlayan bir diğer üniversite ise Lefke Avrupa Üniversitesi (LAÜ) olmuştur. Lefke Avrupa Üniversitesi 2010-2011 yılları arasında hizmete sunduğu E-MBA programıyla öğrencilere uzaktan eğitim vermeye başlamamıştır. Daha sonra her yerde eğitim düşüncesi ile Girne Amerikan Üniversitesi uzaktan eğitim adına “MOODLE” e-öğrenme portalını oluşturmuş, Doğu Akdeniz Üniversitesi ise bilgisayar destekli öğretimi amaçlayarak “EMU-ÇEVİRİM İÇİ” eğitim programını geliştirmiştir. Bu amaçla üniversitelerde öğrencilere sanal eğitim sınıfları oluşturulmuş öğrencilerin gerek öğretim görevlisiyle sesli, gerek görüntülü, gerekse fikirlerini açıkça mesaj yoluyla ifade edebilecekleri sistemler oluşturulmuştur. Bugüne baktığımızda küresel çapta etkisini gösteren covid-19 pandemisi uzaktan eğitimi mecbur kılmıştır. Uzaktan yapılması uygun olan dersler dışında yüz yüze yapılması şart olan beceri ve pratik gerektiren dersler de online yapılmaktadır. Yapılış amacı okulun bütün öğrencilerine aynı anda çevrim içi eğitim vermek olmayan bu ve benzeri eğitim platformları ciddi sıkıntılar yaşamaktadır.

Covid-19 pandemisinin gelişmesinde büyük rol oynadığı uzaktan eğitim, aslında süreç öncesinde de gelişmeye devam etmekteydi. KKTC’de adı “KKTC E-öğrenme Sisteminin Geliştirilmesi” olan proje 2008 yılında çalışmalara başlamıştır. Amacı bütün öğrencilere eğitim vermek olan bu projenin hayata geçirilmesinde rol alan Türkiye üniversitelerinden Ankara Üniversitesi, Gazi Üniversitesi ve Ortadoğu Teknik Üniversitesi akademisyenleri bu yöndeki destekleriyle çalışmalara devam etmektedir. Bu proje, eğitimdeki yerini alarak bir yandan öğrencilere hizmet vermeye başlamış, bir yandan da geliştirilmeye ve yenilenmeye çalışılmaktadır (Akalpler, 2009).

2.4.2. Türkiye’de Uzaktan Eğitim

Türkiye’de yükseköğretim kademesinin en büyük sorunlarından bir tanesi ülkenin genç nüfusunun fazla olması buna karşın nüfusun eğitim ihtiyaçlarını karşılayacak yeterince üniversitenin olmamasıdır. Her il ve ilçede her fakültenin olmayışı, büyük kentlere bir eğitim göçü yapılmasına neden olmaktadır. Durum böyleyken bu soruna bir çözüm getirmek isteyen yetkililer, eğitim kapasitesini artırma yolları aramışlardır. Soruna kesin çözümler getiremeyen hükümetler zaman zaman bu alandaki eksiklikleri farklı şekillerde kontrol altına almayı amaçlayarak, çeşitli alternatifler geliştirmişlerdir. Bu konuda yapılan ilk çalışma açıköğretimin yaygınlaştırılması olmuştur. Açıköğretim yükseköğretimde bulunan öğrenci sayısının % 35 kadarına hizmet vermektedir. Dolayısıyla bu oran, yükseköğretimdeki eksiklikleri açıklar niteliktedir. Açıköğretim yükseköğretimdeki yığılmaların önüne geçmekte yeterli olamayınca bir diğer alternatif olarak görülen “İkinci Öğretim” devreye girmiştir. Fakat ikinci öğretimde kalıcı bir çözüm getirememiştir. Dolayısıyla devasa yatırımlar yapmadan, eğitim kapasitesini arttırmak isteyen ülkeler için çok ucuz ve erişimi kolay olan uzaktan eğitim, büyük bir alternatif seçenek olmuştur.

Uzaktan eğitim ülkemizde ilk olarak orta öğretim düzeyine uygulanmıştır. İlerleyen yıllarda Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi’nin de kurulmasıyla birlikte yüksek öğretim kademesinde uygulanmaya başlamıştır. Yükseköğretimde ilk olarak 1974’te uygulanmış ve daha sonra aynı yıl “Mektupla Yüksek Öğretim Merkezi” kurulmuştur (Alkan, 1996). Bütün bu gelişmelerin ardından 1981 yılında yürürlüğe

giren 2547 sayılı yasayla Anadolu Üniversitesi çatısı altında “Açıköğretim Fakültesinin yer alması sağlanmıştır. Orta Doğu Teknik Üniversitesi web tabanlı eş zamansız (asenكرون) eğitimi kullanan ilk üniversite olmuştur. “Uzaktan eğitim Türkiye eğitim sistemin de 1956 yılında Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü tarafınca yapılan hazırlıklar sonrasında kapsamlı olarak yer almaya başlamıştır.” (Bozkurt, 2017). Yapılan çeşitli düzenlemelerin ardından uzunca yol kat edilen bu sistem ilköğretim, ortaöğretim ve yükseköğretim alanlarında geniş bir kitleye hizmet vermeye başlamıştır. Daha sonra alanda yapılan çalışma ve ön hazırlıkların ardından Fırat Üniversitesi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi ve Sakarya Üniversitesi başta olmak üzere uzaktan eğitim yüksek öğretimde belli bir düzene ulaşabilmiştir (Gürer, Tekinarslan & Yavuzalp, 2016). Geri dönüşleri ikna edici düzeyde olan uzaktan eğitim 2000’li yılların ardından Bilgi ve İletişim Teknolojileri (BİT) alanında yapılan yeniliklerin ardından eğitim sistemimizde yoğun olarak varlığını devam ettirmiştir. Uzaktan eğitimi üniversitelerin eğitim hacmini genişletmek için kullanmaları bir rekabet ortamı yaratarak üniversitelerin kendi öğrencilerinin yanı sıra diğer öğrencilere yönelik de eğitimler ve projeler gerçekleştirmesine ortam hazırlamıştır (Yalabık, 2001). Ülkemizde özellikle Anadolu Üniversitesi bu alanda yaklaşık 20 yıldır kapsamlı çalışmalar yapmaktadır. Covid-19 pandemisi sürecinde her alanında kullanılan çevrim içi eğitim, sağladığı kolaylıklarla pandeminin son bulmasının ardından da kullanımının devam edeceği tahmin edilmektedir.

2.4.3. Dünyada Uzaktan Eğitim

Uzaktan eğitime 1700’lü yıllarda başlandığı tahmin edilmektedir. Elde edilen ilk yazılı kaynak ise 20 Mart 1728 tarihinde Boston gazetesinin mektup vasıtasıyla “steno” dersleri verileceğini duyurması olmuştur. Bunun ardından yapılan araştırmalarda 1833 tarihinde İsveç gazetesinin “yazılı anlatım” dersleri vermeyi amaçladığı bir ilana rastlanmıştır (Holmberg, 1995). Uzaktan eğitimin bu tarihler arasında başladığına ilişkin belgeler olmasına karşın, öğrenen, öğretene, ve öğrenme kaynakları arasındaki bağın olduğuna dair bilgiler olmadığı için uzaktan eğitimin başlangıcı Sir Isac Pitman ile 1840’ta İngiltere’de başladığı kabul edilmiştir. Pitman öğrencilerine dersleri

mektup yoluyla öğretmeyi hedeflemiş, konuyu anlatan mektuplar kaleme almış ve öğrencilerinden gelen sınav niteliği taşıyan mektupları notlandırmıştır. İngiltere’de başlayan uzaktan eğitim daha sonra Fransa, Almanya ve ABD’de hızla yayılma göstermiştir. Iskoç eğitimci James Stuart tarafından verilen kampüs dışı eğitimler, “Mektupla Eğitim Üniversitesinin uzaktan eğitimin gelişmesinde ve yaygınlaşmasında büyük etkilere sebep olmuştur. ABD’de 1883’te kurulan “Mektupla Öğretim Üniversitesi” uzaktan eğitime farklı bir boyut kazandırmıştır. Daha sonra 1880’lerde Thomas J. Foster’in başlattığı evde-öğrenim kursları 1899’larda “Uluslararası Mektupla Öğrenim” okullarına dönüşmüştür. Bütün bu gelişmelerin ardından ABD’de mektupla öğretimin yaygınlaştırılması ve yasal bir zemine oturtulması için 1915’te alınan kararla “Ulusal Yükseköğretim Birliği” (NUCELEA) kurulmuştur (Hall, 2020).

Uzaktan eğitim küreselleşen dünya ve yeni teknolojik gelişmelerle birlikte güncellenmeye devam etmektedir. Artan dünya nüfusu ile birlikte kentlere olan yığılmaları azaltmak, eğitim maliyetlerini düşürmek ve ülkenin refah düzeyini arttırmak için uzaktan eğitim sürekli değişerek hizmet ettiği kitleyi daha da genişletecektir.

2.5. Covid-19’un Öğrencilerin Üzerindeki Etkisi

Covid-19 pandemi sürecinde uygulanan izolasyon ve sokağa çıkma yasakları öğrenciler üzerinde fiziksel, sosyal ve psikolojik kayıplara sebep olmuştur. Okul ortamında, eğlence merkezlerinde ve sosyal alanlarda yapılan kısıtlamalar öğrencilerin sosyalleşmesinin de önüne geçmiştir (Di Giorgio, Di Riso, Mioni ve Cellini, 2020). Özellikle 65 yaş üstü ve 18 yaş altının risk grubunda olması sebebiyle, fiziksel ve zihinsel yıpranmaya uğrayanlar da bu yaş aralıklarındakiler olmuştur. Bütün sosyal hayatlarını evlere sığdırmak zorunda kalan çocuklar, öğretmen ve arkadaşlarıyla fiziksel temasa geçememenin yanında ekonomik alanda ailelerinin yaşadığı sıkıntılardan da etkilenmişlerdir. Değişen sınav takvimleri ile beraber derslere erişim gibi sorunlarla karşılaşan öğrencilere bu konuda rehberlik eden ailelerin de rollerinde büyük değişimler gözlenmiştir (Atchoarena, 2020).

Yetişkin bireylerde de benzer etkilere sebep olan bu süreç, özellikle ergenlik dönemindeki çocuklarda ileri derecede kaygı ve depresyon belirtileri göstererek bu kişilerde yeme bozukluklarına da sebep olmuştur. Yetişkinler kadar bu süreçleri tecrübe etmemiş olan çocuklar, ne yapmaları gerektiği konusunda bilgi sahibi olmamaları nedeniyle bu süreçte daha çok psikososyal sıkıntılar yaşamışlardır (Schonfeld ve Demaria, 2015).

Yapılan bazı çalışmalardan elde edilen verilere göre pandemi sürecinde çocukların yaş ve gelişim dönemlerine bağlı olarak yaşadığı problemler saptanmaya çalışılmıştır. Buna göre; okul öncesi dönemde olan çocuklarda yoğun olarak, isteksizlik, oyunlara odaklanamama, parmak emme ve tuvaletini uygun olmayan yerlere yapma davranışları gözlemlenmiştir (Imran, Zeshan ve Pervaiz, 2020), ilköğretim kademesinde ki bireylerde ise bu süreçte, saldırganlık, odaklanamama, kardeşlerle anlaşamama gibi problemler açığa çıkartmıştır (Imran, Zeshan ve Pervaiz, 2020; Olness, Mandalakas ve Torjesen, 2015). Bu süreçte sorun yaşaması muhtemel görülen ergenlerde ise hayatlarını riske etme, isyan, konsantrasyon eksikliği, aile içinde huzursuzluk yaratma gibi davranışlar sergiledikleri gözlemlenmiştir (Olness, Mandalakas ve Torjesen, 2015).

Genel anlamda uzaktan eğitimin öğrenciler açısından olumsuz yönleri, öğrenme kayıplarının oluşması, süreç içinde ve sonrasında okulu bırakma davranışlarının gözlemlenmesi, beslenmede meydana gelen düzensizlikler ve yanlış beslenme olarak karşımıza çıkmaktadır (Saavedra, 2020). Öğrencilerin bu süreçte maruz kaldıkları en kötü durum ise aile içi cinsel istismar ve taciz olayları olmuştur. İngiltere de hazırlanan bir rapora göre izolasyon sürecinde istismar yardım hattındaki aramalar iki kat artış göstermiştir (Koh, Lee, Lo, Wong, & Yap, 2020). Durum böyleyken akranlarına oranla biliş düzeyleri veya fiziksel güçleri yeterli düzeyde olmayan özel gereksinimli bireyleri savunmasız olarak düşünmek endişeye sebep olmaktadır.

Covid-19 pandemisi sürücünde kapsamlı olarak hayatımıza giren uzaktan eğitimin sağladığı dezavantajlar ile beraber avantajlarının da olduğunu ifade eden araştırmalar da bulunmaktadır. Ahmet (2020), yaptığı çalışmada öğrencilerin, çevrimiçi devam

eden eğitimlerde kendilerini daha rahat hissettikleri yönünde görüş belirterek, öğretmenlerle daha rahat etkileşime girmeleri konusunda uzaktan eğitimin kendilerine fırsatlar sunduğunu ifade etmişlerdir.

2.6. Covid-19'un Özel Gereksinimli Bireyler Üzerinde Etkileri

Özel gereksinimli bireyleri, öğrenme düzeyleri ve engel türleri göz önünde bulundurduğumuzda uzaktan eğitim sürecinde en fazla zorluk yaşayan öğrenciler olacağını tahmin edebiliyor olmamız gerekir. Uzaktan eğitim sürecinde yaşanan aksaklıklar ve sorunları değerlendirdiğimiz zaman ekonomik, coğrafik, ailevi, donanım yetersiliği, aile içi nüfus gibi birçok problemi sıralayabiliriz normal gelişim gösteren bireyler için genel anlamda sorun olan bu eksikleri özel gereksinimli bireyin engel türünü dikkate aldığımız zaman sorun ne kadar da büyümekte ve yetersizlik yaşayan bireyi ne kadar da eğitimden uzaklaştırmaktadır. Özel gereksinimli bireylerin toplumsal yaşama uyum sağlayabilmeleri ve kendi ihtiyaçlarını karşılayabilmeleri adına bazı akademik ve sosyal becerileri kazanmış veya kazanıyor olmaları gerekir (Hallahan ve Kauffman, 2006). Bunlardan en önemlileri, toplu taşıma araçlarını kullanabilme, kişisel bakımlarını yapabiliyor olma, kendi parasını kazanma ve yönetebilme olarak sıralanabilmektedir. Bu ve bunun gibi bir çok beceriyi sayabiliyorken, bu kazanımların okulda öğretiliyor olmasını unutmamak gerekmektedir.

Karip (2020), özel gereksinimli bireylerin uzaktan eğitim sürecinde yaşadığı problemleri gözönüne alarak eğitimlerde geri kaldıklarını ve uyum sağlamak konusunda başarılı olamadıklarını belirterek sürecin son bulmasının ardından bu öğrencilerin eğitimlerinde geri kalacaklarını ve yüz yüze eğitime geçerkende zorlu bir sürecin başlayacağını ifade etmiştir.

Armitage ve Nellums (2020), bu süreçte yaşanan izolasyon ve sosyal mesafe uygulamalarının eğitimi olması gerekenden uzaklaştırarak birçok soruna neden olduğunu ifade etmişlerdir. Daha ötesi, özel gereksinimli bireylerin eğitimlerinde

boşluklar oluşturan bu süreç aynı zamanda öğrencilerin davranışlarında da olumsuz değişikliklere yol açtığı görülmektedir.

Özel gereksinimli bireylerin öğrenme hızları normal gelişim gösteren bireylere oranla daha yavaş olmakla birlikte öğrenme sağlayabilmek için sık tekrarlar gerektirir. Özel eğitimin en ayırt edici özelliği ise öğrencilerin yetersizlik düzeyleri dikkate alınarak normal gelişim gösteren akranlarıyla aynı eğitim olanaklarından faydalanabilmelerini sağlamaktır. Dolayısıyla fiziksel temas ve eğitici materyallerin özel gereksinimli bireylerin eğitimlerinde yeri büyüktür. Öğretmenlerin normal gelişim gösteren öğrencileri derste aktif tutmakta zorlandıkları bu süreçte özel gereksinimli bireylerin her alanda yanlarında olabilmeleri oldukça güç hale gelmiştir (Kara, 2020). Eğitimleri, uzman bir personel tarafından yürütülen, özel olarak hazırlanmış sınıf ve eğitim kurumlarında zengin materyaller sağlanarak yapılan bu kişilerin uzaktan eğitim sürecinde zorlanıyor olmaları muhtemeldir. Özellikle ağır düzeyde zihinsel yetersizliği olan ve otizmlili bireylerin eğitimlerinde büyük problemler yaşanmasına sebep olacağı düşünülen bu süreç, fiziksel yardım alan öğrencilerin gelişimlerini de olumsuz yönde etkileyecektir. Masobrink ve Hurley (2020), yaptıkları çalışmada özel gereksinimli bireylere pandemi sürecinde sunulan hizmetleri yeterli görmemiş ve eğitimlerinin, pandemiyle birlikte sekteye uğradığını belirterek biran önce yüz yüze eğitime geçmenin yollarının bulunması gerektiğini ifade etmişlerdir. Buna ek, süreç uzayacaksa şayet ev destekli eğitimlere ağırlık verilmesi konusunda önerilerde bulunmuşlardır.

Kaya'nın (2020), yaptığı araştırmada özel gereksinimli bireylerin eğitimlerine yönelik ailelerden edinilen bilgiler doğrultusunda uzaktan eğitim sürecinde öğrencilerin eğitimleri kesintiye uğramış, çocuklarda davranış problemleri gözlenmiş, çocukların kazanım sağladığı birçok alanda gerilemeler meydana gelmiş ve öğrencilerin öğrenme rutinlerinde bozulmalar görülmüştür. Öte yandan özel gereksinimli bireylerin uzaktan eğitime yönelik tecrübelerinin olmaması ve teknolojik donanımları kullanabilme yeteneklerinin yeterince gelişmemiş olması başlı başına sorun teşkil etmektedir. Doğan, ve Akdemir (2015), yaptıkları çalışmada özel eğitim ve rehabilitasyon merkezine devam eden zihinsel yetersizlik, işitme yetersizliği ve ortopedik yetersizliğe

sahip üç bireyin derslerinde bilgisayar kullanım süreçlerini incelemişlerdir. Nitel araştırma yönteminden durum çalışmasının yapıldığı bu çalışmada özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinde çalışan öğretmenlerin eğitsel oyun yazılımları, çeşitli alıştırmalar ve tekrar çalışmalarının olduğu yazılımları daha çok kullandıkları sonucuna varılmıştır. Bunun dışında animasyon, metin ve sembollerin çok fazla kullanılması özel gereksinimli bireylerde aşırı yüklenmelere sebep olduğu ortaya çıkartılmıştır. Araştırmada elde edilen sonuçlar arasında işitme engelli bireylerin bilgisayar destekli öğretim sayesinde klasik öğrenmeye oranla daha çabuk öğrendiği, ortopedik engeli bulunan kişilerin ise ince motor kaslarında olumlu gelişmeler olduğu ifade edilmiştir. Görüldüğü üzere bilgisayar destekli teknolojik öğretimler öğrencilerin gelişiminde olumlu sonuçlar vermektedir. Ancak her engel türünde aynı sonuçları vermeyen bu uygulamaları gerektiği şekilde ve düzeyde kullanmak daha fazla verim sağlayacaktır. Bunun yanı sıra sadece bu teknolojik uygulamaları kullanmak yeterli olmayacaktır.

Özel gereksinimli bireylerin eğitimlerinde genel olarak kullanılan bireysel eğitim çalışmalarını örgün eğitim uygulamalarından ayıran en önemli aktiviteler, günlük yaşam becerilerine yönelik, iletişim kurma, soru-cevap yapmaya ek olarak yemek yeme, taklit etme, elbise giyme ve çıkarma, ayakkabı bağcıklarını bağlama ve çözme gibi sosyal becerileride kapsıyor olmasıdır. Bunların bir kısmını evde aile yapıyor olsa bile bu ve bunun gibi günlük yaşam becerilerini kazandırmak ve öğrendiği becerileri pekiştirebilmek için uzman kişilerin desteğine ihtiyaç duyulmaktadır. Dolayısıyla özel gereksinimli bireylerin eğitimlerinin tam anlamıyla yapılabilmesi için öğretmen, veli ve öğrenci üçlüsünün işbirliği içerisinde olması gereklidir.

2.7. Pandemi Sırasında Özel Gereksinimli Bireylere Sunulan Hizmetler

Milli eğitim bakanlığının pandemi sürecinde aldığı önlemler kapsamında yüz yüze eğitime ara verilmesinin ardından derslere, TRT EBA ve Eğitim Bilişim Ağı (EBA) üzerinden çevrim içi devam edilmesi kararı alınmıştır. Bu kapsamda TV ve web tabanlı eğitim, ilkokul, ortaokul, lise ve özel eğitim öğrencilerine hizmet vermeye başlamıştır. Bu konuda özel gereksinimli bireylerin engel türünü ve derecesini göz

önünde bulunduran Milli Eğitim Bakanlığı özel gereksinimli bireylerin eğitimlerinin evde devam edebilmesine olanak sunmak için yetersizlik yaşayan bireyler ve ailelerine çeşitli hizmetler sağlamıştır. Öğrencilerin kısıtlamalar sebebiyle bütün gününü evde geçiriyor olması, sunulan hizmetlerin sadece öğrenciye dönük olmasının önüne geçmiştir. Covid-19 salgını sürecinde özel gereksinimli bireylere sunulan eğitimlerinin gözlemcisi ve uygulayıcısı olan aileler aktif olarak bu süreçte yer almışlardır (Majoko ve Dudu, 2020). Dolayısıyla bu hizmetlerin düzenleyisi, sunucusu ve takipçisi olan bakanlık, ilk olarak özel gereksinimli bireylere hizmet verilmesi amaçlanan özel yayınlar hazırlamış ve “Özelim Eğitimdeyim” adlı mobil uygulamayı hizmete sunmuştur. Ardından özel gereksinimli bireylerin eğitimlerini, hedef ve kazanımlarını içeren yayınlar TRT EBA ve EBA üzerinden öğrencilere hizmet etmeye başlamıştır. Bu yayınlar aracılığıyla özel gereksinimli bireylerin yetersizlik türü ve ihtiyaçlarına göre sunu, video, oyun ve kazanımlarına yönelik eğitici materyallere erişmek mümkün hale getirilmiştir. Bunun yanı sıra özel gereksinimli bireylerin eğitimlerini kapsayan “Özel Çocuklarımızla Eğlenceli Etkinlikler Takvimi” adlı kitap okuyucuya sunulmuştur.

Ülkemizde özel eğitim, farklı ihtiyaçlara ve düzeylere sahip bireylere yönelik eğitimler vermeyi amaçlayan uzman bir ekip tarafından düzenlenmektedir. (Cavkaytar, 2019) Ekip içerisinde özel eğitim öğretmeni, sınıf öğretmeni, konuşma terapisti, rehber öğretmen, odyolog ve fizik tedavi uzmanı yer almaktadır. Uzaktan eğitim, covid-19 pandemisi ile başlamamış olmasa da özel eğitim alanı için ilk defa pandemi sürecinde yoğun olarak uygulanmıştır. Bu sebeple genel anlamda fiziksel destek, temas ve bireysel eğitim planlarıyla öğrenimlerine devam eden özel gereksinimli bireyler için yeni bir süreç olarak görülmektedir. Bu süreçte aksaklıkların yaşanmasının nedeni, özel eğitimin üç önemli ayağı olan, aile, öğretmen ve öğrenci arasındaki bağın önemini yitirerek eğitimlerde gerekli verimin alınamayacak olmasıdır. Dolayısıyla özel eğitim öğretmenin bu süreçte yalnız bırakılması, eğitimleri daha da zorlaştırmıştır. Özel eğitimi diğer eğitim kademelerinden ayıran en ayırt edici özelliği öğrencinin kişisel gelişimi, bireysel farklılığı ve engel türü dikkate alınarak hazırlanan Bireyselleştirilmiş Eğitim Programları (BEP) dir. Bunun yanı sıra öğrencilerin ihtiyaçlarına göre düzenlenmiş eğitim ortamlarıdır. Bu nedenle fiziki müdahale, temas, model olma ve

eğitimleri destekler nitelikteki materyallerin yeterince kullanılamıyor olması özel gereksinimli bireylerin eğitimlerini daha da güçleştirmiştir.

Jalali, Shahabi ve diğerleri (2020), İran’da yaptıkları bu çalışmada nüfusun büyük çoğunluğunun kentlerde toplanmış olması ve pandeminin beraberinde getirdiği seyahat kısıtlamaları ile birlikte özel gereksinimli bireylere sunulan rehabilitasyon hizmetlerinin bütün öğrencilere ulaşamadığını dolayısıyla kesintiye uğrayan eğitimleri tamamlamak için kullanıma sunulan tele-rehabilitasyon uygulamasının bu eksikliği giderdiğini belirtmişlerdir.

Akbulut ve diğerleri (2020), yaptıkları çalışmada özel gereksinimli bireylere yönelik uzaktan eğitim düzenlemelerini yetersiz bulmuşlar, tv ve web tabanlı eğitimlerin özel gereksinimli bireylerin eğitimleri için yeterli olmayacaklarını belirtmişlerdir. Eğitimleri için özel plan ve programlara ihtiyaç duyan bu bireyler uzaktan eğitim sürecinde birçok alanda geriledikleri gözlemlenmiştir. Öte yandan bu eğitimlerin sadece orta düzeyde yetersizlik yaşayan bireylere yönelik olması özel gereksinimli bireyler açısından ciddi kayıplara sebep olmuştur.

Iannizzotto ve diğerleri (2020), reet sendromlu bireylere yönelik geliştirilen ve göz takibi yapılarak uygulanan “bakışınla konuş” adlı uygulamanın sözel veya sözel olmayan yollarla iletişim kuramayan bu bireylere umut verir niteliklere sahip olduğu görülmüştür. Evde rehabilitasyon imkanı sunan bu uygulama eksikleri giderme açısından önemli bir yer tutmuştur.

Kurt, ve Kurtoğlu Erden, (2020) özel eğitimde teknoloji kullanımı ile ilgili çalışmalarını incelemeyi amaçladıkları çalışmalarında alan yazında detaylı bir incelemenin yapılmasının ardından 2012-2017 yılları arasında “Eğitim Bilimleri” kategorisinde ulaşılan 56 dergide yayımlanan makaleler incelemişlerdir. Yapılan incelemede özel gereksinimi olan bireylere yönelik olarak geliştirilen uygulamaların ve çalışmaların yeterli olmadığı ve bu konuda yapılan araştırmaların sınırlı olduğu sonucuna ulaşmışlardır.

Üniversitelerde ise yetersizliği olan bireylere yönelik yapılan çalışmaların başında Yüksek Öğretim Kurulunun üniversitelere 07.05.2020 tarihinde gönderdiği “Küçük Değişiklikler Büyük Anlam İfade Eder.” sloganlı yazısı olmuştur. Bu kapasamda ders içeriklerinin metne dönüştürülerek sunulması, ders anlatımlarının alt yazılı olması, mümkünse ders içeriğinin öğrenciye önceden sunulması, bunun yanı sıra dudak okuyan öğrenciler için öğretim üyesinin ekranda görünmesi istenmiştir. Ayrıca sözü edilen yazıda görme engelli bireyler için anlatılan konuları içeren ses kayıtları, sunumlarda yazı boyutlarının büyük olması ve renklerin ilgi çekici olması, görsel anlatımların yoğun olarak kullanılması, grafik ve tabloların anlatılan konuyu betimlemesi istenmiştir (YÖK, 2020b). Bu alanda YÖK’ün diğer bir çalışması “Engelsiz Erişim” ve “Engelsiz Eğitim” kapsamında öğrencilerin derslere erişimini kolaylaştırmak ve sosyo-ekonomik düzey farkı olmadan eğitimde eşitliği sağlamak amacıyla çeşitli sivil toplum kuruluşlarıyla biraraya gelerek engellilere yönelik akademik personel yetiştirme ve alandaki eksikleri gidermek adına lisans ve lisansüstü eğitim-öğretimin gelişmesi için attığı önemli adımlar olmuştur (YÖK, 2021).

2.8. Covid-19’un Özel Gereksinimli Bireylerin Öğretmenleri Üzerindeki Etkisi

Öğretmen, öğrencilerinin her alanda hayata hazırlanmasına yardımcı olan, onlara yol gösteren ve model olan eğitici kişiler için kullanılan bir terimdir. Zorbaz’a (2019), göre öğretmen, öğrencilerin birçok alanda öğrenmeler gerçekleştirerek kazanımlar elde edebilmesi için kendisini sürekli yenileyen öğretirken yeniden öğrenen kişidir. Öğrencilerin hayata karşı rehberi diyebildiğimiz, gelenek ve göreneklerimizin aktarıcısı olan bu kişiler corona virüs salgını sürecinde de bu zorlu görevlerini yerine getirmek durumunda kalmışlardır. Dolayısıyla corona virüs salgını sürecinde eğitim kademelerinde görülen sorunlara sadece öğrenci odaklı bakmamak gerekmektedir, bu süreçte madalyonun diğer tarafında yer alan öğretmenler, birçok sorunla karşı karşıya kalmışlardır. Salgın sürecinde acil geçilen zorunlu uzaktan eğitim öğrencileri etkilediği kadar öğretmenleri de etkilemiştir. “Bir çok öğretmen hiç bir hizmetiçi eğitim almadan, e-öğrenme hakkında hiçbir bilgi sahibi olmadan, bakanlık tarafından verilen yönergelere uymak durumunda kalıp derslere, web tabanlı eğitim portallarından devam etmek zorunda kalmıştır. Pandemiden önce eğitimlerin çevrim

içi devam etmesi söz konusu olmadığı için çoğu öğretmen bu konuda yeterli bilgiye sahip değildi ve dolayısıyla bu konuda gerekli tecrübesi de yoktu” (Kırmızıgül, 2020). Öğretmenlerin zorunlu girdikleri bu sürece ayak uydurarak, teknolojik yenilikleri takip etmesi hiç şüphesiz onlarda kaygı ve stres yaratmıştır. Uzaktan eğitim sürecinde eğitim planlamalarında, ders sunuşunda, ders anlatma yöntemlerinde değişimlere gitmek durumunda olan öğretmenlerin, velilerin de dahil olduğu canlı ders anlatımlarına alışmaları ve uyum sağlamaları zaman almıştır. Clinton (2020), pandemi döneminde zorunlu olan uzaktan eğitimin tek başına yeterli olmayacağını, bu sürecin kilit isimlerinin öğretmen ve okul olduğunu belirtmiştir. Diğer bir ifade ise krizin iyi yönetilebilmesi için öğrencilere yönelik psikolojik destek ve aile ile işbirliğinin olması gerektiğini ifade etmiştir. Sürece ayak uydurmak konusunda kendini yetersiz hisseden öğretmenler, öğrencilerin motivasyonunu sağlamak ve öğrencileri ders içerisinde aktif tutmak adına zorlandıkları görülmüştür (Yılmaz vd, 2020).

Çelik (2020), salgın sürecinde öğretmen ve öğrencilerin gönüllü olarak katılım sağlamadığı bu eğitim uygulamalarının öğretmenlere gerekli bilgi ve becerilerin aktarımı olmadan başarıya ulaşamayacağını ifade etmektedir. Süreç, bu kadar alışılmadık ve yeniyken eğitimlerinde fazlasıyla ilgi ve destek bekleyen özel gereksinimli bireylerin öğretmenlerinin zorlanacağı öngörülmektedir. Özel gereksinimli bireylerin eğitimleri fiziksel çevre koşulları, yardımcı materyaller, fiziksel destek ve bireysel eğitim planları kapsamında yapıldığı için uzaktan eğitim sürecinde verim alamayacakları dolayısıyla öğretmenlerin bu süreçte zorlanmaları kaçınılmaz bir hal almıştır. Bakanlığın özel gereksinimli bireyler için hazırlattığı kitaplar, videolar ve etkinlikler öğrencilerin eğitimlerini destekler nitelikte olsalar dahi bu süreçte öğretmenlerin eli kolu diyebileceğimiz kişiler aileler olmuştur. Bu nedenle fiziksel destek gerektiren oyun ve etkinliklerde ailelere büyük sorumluluklar verilmiştir. Dolayısıyla özel eğitim öğretmenlerinin öğrencilerle temasa geçmesinin anahtarı yine aileler olmuştur. Bu süreçte ailelerin ekonomik koşulları ve eğitim durumları göz önünde bulundurulduğunda öğretmenlerin bütün öğrencilere erişim sağlaması mümkün olmamıştır. Özellikle şehirden uzak kırsal kesimlerde yaşayan özel gereksinimli bireylere ulaşmak daha güç olacağından eğitimlerinden geri kalmaları

süreç sonunda yaşanılacak kayıplar öğretmenleri endişelendirmektedir (Birinci, Mehmet ve diğerleri, 2020).

Mengi ve Alpdoğan (2020), yaptıkları çalışmada özel eğitim öğretmenlerinin sürece hazırlıksız yakalandıklarını, eğitim planlanmasında sorunlar yaşadıklarını, eğitim faaliyetlerini çoğunlukla EBA üzerinden ve buna ek olarak süreç öncesinde hazırlanan BEP'ler aracılığıyla yaptıklarını belirtmişlerdir. Bireysel farklılıkların ve bireysel eğitim programlarının öğrenciye yönelik olması gerektiğini savunan öğretmenler, uzaktan eğitim sürecinde zorlandıklarını eğitim ortamlarının süreci olumsuz etkilediğini gerekli materyalleri kullanamadıklarını ifade etmişlerdir.

Burke ve Dempsey (2020), yaptıkları araştırmada pandemi sürecinde okulların yüz yüze eğitime ara vermesinin öğretmenlere avantaj ve dezavantajlarının olduğunu öne sürmüşlerdir. Teknolojinin hızlı gelişimi öğretmenlerin yükünü azaltmış, kolaylık kaynak elde etmesini sağlamış, pratik çözümler geliştirmesine yardımcı olmuş ve zaman kaybetmeden eğitimleri kolaylıkla yapabilmelerini sağlamıştır. Bütün bunlar avantaj olarak görülürken, öğretmenlerin pandemi sürecinin sona ermesinin ardından, nasıl bir eğitim sürecine girecekleri konusundaki endişeleri ise dezavantaj olarak ifade edilmiştir.

2.9. Zorunlu Uzaktan Eğitim Süreci ve Etkileri

Corona virüs pandemisi sürecinin siyasi, idari, ve politik birçok ayağı bulunmaktadır ve bütün her şey birbiriyle bağlantılıdır. Yani daha açık bir ifadeyle hükümetin veya sağlık bakanlığının konu hakkındaki aldığı kararlar ülkedeki bütün kurum ve kuruluşların işleyişinde değişimler getirebilmektedir. Dolayısıyla pandemi döneminde alınan tedbirler kapsamında eğitim önemli bir yer tutmaktadır. Bu süreçte bütün ülkeler gelişmişlik düzeyleri ve ekonomik güçleri ölçüsünde önlemler almış ve eğitimin sürekliliğini sağlamak için çeşitli uygulamalar geliştirmiştir. Bu süreçte ekonomik gücü zayıf, maddi imkanları yetersiz olan ülkelerde tv ve radio kullanımı ilk sırada yer alırken gerekli yatırımları bulunan ve refah düzeyleri yüksek olan ülkelerde öğretmen ile öğrenci arasındaki etkileşimi sağlayan, karşılıklı dönütler alabilme fırsatı sunan

internet tabanlı uygulamalar yaygın olarak kullanılmıştır. Ağaoğlu, İmer ve Kurubacak'a (2002), göre çevrim içi eğitim, öğrenen ve öğretmenin birbirinden uzak, yer, zaman kısıtlaması olmadan eğitimlerini yapabildiği herkes için eğitimi ifade etmektedir. Dolayısıyla geleneksel eğitimin yerini alan bu yeni sistemde gerekli verimi alabilmek için süreci iyi organize etmek ve yönetmek gerekecektir. Bunun yolu öğretmen ve öğrenciyi teknoloji kullanımına yönelik bilinçlendirmek ve bu konuda gerekli eğitimleri vermekten geçmektedir. Öte yandan bu ve bunun gibi kriz dönemlerinde birçok şeyle uğraşmak icap eder (Parczewska, 2020).

Türkiye'de uzaktan eğitim 11 Mart 2020 tarihinde ilk vakanın görülmesi ile birlikte okulların yüz yüze eğitime kapatılması kararı alınmasının ardından eğitim alanında derslerin devam edebilmesi için gerek Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) gerekse Yüksek Öğretim Kurumunun (YÖK) gerekli bilgilendirmeleri yaparak eğitimin uzaktan devam edeceği kararını kamuoyuna bildirmesiyle başlamıştır (YÖK, 2020).

Covid-19 pandemisiyle birlikte yoğun olarak hayatımıza giren uzaktan eğitim her ne kadar eğitimde yeni dönem olarak görülüyor olsada aslında salgından dolayı acil kullanıma sunulmuş, çevrim içi eğitim-öğretim faaliyetlerini ifade etmektedir. Milli Eğitim Bakanlığı'nın aldığı karar ile birlikte öğrenen ve öğretmenin tercihi sunulmayan, dolayısıyla gönüllü katılımı içermeyen bu sürece zorunlu uzaktan eğitim demek daha doğru olacaktır. Uzaktan eğitimin tarihinin çok eskilere dayandığına ve günümüzde de yaygın olarak üniversitelerde kullanıldığına dair bilgiler geçtiğimiz bölümlerde ifade etmiştik ancak, zorunlu olarak bütün eğitim kademelerinde uygulanması, sınavların internet üzerinden yapılması ve karnelerin kurulan sistemler aracılığıyla öğrencilere verilmesi pandemi sürecinde olmuştur. Daha açık bir ifadeyle önceleri seçenek olarak varlığını sürdüren bu eğitim uygulamaları corona virüs ile birlikte bir seçenek olmaktan çıkmış, 2019-2021 yılları arası eğitimin bütün kademelerinde zorunlu olarak yer almıştır.

Acil alınan kapanma kararı ile ülkemizde ilk olarak 23 Mart 2020 tarihinde Eğitim Bilişim Ağı (EBA) ve buna bağlı olarak interneti olmayan öğrencilere yönelik Türkiye Radio ve Televizyon Kurumu (TRT) kanalları üzerinden eğitimlere başlanılmıştır. Ders akışının nasıl sağlanacağı ve hangi saatte hangi derslerin işleneceği tv ve internet

aracılığıyla öğrencilere bildirilmiştir. Bu doğrultuda EBA üzerinden çeşitli ders materyallerine ve eğitim videolarına erişmek mümkün hale getirilmiş, hatta velilere yönelik eğitici programlar dahi sunulmuştur. Bunlar; “korku azaltma”, “oyunla iletişim kurma”, “kriz yönetimi”, “evdeyken çocukların bağışıklığını nasıl yükseltirsin” gibi aileye dönük birçok bilgilendirici sunu ve videolar aracılığıyla sağlanmıştır. Buna bağlı olarak eğitim ve öğretimin sona ermediği salgın sürecinde öğrenci ve velilerin tecrübe ettiği bir diğer olay ise okulda sadece öğrenme faaliyetlerinin yapılmıyor olmasıdır. Öğretmenin fiziksel boşluğunu evde doldurmak durumunda kalan aileler, okul ve bünyesinde yer alan personelin görev ve sorumluluklarının hafife alınmaması gerektiğini tecrübe etme fırsatı bulmuşlardır (Anderson, 2020). Teknolojinin eğitimdeki yerinin anlaşıldığı bu süreçte hangi platformların kullanılması gerektiği, öğrencilerin eğitimlerinde hangi stratejilerin verimli olacağı, ailelerin çocuklara hangi konularda destek olacakları, geri dönüşlerin nasıl yapılacağı tartışma konusu olmuştur. Birçok alanda sorunları beraberinde getiren uzaktan eğitim, aynı zamanda öğretmen, öğrenci ve velilerin eleştirel düşüncelerini sağlamış, problem çözme becerilerini geliştirmiş, eğitimde iş birliğini amaçlayarak aktif katılımı sağlamıştır. “Uzaktan eğitimden tam anlamıyla verim alabilmek için teknolojik hazırlık, içerik hazırlığı, pedagojik hazırlık, izleme ve değerlendirme hazırlığının yapılmış olması gereklidir. sırasıyla teknolojik hazırlık, bütün öğrencilere evde öğrenme fırsatını eşit sunacak altyapıyı oluşturmak, içerik hazırlığında ise müfredata uygun öğretim ve materyalleri sunmaktır. Öğretmenlerin uzaktan eğitime yönelik bilgi ve deneyimleri, onları paylaşabilme yetenekleri ve erişilebilir materyaller kullanarak ilerleyebilmesi pedagojik hazırlık kapsamında yer alırken, sürecin aile ve öğrenci taraflı değerlendirilmesi ve izlenmesi son basamak olarak ifade edilmiştir. Uzaktan eğitimin başarılı bir şekilde uygulanabilmesi için bütün bu basamakların aralarındaki bağ kuvvetlendirilmelidir” (UNESCO, 2020).

Üniversiteler bu süreçte Uzaktan Eğitim Araştırma ve Uygulama Merkezi (UZEM) olanlar bir yana olmayanlar bazı sıkıntılar yaşamıştır. Bu kapsamda eksiği olan üniversitelerin yardımına diğer üniversiteler yetişerek, ortak paylaşımları içeren çeşitli platformlar kurulmuş, bilgi paylaşımı odaklı sistemler geliştirilmiştir (YÖK Dersleri Platformu, 2020).

Erfidan, (2019)'ın 1695 kişi ile yaptığı çalışmasında öğrencilerin %72 sinin ev veya işyerlerinde çevrim içi derslere erişim sağlayabildiğini kalan %28lik kısmının ise internet cafeler aracılığıyla katılım sağladığını ifade etmiştir. Yine derslere katılımın en çok mobil cihazlar tarafından olduğu ve öğrencilerin derslere çevrim içi devam etmek istedikleri alınan sonuçlar arasındadır. Öğrenciler, genel anlamda uzaktan eğitimden memnun kaldıklarını belirtmiş ancak ders akışını sağlayacak yeterli materyal ve alt yapının oluşmadığını ifade etmişlerdir. Buna ek olarak ğretim görevlilerinin teknolojik donanımları kullanmada yeterli biliş düzeylerinin ve deneyimlerinin olmadığı belirtilmiştir.

2.10. Pandemi Sürecinin Uzun Süreli Etkisi ve Sonrası

İnsan, yaşamı ve doğası gereği sosyal bir varlıktır. Dolayısıyla hayatını idame edebilmek için başka insanlara ihtiyaç duyar, ülkeler arasındaki ilişkiler de bu şekildedir. lkeler de varlığını sürdürebilmek için siyasi, ticari, veya askeri birçok alanda çalışmaları birlikte sürdürülür ve karşılıklı kazanımlar elde ederler (Yılmaz, 2007). Teknolojik ilerleme ile birlikte kolaylaşan insan yaşamı ticaretinde gelişmesi ile birlikte hızlı üretim ve tüketimin nn açmıştır. Yenilenen ve hızla değişen dünyada, ülkeler artan nüfuslarının ihtiyaçlarını karşımak için yeni arayışlar içine girmişlerdir. Doğal kaynaklarda gözlemlenen azalmalar ülkeler arasında siyasi veya ekonomik rekabetin yaşanmasına zemin hazırlamış, devletler politikalarını her zaman yeni dünyaya göre düzenlemiş ve ekomisini güçlendirmeyi hedeflemiştir. 21. yyılıda karşımıza çıkan, küresel çapta yayılım sağlayan bu salgın, dünya düzenine ve ekonomisine beklenmedik bir darbe indirmiştir. Ülkelerin kendileri arasında girdikleri ekonomik ve siyasi rekabetleri bertaraf eden korona virüs, insanlığın aslında savunmasız, sağlık sisteminin ise yetersiz olduğunu gözler önüne sermiştir.

Hastalık sonrası dünyanın nasıl bir yer olacağı konusunda çeşitli kehanetler ortaya atılmış, dolayısıyla insanların bu konudaki korku ve endişeleri daha da artmıştır. İzolasyon sürecine ani geçilmesi ve insanların bu süreçte temastan kaçarak yalnız bırakılması duygu ve düşüncelerin de negative olmasına ve dolayısıyla insanların sosyal ilişkilerde kendisini geri çekerek yalnızlaşmasına zemin hazırlamıştır (Tull ve

diğerleri., 2020). Pandemi, başta sağlık olmak üzere, ekonomik, kültürel, siyasal, eğitim, din, sosyal hayat, ve teknolojik alanlarda birçok değişikliklere neden olarak sonrası için insanların yaşam şekillerinde değişimlere gitmesine neden olmuştur. Bu kapsamda salgın süreci ve salgın sonrası için bazı öngörüler ortaya çıkmıştır. Salgın süreci için “hastalığın sadece sağlık sektörünü değil bütün diğer sektörleri etkileyeceği”, salgın sonrası için “hiçbir şeyin eskisi gibi olmayacağı” ifadeleri kullanılmıştır. Ayak uydurmak, genellikle insanoğluna yönelik kullanılan bir ifadedir ve insanoğlu yaşamı boyunca bir şeylere ayak uydurmak durumunda kalmıştır. Değişen dünya, insanlara yeniliklere ayak uydurması konusunda baskı yapmaktadır. Bu sebeple insanlar, birçok olay ve olguya uymak zorunda bırakılmışdır. Dünyada, yaşanan savaşları ve savaş sonrası yaşanan gelişmeleri kabul etmek insanlara dayatılmıştır. Corona virüsün dünya gündemine oturduğu 2019-2021 yılları arasındaki süreçte yaşanan kriz ortamı, insanlarda ciddi endişeler yaratsa da herkes her şeye alıştı buna da alışırız fikrini beraberinde getirmiştir. Yapılan tahminlere göre pandemi sonrası bütün sektörlerin işleyişi ve insanlara hitap şekillerinde büyük değişiklikler gözlenecektir. Bunun en belirgin dayanağı ise insanların yaşam şekillerinde pandemi dolayısıyla meydana gelen değişikliklerdir.

İnsanlar tarih boyunca krallıklar, devletler, imparatorluklar kurmuşlar, kurulan yeni bir devlet eskisinin yerini almış, mevcut devletin varlığına son vermiştir. Yani biri kazanırken diğeri kaybetmiştir. Ancak corona virüs pandemisi sürecinde bu sefer, insanın düşmanı insan olmamıştır. Virüs bir taraftayken bütün insanlar diğer tarafta yer almış ve salgınla insanlık, birlikte mücadele etmişlerdir (Budak ve Korkmaz, 2020). Pandeminin olası etkileri sonucunda birçok insan akıl ve ruh sağlığında ciddi kayıplar yaşamıştır. Corona virüsün uzun süreli etkilerine bakıldığında sağladığı kayıplar, başta sağlık ve hemen sonrasında ise insanların temel ihtiyaçlarını karşılamak ve yaşamlarını devam ettirebilmek için gerek duydukları maddi olanaklar olarak düşünülmektedir. Bu nedenle ekonomik boyutlar ele alındığında düşük gelirli ülkelerdeki bireylerde genellikle geçim kaynaklı baş gösteren, depresyon, travma sonrası stres bozukluğu ve anksiyete gibi birçok sağlık sorunu artış göstermiştir (Xiong ve diğerleri., 2020).

Hu, Lin ve diğerleri (2020), 1033 kişi ile gerçekleştirdikleri çalışmalarında insanların salgın sürecinde ekran başında çok fazla zaman geçirdiklerini, buna bağlı olarak fiziksel hareketin azaldığını belirtmişlerdir. Buna ek meyve ve sebze tüketiminin azalarak öğünlerde düzensizlik ve eksilmeler meydana gelmiştir. Dolayısıyla insanların fiziksel ve ruhsal açıdan iyi olmadıkları ifade edilmiştir. Öte yandan insanların hafızalarında kötü yer edinen bu süreç, aslında bütün insanlığa güzel öğretiler ve tecrübeler de sunmuştur. Ekonomik özgürlüğün ve paranın hüküm sürdüğü bu yüzyılda pandemiyle birlikte çöken sağlık sistemleri ve hastanelerin insanlara hizmet etmeye yetememiş olması sağlığın ne kadar önemli olduğunu insanlara açıkça ifade etmiştir. Bunun yanı sıra askeri gücün her şeyden üstün olduğu varsayılan bu yüzyılda, yoğun asker nüfusu hiç bir anlam ifade etmemiştir. “İnsanlar yoğun iş tempolarından dolayı ailelerine ayıramadığı vakitleri bu süreçte bulabilmiş, fabrikaların ve sanayilerin kapatılması ile birlikte hava kirliliğinde de azalmalar görülmüştür” (Karakaş, 2020). Bahsi geçen şeyler aslında bardağın dolu tarafıdır, bardağın boş kalan tarafında ise insanlar yakınlarını, işlerini kaybetmiş, ekonomik kayıplar yaşamış, ve eğitimde aksaklıklar meydana gelmiştir. Bütün bu yaşananların ardından şimdi ise pandemi sonrası “normalleşme” sürecinde insanların korkularını ve endişelerini görmemek mümkün değildir.

Bir yılı aşkın süredir, bu salgınla mücadele eden insanların sürecin hemen arkasından her şeyin kaldığı yerden devam etmesini beklemesi pek akla sığar birşey olmayacaktır ancak, insanların bu sürece alıştığı gibi sonrası içinde aynı başarıyı göstermeleri beklenmektedir. Daha önceleri de kullanılan ancak bu süreçten sonra gündeme gelen “yeni normal” ifadesi pandemi sonrası çokça duyulacaktır. Pandeminin hala devam ediyor olması buna bağlı olarak insanların korku ve endişelerinin azımsanamayacak kadar fazla olması sağlık sisteminin çökmesi, ekonominin büyük oranda zarar görmesi nedeniyle “yeni normal” insanlık için bir kurtuluş olarak görülmektedir. “Yeni normal, yeni korkular, yeni davranışlar, yeni alışkanlıklar, yeni imkanlar, yeni endüstriler, yeni pazarlar, ifadelerini içinde barındırdığı için şöyle tasvir ediliyor: “COVID-19 pandemisi sonrasında dünya artık eski dünya olmayacaktır.” Genel anlamda bilimsel araştırmalara dayandırılmayan bu söylem abartı olarak da düşünülebilmektedir. Tıpkı salgının sona ereceği tarih için yapılan tahminler gibi. Salgın sonrası dünyanın eskisi

gibi olmayacağı tahminleri, dünyada her şeyin yeniden başlayacağı anlamını taşımamaktadır. Ancak bir çok şeyin değişeceği öngörülerini insanları korkutmak olarak gelecekle için endişelendirmektedir. Özellikle insanların ekonomik ve ruhsal açıdan yaşadığı kayıplardan dolayı süreç içinde ve sonrasında intihar vakalarının artacağı getirilen yorumlar arasındadır.

Bu dönemde birçok alanda korumaya ve desteğe ihtiyaç duyan zihinsel ve gelişimsel yetersizliği olan bireyleri görmezden gelmek, özellikle süreç bu kadar meşakkatli iken onları yalnız bırakmak, onlara yapılacak en büyük kötülük olacaktır. Aile dışında yoğun olarak sosyalleşebildikleri tek yerlerinin okul olduğunu düşündüğümüz zaman sürecin onlar için ne anlam ifade ettiğini anlamak daha kolay olacaktır.

2.11. İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Araştırmanın bu bölümünde yurt içi ve yurt dışında çalışmanın konusunu ele alan alan yazındaki çalışmalara iki başlık altında yer verilmiştir.

2.11.1. Yurt İçi

Bu başlık altında yurt içinde yapılan çalışmalara yer verilmiştir.

2.11.1.1. Genel Anlamda Uzaktan Eğitim ile İlgili Yapılan Araştırmalar

Tekdal (2005), yaptığı bu çalışma da son on yıl içerisinde (1994-2004) internet tabanlı uzaktan eğitim uygulamaları ve yüz yüze yapılan eğitimin karşılaştırılmasını amaçlayarak 50 adet deneysel çalışmayı bir araya getirmiş, meta-analiz yöntemiyle değerlendirmiştir. Yapılan analizler sonucunda istatistiksel sonuçlarda gözetilerek internet tabanlı eğitimin yüz yüze eğitime oranla etkinli olduğu ortaya koymuştur.

Ateş (2008), bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Bölümü (BÖTE) 3. ve 4. sınıf öğrencilerinin uzaktan eğitime yönelik tutumlarının (UEYT) cinsiyet, sınıf düzeyi, uzaktan eğitim alma, bilgisayar kullanma deneyimi, algılanan bilgisayar becerisi ve öğrenme biçimleri açısından incelenmesini hedeflediği bu çalışmada elde edilen sonuçlara göre UEYT, cinsiyete ve sınıfa göre anlamlı farklılık göstermiş. Katılımcıların, daha önce uzaktan eğitim alma durumları, bilgisayar kullanma

deneyimleri ve algıladıkları bilgisayar kullanma becerileri UEYT'yi anlamlı ölçüde etkilemektedir.

Özçınar ve Öztürk (2008), yaptıkları bu çalışmada öğrencilerin herhangi bir zaman kısıtlaması yaşamadan dilediği konuyu arkadaşları veya öğretmeniyle tartışma fırsatı vermesinden dolayı uzaktan eğitimi olumlu görmüşlerdir. Ancak bu süreçte tartışma esnasında meydana gelen yığılmalar ve yoğunlukların öğrencilerin derslere karşı tutumlarını etkilediği belirtilmiştir.

Topaloğlu ve Topaloğlu (2009), yaptıkları çalışmada özel eğitime gereksinim duyan bireylere uzaktan eğitim sürecinde az maliyetle eğitim fırsatları sunmak düşüncesiyle zaman-mekan kısıtlaması olmadan hizmet etmeyi amaçlamışlardır. Bilgisayar destekli öğretimin içeriğini ve sağladığı fırsatları tasvir eden bu çalışma, özel eğitim için konsept ve kazanımlara dikkat çekerek konuyla alakalı literatür taraması ve elde edilen sonuçların yorumlamalarından oluşan betimsel bir çalışma yapmışlardır.

Birişçi (2013), bu araştırmada uzaktan eğitim etkinlikleriyle eğitim gören öğrencilerin video konferans yöntemiyle öğrenmelerine ilişkin görüşlerini almayı amaçlamıştır. 41 öğrencinin katılımıyla gerçekleştirilen bu çalışmada Uzaktan Eğitime Yönelik Tutum Ölçeği ve öğrencilerin uzaktan eğitime yönelik düşüncelerini almak için görüş belirleme formu kullanılmıştır. Alınan sonuçlara göre öğrencilerin uzaktan eğitime yönelik tutumlarında kararsız oldukları buna ek öğrencilerin bu uygulama aracılığıyla aralarında tartışabilme ve bilgi paylaşımında bulunabilme olanaklarını olumlu yönde ifade etmişlerdir. Ayrıca sistemde yaşanan sıkıntılar ve aksaklıklar öğrencilerin iletişim kurmalarının önüne geçtiği belirtilmiş ve motivasyonu düşürdüğü görülmüştür.

Hamutoğlu, Gültekin, ve Savaşçi (2019), amacı uzaktan eğitimin avantaj ve dezavantajlarını ortaya koymak olan bu çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması kullanmışlardır. Açıköğretimde okuyan öğretmen adaylarıyla yapılan bu araştırmadan elde edilen verilere göre uzaktan eğitimin zaman, mekan farkı koymaması avantaj olarak görülmüş, fikir paylaşımı, diyalog ve içerik zenginliği yine uzaktan eğitimin sağladığı avantaj olarak ifade edilmiştir. Diğer yandan dönüt alamama, öğrencileri denetleyememe dezavantaj olarak ifade edilmiştir. Son olarak

açık öğretimin geleneksel öğretim uygulamalarından bağımsız bir şekilde daha fazla etkileşime dayalı olması önerilmiştir.

2.11.1.2. Covid-19 Salgın Döneminde Uzaktan Eğitim ile İlgili Yapılan Araştırmalar

Ali ve Erden (2019)'ın salgın sürecinde yaptıkları çalışmada pandeminin özel gereksinimli bireylerin üzerindeki etkilerini ortaya çıkarmayı amaçlamışlardır. Bu nedenle pandemi sürecinde özel gereksinimli bireylere sunulan hizmetleri, bu sürecin aile üzerindeki etkileri ve öğretmenler üzerindeki etkilerini ortaya çıkartılmaya çalıştıklarıdır. Bu çalışmada elde edilen verilere göre bazı öğrencilerin olumsuz tutum ve davranışlarının olduğu ileri sürülmüş buna ek olarak sürece acil geçilmiş olması öğrenciler üzerinde olumsuz etkilere sebep olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Mengi ve Alpdoğan (2020)'ın özel eğitim öğretmenlerinin covid-19 pandemisi sürecinde eğitimlere nasıl devam ettiklerine yönelik öğretmen görüşü aldıkları bu çalışmada, nitel araştırma modelinden olgu bilim desenenini kullanarak veri elde etmeyi amaçlamışlardır. 19 özel eğitim öğretmenin katıldığı bu çalışmada öğretmenlerin eğitim planlamalarında ve öğretim faaliyetlerinin yürütülmesinde sorunlar yaşadıklarını ifade etmişlerdir. Bunun yanı sıra özel gereksinimli bireylerin eğitimlerinde kullanılan materyallerin etkili olmadığı, öğrencilerin motivasyonlarının düştüğü bulgularına ulaşılmıştır. Bu sebeple uzaktan eğitimin özel gereksinimli bireylerin eğitimlerini zorlaştırdığı sonucu çıkartılmıştır.

Şenol, ve Yaşar (2020), yaptıkları bu çalışmada pandemic sürecinde özel eğitim öğretmenlerinin ve ebeveynlerin görüşlerini incelemeyi hedeflemiştir. Nitel veri toplama yönteminin kullanıldığı bu çalışma 14 özel eğitim öğretmeni ve 21 ebeveyn ile görüşmeler gerçekleştirilerek yapılmıştır. Elde edilen sonuçlar, pandemi sürecinde özel gereksinimli bireyler olumsuz etkilenmiş, eğitimleri de aksamıştır.

Türker ve Dünder (2020), yaptıkları araştırmada covid-19 pandemisi sürecinde Eğitim Bilişim Ağı (EBA) üzerinden sürdürülen uzaktan eğitime yönelik lise öğretmenlerinin görüşlerini almayı hedeflemişlerdir. Nitel araştırmanın kullanıldığı bu çalışmada betimsel analiz yöntemi ile EBA kullanan öğretmenlere iletilen formlar aracılığıyla veri toplanması hedeflenmiştir. Bu doğrultuda elde edilen sonuçlar arasında EBA'nın önündeki en büyük engellerin internet yetersizliği, donanım yetersizliği ve

öğretmenlerin teknolojiyi yeterli düzeyde kullanamıyor olması şeklinde ifade edilmiştir. Bir diğer konu ise EBA'nın canlı ders olanağı sunması, zengin içeriği, öğrenci kontrolünün sağlanabiliyor olması ve soru paylaşımlarına olanak sunması EBA'nın güçlü yanları olarak belirlenmiştir.

Atasoy, Özden ve Kara (2020), yaptıkları bu çalışmada covid-19 sürecinde bütün üniversitelerde kullanılan e-öğrenmeye yönelik öğrenci görüşlerini ve öğrencilerin öğretmenlere yönelik beklentilerini öğrenmeyi hedeflemişlerdir. Araştırmaya basit seçkisiz örnekleme yöntemi ile KKTC'de bir özel üniversitede öğrenim gören 263 öğrenci dahil edilmiştir. Elde edilen sonuçlara göre öğrenci memnuniyetinin orta düzeyde olduğu, en düşük memnuniyetin materyaller konusunda olduğu, en yüksek memnuniyetin ise öğretmen öğrenci etkileşiminde olduğu ifade edilmiştir. Bölümlere ve cinsiyete göre farklılıklar gösteren memnuniyet dereceleri, elde edilen veriler ışığında e-öğrenme sürecinde memnuniyetin artması için öğretmen niteliklerinin geliştirilmesi, e-ders uygulamasının düzenli planlanması ve hazırlanması uygulamalara getirilen öneriler arasındadır.

Ertuğ (2020), yaptığı bu çalışmada corona virüs pandemisinin Türkiye'deki açık ve uzaktan eğitim uygulamalarına etkilerini değerlendirmeyi amaçlamış, nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışmasını kullanmıştır. 23 Mart 2020-03 Nisan 2020 tarihleri arasında Millî Eğitim Bakanlığı, 23 Mart 2020-31 Mart 2020 tarihleri arasında Yükseköğretim kurumları tarafından gerçekleştirilen açık ve uzaktan eğitim uygulamaları ile 23 Mart 2020-07Nisan 2020 tarihleri arasında araştırmacı tarafından yürütülen uzaktan eğitim derslerine ilişkin veriler değerlendirilmiştir. Elde edilen sonuçlara göre bu dönemde, açık ve uzaktan eğitime yönelik önemli bir talep artışı olmuştur. Ayrıca, toplumda açık ve uzaktan eğitim hizmetlerinin önemi anlaşılmaya başlamıştır. Bu pandemi, açık ve uzaktan eğitimde sadece niceliğin değil, aynı zamanda niteliğin de önemli olduğunu göstermiştir. Coronavirüs (Covid-19) pandemisi, Türkiye'de açık ve uzaktan eğitim sisteminin altyapı, erişim, güvenlik, içerik, tasarım, uygulama, kalite, mevzuat ve pedagojik açıdan güçlendirilmesi gerektiğini göstermiştir.

Keskin, ve Derya (2020), yaptıkları çalışmada internet üzerinden gönderdikleri anketler aracılığıyla 652 lisans ve lisanüstü öğrencisinin covid-19 pandemisi ile

birlikte acil geçilmiş olan uzaktan eğitim hakkındaki geribildirimleri değerlendirmişlerdir. Öğrencilerin web tabanlı eğitimi biliş düzeyi ve uzaktan eğitime yönelik fikirlerinin alındığı bu çalışmada, öğrencilere 0 ile 10 arasında puanlaması istenen bir sayısal skala sunulmuştur. Bu kapsamda elde edilen veriler sonucunda öğrencilerin salgın sürecinde sosyal medya ve televizyon karşısında geçirdikleri sürenin iki kat arttığı sonucuna ulaşılmıştır.

Bozkurt (2020), corona virüs (Covid-19) pandemi süreci ve pandemi sonrası dünyada eğitime yönelik değerlendirmeler adlı çalışmada eğitim teknolojileri, uzaktan eğitimde ders tasarımı, ölçme değerlendirme, dijital veriler ve etik, yeni eğitsel roller, dijital yeterlilikler ve dijital beceriler, dijital dönüşüm, dijital bölünme, eğitimde açıklık felsefesi, sosyal eşitlik, travma ve kaygı, ilgi, anlayış ve empati pedagojisi, destek toplulukları ve mekanizmaları ile yükseköğretimde ekonomik boyut bağlamında değerlendirmeler yapılmıştır. Bu çalışmanın sonuçlarına göre corona virüs pandemisinin eğitim alanını doğrudan ve dolaylı olarak birçok şekilde etkilediği, eğitimde sürekliliği her koşulda sağlamak için köklü reformlara ve stratejik planlamaya ihtiyaç olduğu görülmüştür.

Bakioğlu ve Çevik (2020), yaptıkları bu araştırmada, COVID-19 pandemisi sürecinde uzaktan eğitimde neler yaşandığı konusunda ortaokulda görevli Fen Bilimleri öğretmenlerinin deneyimlerini derinlemesine anlamaya çalışılması amaçlanmıştır. Araştırma, nitel araştırma yöntemlerinden olgubilim deseni ile yürütülmüştür. Araştırmaya Türkiye'nin çeşitli bölgelerinde ortaokullarda görev yapan 75 Fen Bilimleri öğretmenleri katılmıştır. Analiz sonucunda COVID-19 pandemisi öncesinde Fen Bilimleri öğretmenlerinin pandeminin ne olduğunu bilmedikleri ortaya çıkmıştır. Uzaktan eğitim sürecinde internet bağlantısı, öğrencilerle iletişim kurma, öğrencilerin derslere katılım oranının düşük olması ve okul yönetimin baskısına maruz kalma gibi problemlere sahip oldukları tespit edilmiştir. Bunun yanında uzaktan eğitim sürecinde derste kullandıkları öğretim yöntem ve tekniklerin yanında, kullandıkları materyallerinin değiştiği, uzaktan eğitim ile öğretim programını ve laboratuvar etkinliklerini tamamlayamama gibi kaygılara da sahip oldukları görülmüştür. Yine pandemi olayının eğitim teknolojileri kullanımını ve mesleki gelişimlerini çoğunlukla olumlu yönde etkilediği belirlenmiştir. Bu süreçte öğretmenlerin öğrencilerde

oluşabilecek bilgi eksiklikleri nedeniyle kaygılı oldukları, uzaktan eğitim sürecinde kendilerini yetersiz hissettikleri, buna rağmen kendilerini geliştirme fırsatı yakaladıkları sonucuna ulaşılmıştır.

Genç, ve Gümrükçüoğlu (2020), yaptıkları bu çalışmada corona virüs (Covid-19) sürecinde İlâhiyat Fakültesi öğrencilerinin uzaktan eğitime yönelik bakışlarını inceledikleri bu araştırmada hem nicel hem de nitel araştırma yöntemleri kullanılmıştır. Araştırmaya 1212 İlâhiyat Fakültesi öğrencisi katılmıştır. Öğrenciler, uzaktan eğitimin sunduğu, vakit tasarrufu, derslere kolay ulaşma ve dersin tekrarını dinleme gibi imkânlardan memnun olduklarını belirtmelerine rağmen, örgün eğitimin sosyalleşme ve yüz yüze etkileşiminden uzak olmaları nedeniyle uzaktan eğitimi eleştirmişlerdir. Ayrıca öğrencilerin ve öğretim elemanlarının sürece ansızın ve hazırlıksız yakalanmaları, sürecin yönelimindeki belirsizlik hem öğrencilerin hem de öğretim elemanlarının, online materyal temininde güçlüklerle karşılaşmalarını ortaya çıkarmıştır. Öğretim etkinliğinde kullanılan materyallerin, öğretimin amacına, öğrenci düzeyine uygun olması bilginin aktarımında önemlidir. Uzaktan eğitim sürecinde temin edilen ve online sisteme yüklenen ders materyalleri ise öğrenciyi tatmin etmekten uzak olduğu sonucuna varılmıştır.

Sarı ve Nayır (2020), uluslararası raporları eğitim bağlamında inceleyerek pandemi sürecinde uzaktan eğitimin avantaj ve dezavantajlarını yordamaya çalışmışlardır. Veri oluşturmak için çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden temel araştırma kullanılmıştır. Bir çok raporun incelendiği bu çalışmada elde edilen sonuçlar dahilinde öğrenme-öğretme sürecinde sorunlar, teknolojik sorunlar, sağlık sorunları ve benzeri konularda yaşanan sorunlar temalaştırılarak incelenmiştir. Eğitim, sağlık ve teknolojik sorunlara ek eğitimde yeni oluşumlar, okulların işlevi ve yeni öğrenme stratejileri fırsat olarak nitelendirilmiş pandemi sürecinin eğitimde yeni olanakları berebarinde getirdiği vurgulanmıştır.

Bayburtlu (2020), yaptığı bu çalışmasında pandemi döneminde Türkçe eğitiminin nasıl devam ettiğini öğrenmeyi hedefleyerek Antalya merkezde görev yapan 30 öğretmenin görüşlerine başvurmuştur. Çalışmada yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Elde edilen sonuçlar doğrultusunda araştırmaya katılan öğretmenlerin %87'si eğitimlere çeşitli video, anlatı ve sunularla devam edebildiklerini belirtmiştir.

Ayrıca bazı öğrencilerin donanım yetersizliği sebebiyle derslere katılım sağlayamadığı görülmüş, EBA canlı ders uygulamalarında sorunlar yaşanmıştır. Bunun yanı sıra öğretmenler zaman sınırlaması sebebiyle konu yetiştirmede sıkıntılar yaşadıklarını belirtmişlerdir. Elde edilen diğer sonuçlara göre; bazı öğrencilerin derslerden sıkıldığı, bazı öğrencilerin ekran bağımlısı olduğu gözlemlenmiştir. Öğretmenler, Türkçe derslerine katılımın beklenilenin altında olduğu görüşünde olup, bu alandaki kaynakların öğrencilerin kolayca erişebileceği sistemlerin geliştirilmesi gerektiği fikrindedirler.

2.11.2. Yurt Dışı

Bu başlık altında yurt dışında yapılan çalışmalara yer verilmiştir.

2.11.2.1. Genel Anlamda Uzaktan Eğitim ile İlgili Yapılan Araştırmalar

Blecheir ve Cucek (2002), yaptıkları çalışmalarında uzaktan eğitim yoluyla öğretiler sunan State üniversitesi'nde görev yapan öğretmenlere yönelik bilgi almayı hedeflemişlerdir. Araştırmada elde edilen sonuçlar doğrultusunda öğretmenlerin %57'sinin yenilikçi olma yönüyle uzaktan eğitimden memnun olduklarını, %45'inin öğrenciye faydalı olduğu düşüncesiyle kullandığını, %20'sinin gelen taleplerden dolayı kullandıklarını, %20'lik kısmının ise ekonomik kazanç sağlamak amacıyla kullanmak durumunda kaldığı ifade edilmiştir.

Heuer ve King (2004), bu çalışmayı uzaktan eğitim uygulamalarının Amerika Birleşik Devletleri (ABD)'ndeki üstlendiği sorumlulukları ve bu alanda yaşanan aksaklıkları irdelemek adına başlatmışlardır. Online (çevrim içi) eğitimin kolay ulaşılabilir olması, öğrenciye rol model olması, yönlendirici, planlayıcı ve etkileşime dayalı olması yönünde bütün bu içeriklerin çevrim içi eğitimde yansımalarının nasıl olması gerektiği üzerinde durulmuştur.

O'Neil (2006), yaptığı bu çalışmada uzaktan eğitim sürecinde geleneksel modelin dışına çıkılarak öğretmen ve öğretim faaliyetlerinde gözlenecek değişimleri ortaya çıkarmayı hedeflemiştir. Yapılan bu çalışmada öğretmenlerin rollerinin değiştiği ve sadece öğreten kişi olmakla kalmayıp öğretimin her aşamasında öğrenciye kılavuzluk

eden kişiler olarak ifade ederek, girilen süreçte eğitimin devamlılığı konusunda ön görüş ve önerilerde bulunulmuştur.

Wilson ve diğerleri (2007), yaptıkları bu çalışmada nitel veri analizi kullanarak sekiz öğretim görevlisiyle yarı yapılandırılmış görüşmeler gerçekleştirmişlerdir. Bu kapsamda öğretmenlerin uzaktan eğitime yönelik yeni geçilen çevrim içi eğitim ile birlikte bu konu hakkındaki deneyimleri ve görüşleri alınmıştır. Elde edilen veriler ışığında eğitimde yeni planlamalar, etkili zaman kullanımı, eğitimin içeriği ve kalitesi üzerinde durulmuştur. İçerik analizinin yapıldığı bu çalışmada öğrenciyi merkeze alarak olası eğitim programlarına fayda sağlayacak ön görüşlerde bulunulmuştur.

Fuerte (2009), 6 farklı üniversitenin akademik kadrosunda yer alan 413 öğretim elemanı ile yaptığı bu çalışmada öğretmenlerin bir kısmının bilgisayar kullanımının web tabanlı uygulamaların kullanımına yönelik öğreti sunduğu ve öğretmenlerin teknolojiyi kullanmaya yönelik olumlu tutumlar gerçekleştirdiği elde edilen sonuçlar arasındadır.

Nasser ve Abouchedid (2010), yaptıkları bu çalışmada başta öğretmenler olmak üzere bütün eğitim yöneticilerinin uzaktan eğitime yönelik tutumlarını belirlemeye çalışmışlardır. Elde edilen veriler ile birlikte öğretmenlerin; maddi sıkıntılar, internet noksanlığı ve teknolojik donanımların yetersiz olması sebebiyle uzaktan eğitime yönelik olumsuz görüş bildirdikleri ifade edilmiştir.

Farney (2011), yaptığı araştırmada Rowan Üniversitesinde çalışan öğretim görevlilerinin çevrimiçi eğitime yönelik görüşlerini almayı hedeflemiştir. Araştırmada karma bir yöntem izleyerek veri toplanmış, bu doğrultuda elde edilen sonuçlar ise kurumların bu konuya ilişkin yeterli bilgisinin olmaması ve zamanın kısıtlı olması olumsuzluk olarak nitelendirilmiştir. Buna ek olarak teknoloji alanında yeterli bilgilendirmenin yapılması yeterli zamanın sağlanması olumlu sonuçlar doğuracağı belirtilmiştir.

Seidel ve diğerleri (2013), yaptıkları bu çalışmada sınıf yönetimi konusunda 56 öğretmen adayına çevrim içi eğitim vererek uzaktan eğitimi farklı yaklaşımlarla hazırlanan materyallerle uygulamışlardır. Bu yönüyle deney kontrol grubu oluşturularak (kural-örnek ve örnek kural) incelenmiştir. Elde edilen sonuçlara göre

kural-örnek yaklaşımı sınıf öğretmenlerinin videolu eğitim sonucunda ezber ve yeni bilgi edinme konusunda başarılı oldukları, örnek-kural yaklaşımıyla hazırlanan materyaller ile çalışan öğretmenlerde ise sınıf içi davranışlar konusunda başarılı oldukları sonucuna ulaşılmıştır.

2.11.2.2. Covid-19 Salgın Döneminde Uzaktan Eğitim ile İlgili Yapılan Araştırmalar

Benigno, Giusto ve diğerleri (2020), 785 öğretmenin katılımını sağlayarak yaptıkları bu çalışmada öğretmenlerin, uzaktan eğitim ile kaynaştırma uygulamalarını nasıl gerçekleştirebildikleri araştırılmıştır. Elde edilen sonuçlara bakıldığında öğretmenlerin bütün öğrencilerin dahil olduğu canlı dersler yaptığı, buna bağlı olarak küçük grup etkinlikleri yaptığı ve son olarak da özel gereksinimli bireylerle bireysel dersler yapılarak bütünlük sağlanmaya çalışıldığı ifade edilmiştir.

Jeste ve diğerleri (2020), özel gereksinimli bireylerin ebeveynlerinin görüşlerini aldıkları bu çalışmada ailelerin, çevrim içi sunulan hizmetlerin öğrencilerin eğitiminde yarar sağladığını, ancak yapılan eğitimlerin daha fazla görüntülü bireysel derslerle doldurulması gerektiğini ifade etmişlerdir.

Greenway ve Eaton Thomas (2020), yaptıkları bu çalışmada 238 özel gereksinimli bireyin ebeveynlerine erişerek corona virüs pandemisi sürecinde uzaktan eğitime yönelik bilgi ve deneyimleri incelenmiştir. Elde edilen verilere göre aileler, çocuklarına verilen eğitsel ve psikolojik eğitimlerden memnun kalmadıklarını belirtmiş, evde yapılan eğitimlerin çocukların fiziksel ve ruhsal açıdan olumsuz etkilere sebep olduğunu ifade etmişlerdir. Bu konuda uzaktan eğitimi olumsuz gören ebeveynler kendilerini de bu süreçte yetersiz gördükleri sonucuna ulaşılmıştır.

BÖLÜM 3

YÖNTEM

Araştırmanın bu bölümünde öncelikle araştırmanın modeli, çalışma grubu ve belirlenmesi, araştırmaya katılan öğretmenlerin kişisel özellikleri, araştırmanın yapıldığı ortam ve araştırmacının rolü yer almaktadır. Bunun yanı sıra veri toplama aracının geliştirilmesi, görüşme sorularının oluşturulması, görüşme süreci, veri toplama süreci, verilerin analizi, güvenilirlik ve geçerlilik çalışmalarına yönelik bilgiler bulunmaktadır.

3.1. Araştırma Modeli

Özel eğitim alanında eğitim veren öğretmenlerin Covid-19 salgın sürecinde çocukların eğitimleri hakkında yaşadıkları problemler ve bu konuda beklentilerinin belirlenmesi amaçlanarak çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden fenomenolojik (olgu bilim) desen kullanılmıştır. Fenomenoloji birkaç kişinin bir olgu veya kavramla ilgili yaşanmış deneyimlerin ortak anlamını tanımlayan bir araştırma modelidir (Creswell, 2013). Yani yaşanmış deneyimleri değerlendirmeye odaklanmaktadır. Dolayısıyla olgu bilim, kişinin deneyimlerini yorumlamak için bireylerden ödünç alan bir araştırma yöntemidir (Jasper, 1994; Miller, 2003). Özel eğitim öğretmenlerinin bu amaçla pandemi sürecinde yaşadıkları deneyimleri bitimlemeleri beklenmiştir.

3.2. Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu 2019-2021 yılları arasında KKTC'nin Lefkoşa ve Girne ilçelerinde devlet veya özel olan kurumlarda görev yapan 20 özel eğitim öğretmeni oluşturmaktadır. Nitel araştırma yöntemlerinden fenomenolojik yöntemin kullanıldığı bu çalışmada ölçüt (kriter) oluşturulmak için 11 adet alt problem oluşturulmuş covid-19 pandemisi sürecinde KKTC'de görev yapıyor olması ve özel eğitim öğretmeni olma şartı aranmıştır. Bu amaçla öğretmenlerin araştırmaya gönüllü katılımı sağlanmıştır.

3.3. Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Özellikleri

Araştırmaya katılmayı kabul eden öğretmenlerin kişisel bilgilerini almak amacıyla demografik bilgi formu kullanılmıştır. Bunun dışında öğretmenlerin uzaktan eğitime yönelik bilgi düzeylerine, teknolojik donanımlara pandemiye ilişkin korku düzeylerine, öğrencilerin engel türüne, çalışılan öğrenci sayısına, yönelik bilgiler Tablo 3.1, 3.2, 3.3, 3.4, 3.5 ve Tablo 3.6’da ifade edilmiştir. Pandemi sürecinde eğitimlere devam eden 20 özel eğitim öğretmenin kişisel bilgi ve konuya ilişkin verilmesi istenen bazı özellikleri sırasıyla;

Tablo 3.1 Özel Eğitim Öğretmenlerine Yönelik Kişisel Bilgiler

Kod ismi	Cinsiyet	Yaş	Eğitim durumu	Mesleki kıdem	Kurum
Öz1	Kadın	20-29	Lisans	1-5 yıl	Özel
Öz2	Kadın	20-29	Lisans	1-5 yıl	Devlet
Öz3	Kadın	20-29	Lisans	1-5 yıl	Özel
Öz4	Erkek	20-29	Lisans	1-5 yıl	Özel
Öz5	Kadın	20-29	Lisans	1-5 yıl	Özel
Öz6	Kadın	20-29	Doktora	1-5 yıl	Devlet
Öz7	Kadın	20-29	Yüksek Lisans	1-5 yıl	Özel
Öz8	Erkek	20-29	Lisans	1-5 yıl	Özel
Öz9	Kadın	20-29	Lisans	1-5 yıl	Özel
Öz10	Erkek	20-29	Lisans	6-10 yıl	Özel
Öz11	Erkek	30-39	Lisans	11-15 yıl	Devlet
Öz12	Erkek	30-39	Lisans	11-15 yıl	Devlet
Öz13	Kadın	40-49	Lisans	16 ve üzeri	Özel
Öz14	Kadın	30-39	Yüksek Lisans	6-10 yıl	Devlet
Öz15	Erkek	30-39	Yüksek Lisans	6-10 yıl	Özel
Öz16	Kadın	30-39	Lisans	11-15 yıl	Devlet
Öz17	Kadın	30-39	Yüksek Lisans	11-15 yıl	Devlet
Öz18	Kadın	30-39	Yüksek Lisans	11-15 yıl	Devlet
Öz19	Erkek	30-39	Lisans	6-10 yıl	Devlet
Öz20	Erkek	20-29	Lisans	6-10 yıl	Devlet

Tablo 3.1 incelendiğinde araştırmaya katılan özel eğitim öğretmenin çoğunluğunun kadın 12 öğretmen, erkek sayısının 8 olduğu, yaş ortalamalarına baktığımızda

yoğunluğun 11 öğretmenle 29-39 yaş aralığında olduğu, 8 öğretmenin 30-39 yaş aralığında olduğu ve sadece 1 öğretmenin 40-49 yaş aralığında olduğu görülmektedir. Öğretmenlerin eğitim durumuna baktığımızda en fazla yoğunluğun lisans mezunu 14 öğretmen olduğu, ikinci sırada yüksek lisans 5 öğretmen olduğu ve en az doktora mezunu 1 öğretmen olduğu görülmektedir. Mesleki kıdem de yoğunluğun 1-5 yıl arası 9 olduğu, 6-10 ve 11-15 yılları arası eşit 5 olduğu, en az 16 ve üzeri 1 olduğu görülmektedir. Öğretmenlerin çalıştığı kurumlara baktığımızda yarısının özel yarısının ise devlette olduğunu görülmektedir.

Tablo 3.2 Covid-19 Pandemi Sürecinden Önce Öğretmenlerin Uzaktan Eğitime Yönelik Bilgi ve Tecrübeleri

Görüşler	f
Bu alandaki ilk deneyimim	14
Daha önce uzaktan eğitime yönelik tecrübem vardı	6

Tablo 3.2'ye bakıldığında özel eğitim öğretmenlerinin 14'ünün pandemiden önce uzaktan eğitime yönelik tecrübesinin olmadığını ifade ederken 6'sının daha önce uzaktan eğitime yönelik tecrübesinin olduğunu görmekteyiz.

Tablo 3.3 Öğretmenlerin Pandemi Sürecinde Kişisel Bilgisayara Sahip Olma Durumları

Görüşler	f
Kendime ait bilgisayarım vardı	19
Kendime ait bilgisayarım yoktu	1

Tablo 3.3'ü incelendiğinde katılımcı öğretmenlerin büyük çoğunluğunun 19 öğretmenin kişisel bilgisayarı bulunuyorken yalnızca 1 öğretmenin kişisel bilgisayarının olmadığı yönünde görüş sunduğunu görülmektedir.

Tablo 3.4 Öğremenlerin Covid-19 Pandemi Sürecinde Korku Düzeyleri

Görüşler	f
Covid-19 pandemisinden korkuyorum	16
Covid-19 pandemisinden çok korkuyorum	4

Tablo 3.4’te özel eğitim öğretmenlerinin Covid-19 Pandemi Sürecinde Korku Düzeylerine Yönelik Bilgiler incelendiğinde “Covid-19 pandemisinden korkuyorum” yanıtını verenlerin sayısı (n=16) iken, “Covid-19 pandemisinden çok korkuyorum” görüşünü belirten (n=4) olduğu görülmektedir.

Tablo 3.5 Covid-19 Pandemi Sürecinde Öğretmenlerin Çalıştığı Öğrenci Sayılarına Yönelik Bilgiler

Görüşler	f
2 öğrenciyle çalışan	6
3-5 öğrenciyle çalışan	4
6-9 öğrenciyle çalışan	3
1 öğrenciyle çalışan	3
10-11 öğrenciyle çalışan	2
12-14 öğrenciyle çalışan	1
15-17 öğrenciyle çalışan	1
Toplam	20

Tablo 3.5 incelendiğinde özel eğitim öğretmenlerinin yoğun görüş sunarak en fazla çalıştığı öğrenci sayısının 2 olduğu, bu yönde görüş sunan öğretmen sayısının ise 6 olduğu ifade edilmiştir. Bunun hemen ardından 3-5 arası öğrenciyle çalışanların 4 öğretmen olduğu, 6-9 ve 1 öğrenci arası çalışan öğretmen sayısının 3 olduğu, 12-14 ve 15-17 arası öğrenciyle çalışan öğretmen sayısının 1 olduğu görülmektedir.

Tablo 3.6 Covid-19 Pandemisi Sürecinde Öğretmenlerin Çalıştığı Öğrencilerin Yetersizlik Türlerine Yönelik Bilgiler

Görüşler	f
Zihinsel Yetersizlik	25
Hafif Düzey Zihinsel Yetersizlik	19
Öğretilebilir Zihinsel Gerilik	11
Hafif Düzey Otizm	10
Down Sendromu	9
Otizm	7
Orta Düzey, DEHB	6
Ağır Düzeyde Zihinsel Gerilik	3
Toplam	90

Tablo 3.6 incelendiğinde çalışılan öğrencilerin yoğun olarak “*zihinsel yetersizlik*” 25 öğrenci olduğu, hemen ardından “*hafif düzey zihinsel yetersizlik*” 19, “*öğretilebilir zihinsel gerilik*” 11, “*hafif düzey otizm*” 10 ve öğretmenlerin çalıştığı en az yetersizlik türünün “*ağır düzeyde zihinsel gerilik*” 3 öğrenci olduğu görülmektedir.

3.4. Araştırmanın Yapıldığı Ortamın Belirlenmesi ve Özellikleri

Bu araştırmanın tamamı Covid-19 pandemisi nedeniyle uygulanan sosyal mesafe kurallarına uymak adına, tedbir amaçlı “ZOOM” üzerinden canlı bağlantılar aracılığıyla gerçekleştirilmiştir. Görüşme gün ve saatleri daha önceden katılımcıya bildirilerek uygun ortam sağlanması beklenmiştir. Görüşme yerlerinin aşırı ışık veya aksine karanlık ortamlar olmamasına dikkat edilmiş sesin az olduğu gürültüden uzak olan yerler tercih edilmiştir. Sesin kalitesini arttırmak için katılımcılardan karşılıklı yapılan oturumlarda kulaklık takması istenmiştir. Buna göre, araştırmanın yapıldığı yer, tarih ve süreye ilişkin bilgiler Tablo 3.7’de açıkça verilmiştir.

Tablo 3.7 Görüşme Takvimi

Kod adı	Görüşme yeri	Görüşme tarihi	Görüşme Süresi
ÖZ1	ZOOM üzerinden	26.02.2021	27 dakika 18 saniye
ÖZ2	ZOOM üzerinden	01.03.2021	21 dakika 44 saniye
ÖZ3	ZOOM üzerinden	01.03.2021	30 dakika 42 saniye
ÖZ4	ZOOM üzerinden	01.03.2021	23 dakika 38 saniye
ÖZ5	ZOOM üzerinden	04.03.2021	26 dakika 22 saniye
ÖZ6	ZOOM üzerinden	04.03.2021	27 dakika 17 saniye
ÖZ7	ZOOM üzerinden	04.03.2021	20 dakika 26 saniye
ÖZ8	ZOOM üzerinden	08.03.2021	22 dakika 55 saniye
ÖZ9	ZOOM üzerinden	08.03.2021	21 dakika 33 saniye
ÖZ10	ZOOM üzerinden	08.03.2021	22 dakika 24 saniye
ÖZ11	ZOOM üzerinden	11.03.2021	24 dakika 11 saniye
ÖZ12	ZOOM üzerinden	11.03.2021	28 dakika 46 saniye
ÖZ13	ZOOM üzerinden	15.03.2021	25 dakika 12 saniye
ÖZ14	ZOOM üzerinden	15.03.2021	20 dakika 9 saniye
ÖZ15	ZOOM üzerinden	17.03.2021	22 dakika 23 saniye
ÖZ16	ZOOM üzerinden	17.03.2021	25 dakika 18 saniye
ÖZ17	ZOOM üzerinden	17.03.2021	21 dakika 26 saniye
ÖZ18	ZOOM üzerinden	26.03.2021	28 dakika 21 saniye
ÖZ19	ZOOM üzerinden	26.03.2021	26 dakika 8 saniye
ÖZ20	ZOOM üzerinden	26.03.2021	20 dakika 11 saniye
Toplam katılımcı öğretmen sayısı			20

3.5. Araştırmacının Rolü

Yapılan bu araştırmanın bütün aşamalarında özellikle, akademik ve bilimsel kurallara uymak konusunda gerekli özen gösterilmiştir. Bunun yanı sıra araştırmanın veri toplama aşamalarında hiç bir yanılgı yapılmadan objektif ve nesnel bir biçimde olması gerektiği gibi etik kurallara uyularak, gerçekler olduğu gibi yansıtılmıştır. Araştırmacı, katılımcı öğretmenlere hiçbir şey ifade etmeyecek ve yönlendirme yapmayacak kadar uzak, katılımcı öğretmenlerin her söylediğini kaydedecek kadar yakın bir tavır içerisinde bulunmuştur. Sorulara verilen cevaplar aşamasında pasif, araştırmanın diğer

bütün kısımlarında aktif olarak yer alan araştırmacı, katılımcıların gönüllü katılımını sağlayarak konu hakkında kapsamlı görüş alma yoluna gitmiştir.

3.6. Veri Toplama Aracının Geliştirilmesi

Araştırmada nitel veri toplama yöntemlerinden olgu bilim yöntemi kullanılarak yarı yapılandırılmış görüşmelerle katılımcılardan görüş alınarak içerik analizine tabi tutulmuştur. “Yarı Yapılandırılmış Görüşme Tekniği” sağladığı sistematik düzen ve bununla birlikte esnek olma özelliğini taşıması nedeniyle eğitim bilimleri araştırmalarında çokça tercih edilen bir tekniktir (Türnüklü, 2000). Bu tekniğin kullanılması için uygun sorular hazırlanır. Her katılımcıya aynı sırayla sorular yönlendirilir ancak katılımcı istediği soruya istediği kadar görüş sunabilir (Batu, Kırcaali-İftar ve Uzaner, 2004). İçerik analizinde temel amaç, toplanan verileri açıklayabilecek kavramlara ve ilişkilere ulaşmaktır. Bu amaçla, toplanan veriler önce kavramsallaştırılarak organize edilir ve verileri açıklayan temalar belirlenir (Yıldırım ve Şimşek, 2006). Bu yönde covid-19 pandemisi sürecinde özel eğitim öğretmenlerinin deneyimleri alınarak öğretmenlerin problemlere yönelik görüşleri hazırlanan görüşme sorularıyla (EK-3) alınması uygun görülmüştür.

3.6.1. Görüşme Sorularının Oluşturulması

Covid-19 pandemisi sürecinde özel gereksinimli öğrencilerin eğitimlerine yönelik karşılaşılan problemlerin belirlenmesine yönelik yapılan bu çalışmada öğretmenlere yönlendirilecek olan görüşme sorularının hazırlanması sürecinde öncelikli olarak gerekli alanyazın taraması yapılmıştır. Soruların hazırlanması aşamasında YÖK Ulusal Tez Merkezi, Google Akademik, Ulakbilim üzerinden, “özel eğitim”, “uzaktan eğitim”, “Covid-19 sürecinde uzaktan eğitim”, “corona virüs”, “salgın hastalıklar”, “çevrimiçi eğitim” gibi anahtar kelimeler kullanılarak araştırmaya benzer çalışmalar incelenmiştir. Konu hakkında araştırmalar yapılırken bir yandan da uzman görüşü alınarak sorular hazırlamaya çalışılmıştır. Bu amaçla yapılan araştırmalar ve alınan uzman destekleriyle konuya ilişkin soru taslağı ortaya koyulmuştur.

Bu yönde hazırlanan soru taslağı problem durumu ve arkasından alınacak görüşler düşünülmüş belli bir sıraya konulmuştur. Hazırlanan görüş formu ilk olarak danışmanın görüşüne sunulmuştur. Yapılan düzenlemelerin ardından kapsam ve yapı geçerliliğini sağlamak, amaca hizmet edip etmediğini belirlemek ve yazım kurallarında herhangi bir kusur olup olmadığını anlamak için özel eğitim alanından 3, dil ve anlatım alanından 1 uzmanın görüşüne sunulmuştur. Uzmanlardan alınan dönütler ışığında görüşme formunun yazım yanlışları düzeltilmiş, soruların içeriğinde düzenlemeler yapılmış ve deneme amaçlı 5 özel eğitim öğretmenine uygulanmıştır. Pilot uygulamada 5 özel eğitim öğretmeninden alınan ses kayıtları sonrasında görüşme formunun amacı yansıttığı, danışman ve araştırmacı tarafından belirlenmiş ve görüşme sorularının son hali verilmiştir.

Görüşme formunun problemleri yansıtacağı ön görülerek, birincisi öğretmenlerin demografik bilgilerini alacak şekilde 10 sorudan oluşturulmuş, diğeri ise özel eğitim öğretmenlerin pandemi döneminde uygulanan uzaktan eğitime yönelik tecrübelerini yansıtacak 9 soru olmak üzere toplam 2 bölümden oluşturulmuştur.

3.7. Görüşme Süreci

Araştırmaya katılım sağlayan özel eğitim öğretmenleri, bu süreçte cevapladığı soruların ne amaçla sorulduğu hakkında, görüşmenin nasıl gerçekleşeceği hakkında ve nasıl kayıt tutulacağı hakkında bilgilendirilmişlerdir. Bu yönde gerekli açıklamalar yapıldıktan sonra 26 Şubat 2021 tarihinde ilk görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Özel eğitim öğretmenlerinin özel gereksinimli bireylerin eğitimlerinde karşılaşılan problemlere yönelik görüşleri alınmadan önce araştırmacı kendisini ve araştırmasını tanıtmıştır. Bütün bu adımların ardından araştırmanın içeriği ve alana uygunluğu hakkında görüş alındığına dair KKTC Milli Eğitim Bakanlığı Talim Terbiye Kurulundan alınan izin belgesi öğretmenlere sunulmuştur (EK-4). Araştırmada yer alan öğretmenlerin gönüllü katılımlarını sağlamak ve sürdürebilmek için cevaplamamak istedikleri sorular için hiçbir baskı yapılmayarak araştırmadan ayrılmak istediklerinde ise anlayışla karşılanacakları önceden belirtilmiştir. Bu yönde öğretmenlerin görüşlerinin gizli tutulacağı, hiçbir şekilde açık isimlerinin

kullanılmayacağı hem sözlü hem de yazılı (EK-1) olarak ifade edilmiştir. Dolayısıyla görüşmelerin etik kurallara uygun olması için her türlü usüle uyulmuştur. Son olarak öğretmenlerden görüşmelerin bütün detaylarının not edilebilmesi açısından ses kaydı alınması yönünde izin istendikten sonra görüşmelere başlanmıştır.

3.8. Verilerin Toplanması

Araştırma da veri toplama amacıyla nitel araştırma yöntemlerinden fenomenolojik yöntem kullanılarak yarı yapılandırılmış görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Uzaktan eğitim sürecinde özel eğitim öğretmenlerinin özel gereksinimli öğrencilerinin eğitimlerine yönelik karşılaştıkları problemleri belirlemek amacıyla uzaktan eğitim uygulamalarından biri olan “ZOOM” üzerinden görüntülü görüşmeler ile gerçekleştirilmiştir. Araştırmaya katılan öğretmenlerin kafalarında hiçbir soru işareti kalmayacak şekilde süreç ve sonrası için gerekli açıklamalar yapılarak gönüllü katılımları sağlanmıştır. Bunun ardından ilk görüşmeler 26 Şubat 2021’de başlamış ve son görüşmenin 26 Mart 2021 tarihinde yapılmasıyla son bulmuştur.

Öğretmenlere yönlendirilen sorular problemlere dönük olarak adım adım sorulmuştur. İlk etapta genel izlenimler ve tecrübeler alınmış sonra konu hakkındaki görüş ifadelerine başvurulmuştur. Öğretmenin soruyu anlamadığı veya içerik olarak farklı yönde görüş sunduğu fark edildiği anda benzer başka sorularla desteklenmiştir. Görüşmelerin tamamının eksiksiz dokümanlarının alınabilmesi için çevrim içi görüşmeler kaydedilmiş ve daha sonra görüşme sırasına göre yazılı hale getirilmiştir. Son olarak katılımcı öğretmenlere alana katkılarından ve çalışmaya katılımlarından dolayı teşekkür edilmiştir.

3.9. Veri Dökümü ve Analizi

Covid-19 pandemi sürecinde özel gereksinimli bireylerin eğitimlerine yönelik özel eğitim öğretmenlerinin karşılaştıkları problemlerin belirlenmesini amaçlayan bu araştırmada nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Araştırma sonucu elde edilen görüşler nitel çalışmalar da çoğunlukla kullanılan içerik analizi yöntemi kullanılarak

analiz edilmiştir. Bu amaçla ilk olarak araştırma konusuyla ilgili temalar ve alt kategoriler oluşturulmuştur. Verilen görüşlere göre sıralanan temalar yapılan kodlamalarla alt kategorileriyle birlikte verilmiştir. Öğretmenlerin görüşlerinin alındığı ses kayıtları önceden hazırlanan görüşme formlarına her öğretmenin görüşü yer alacak şekilde düzenlenmiştir. Daha sonra ortak görüşler, öğretmenlerin kod adlarına göre sınıflandırılarak kategorileştirilmiştir. Bununla birlikte her sorunun altına ilgili öğretmenlerin görüşleri yer alacak şekilde “Görüşme Kodlama Anahtarı” oluşturulmuştur. Oluşturulan tema ve kategorilerde öğretmenlere ait kod isimler “ÖZ1, ÖZ2, ÖZ3, ÖZ4,.....ÖZ20” şeklinde belirlenmiştir. Tablolar aracılığıyla daha açık görülebilen görüş kategorileri verilen frekanslarla durumu anlaşılır kılmıştır. Frekanslar öğretmenlerin sayısına göre ve verdikleri görüş sayısına göre yansıtılmıştır. Araştırmanın veri dökümü, içerik analizine tabii tutularak aşamalar Schmidt (2010)’e göre düzenlenmiştir. Sıralama şu şekildedir: özel eğitim öğretmenlerinden alınan görüşler yapılan incelemelerle kavramsal uyum sağlanarak düzenlenmiştir. Ardından içeriğe uygun tema ve buna bağlı alt temalar oluşturulmuştur. Buna ek belirlenen temanın dışında olan görüşler için farklı tema ve alt temalar oluşturularak gerekli sınıflamalar yapılmıştır. Daha sonra aynı içeriği yansıtan görüşlerin bir araya geldiği kategoriler temalaştırılmıştır. Bu şekilde hazırlanan kodlamalara danışman hocadan alınan düzeltmelerle son hali verilmiştir. Bu şekilde araştırmanın kolay anlaşılır olması sağlanmıştır.

Elde edilen tema ve alt temalar şu şekildedir;

Özel eğitim öğretmenlerinin covid-19 salgını sürecinde verilen uzaktan eğitimin özel eğitime gereksinimli çocukların eğitim-öğretimine uygunluğu hakkındaki görüşleri başlığı altında:

Uzaktan Eğitimin Özel Gereksinimli Çocukların Eğitim-Öğretiminde Sorun Belirten Görüşler:

- Derslerin verimli geçmemesi
- Derslerin yeterli olmadığı
- Eğitimlerde aksaklıklar yaşanması
- Motivasyonun düşmesi

Uzaktan eğitimin özel gereksinimli çocukların eğitim-öğretimine uygunluğunu belirten görüşler:

- Engel düzeyi ağır değilse uygundur
- 0-6 yaşın üstündeysse uygundur şeklinde tema ve alt temalar belirtilmiştir.

Özel eğitim öğretmenlerinin özel gereksinimli çocukların eğitimi için kullandıkları uzaktan eğitim panelleri başlığı altında:

- Zoom
- WhatsApp
- Meet
- Moodle
- EBA ve TRT EBA
- Skype kullananlar şeklinde temalar belirtilmiştir.

Öğretmenlerin eğitim panellerinde karşılaştıkları problemlere yönelik görüşleri başlığı altında:

Donanım kaynaklı yaşanan problemler:

- İnternetin olmaması
- İnternetin zayıf olması
- Cihaz noksanlığı

Diğer sebeplerden ötürü yaşanan problemler:

- Aile kaynaklı
- Öğrenci kaynaklı şeklinde tema ve alt temalar belirtilmiştir.

Özel eğitim öğretmenlerinin covid-19 salgını sürecinde yaşadıkları problemler karşısında almış oldukları desteklere ilişkin görüşleri başlığı altında:

Destek aldığını belirtenler:

- Meslektaş
- İnternet
- Görev aldığı kurum
- Akademisyen

Destek almadığını belirtenler:

- Yardım almayanlar şeklinde temalar belirtmişlerdir.

Problemler karşısında verilen desteklerin problemlerin çözümünde etkililiğine yönelik görüşleri başlığı altında:

- Sorunu çözdü
- Sorunu çözmedi şeklinde temalar belirtmişlerdir.

Özel eğitim öğretmenlerinin covid-19 salgını sürecinde yüz yüze eğitime ara verilmesi kararı üzerine ders akışının nasıl sağlanacağı konusunda kurumun vermiş olduğu eğitim öğretim yönergelerine ilişkin görüşleri başlığı altında:

- Yönerge alanlar
- Yönerge almayanlar

Özel eğitim öğretmenlerinin covid-19 salgını sürecinde çalıştıkları kurumdan alınan yönergelerle ilişkin görüşleri başlığı altında:

Eğitimlere nasıl devam edileceği konusunda alınan yönergeler:

- Ödev
- Haftalık rapor
- Materyal temini
- Yoklama

Derslerin devam edeceği konusunda alınan yönergeler:

- Okul
- Bakanlık

Özel eğitim öğretmenlerinin covid-19 salgını sürecinde verilen uzaktan eğitim yönergeleri ile öğrencilerine kazandırmaları gereken kazanımlarla ilgili yaşadıkları problemlere ilişkin görüşleri başlığı altında:

- Ödev dönüşlerinin az olması
- Aileye erişim
- Uygun BEP bulma

- Uygun materyal bulma
- Dikkat dağınıklığı
- Hiçbir problem yaşamayanlar şeklinde temalar belirtilmiştir.

Özel eğitim öğretmenlerinin covid-19 salgını sürecinde uzaktan eğitimde karşılaştıkları problemlere ilişkin uyguladıkları çözüm önerilerine yönelik görüşleri başlığı altında:

- Aileyi eğitimlere dahil etmek
- Uygun materyallere erişmek
- Fiziksel yardımları aileden almak
- Uygun BEP'leri kullanmak
- Ev destek programları oluşturmak şeklinde temalar belirtilmiştir.

Özel eğitim öğretmenlerinin covid-19 salgını döneminde uzaktan eğitim sürecinde özel gereksinimli öğrencileri ile eğitim-öğretimde yaşadıkları problemlere ilişkin görüşleri başlığı altında:

- Dikkat dağınıklığı
- Verilen ödevleri yapmama
- Yönergelere uymama
- Etkinliklere katılmama
- Kazanımları elde edememe
- Materyalleri kullanmama şeklinde temalar belirtilmiştir.

Özel eğitim öğretmenlerinin covid-19 salgını sürecinde özel gereksinimli öğrencilerinin gelişimine yönelik kullandıkları materyallere ilişkin görüşleri başlığı altında:

- Etkinlik kartları
- Erişilebilir materyaller
- EBA ve EBA TV
- Sunum

- Kavramsal haritalar
- Materyal kullanmamış olma şeklinde temalar belirtilmiştir.

Özel eğitim öğretmenlerinin covid-19 salgını sürecinde özel gereksinimli öğrencilerinin gelişimine yönelik kullanamadıkları materyallere ilişkin görüşleri başlığı altında:

- Ince motor kas kullanımı gerektiren
- Grup etkinliği gerektiren
- Eşleştirme
- Yappoz şeklinde temalar belirtilmiştir.

Özel eğitim öğretmenlerinin covid-19 salgını sürecinin öğretmenlik mesleğindeki gelişimleri üzerindeki etkilerine görüşleri başlığı altında:

- Olumsuz görüşler:
- Öğrencinin akademik gerilemesi
- Psikolojik nedenler
- Motivasyonun düşmesi

Olumlu görüşler:

- Eksiklerin fark edilmesi
- Eğitim de mekan sınırlamasının kaldırılması
- Yeni öğrenmeler gerçekleştirmiş olma
- Teknolojik yenilikleri keşfetme fırsatı
- Kendine zaman ayırma şeklinde temalar belirtilmiştir.

3.10. Geçerlik ve Güvenirlik

Yapılan araştırmanın amaca hizmet edip etmediğinin belirleyicisi güvenirlilik ve geçerliktir. Nitel araştırmaların gerçek anlamda kabul görülmesi ve güven arz edebilmesi için bu iki ölçütün karşılanıyor olması gereklidir (Şimşek ve Yıldırım, 2011). Geçerlilik, araştırmacı, katılımcı ve araştırmayı inceleyen kişilerin elde edilen

bulguların doğruluğunu kabul ediyor olmasıdır (Creswell, 2017; Yıldırım ve Şimşek, 2018). Dolayısıyla nitel araştırmalarda geçerliliği sağlayabilmek için önemli derecede alınması gereken önlemler ve yapılması gerekenler vardır. Bu sebeple görüşme sorularının hazırlanması sürecinde alanında uzman 3 nitel araştırma uygulamış kişiden görüş alınmıştır. Bunun yanı sıra araştırmanın geçerliğini sağlamak için geniş kapsamlı görüşmeler kayıt altına alınmış ve hiçbir değişikliğe gidilmeden öğretmen görüşleri doğrudan alıntılar yapılarak ifade edilmiştir.

Araştırmada güvenilirliği sağlamak için araştırmanın bütün süreci bir sıra halinde ifade edilerek ilerlenmiştir. Ayrıca güvenilirlik, araştırmacının ne kadar iyi bir gözlemci olduğuyla da alakalıdır. Bu amaçla görüşmeler esnasında ortamda veya süreçte yaşanan her detay eksiksiz kayıt altına alınmıştır. Öğretmenlerden ad, soyad, telefon gibi bilgiler alınmayıp, konuya ilişkin ise geniş kapsamlı bilgiler alınmış ve hiçbir şekilde kimseyle paylaşılmayacağı yönünde güven ortamı sağlanmıştır. Araştırmanın iç geçerliği için yarı yapılandırılmış görüşmeler gerçekleştirilerek, öğretmenlerin gönüllü katılımı sağlanmış, ayrıca öğretmenin görüşme esnasında bulunduğu ortam, görüşmelerin yapıldığı süre ve tarihler sırasıyla kayıt altına alınmıştır.

Araştırmada güvenilirliği sağlamak için öğretmenlerden alınan görüşler tekrar katılımcıya onaylatılmıştır. Bu kapsamda ilgili araştırmalar incelenmiş bulgular kısmında karşılaştırmalar yapılmıştır. Bir diğer konu ise araştırmanın dış geçerliği olmuştur. Dış geçerliği sağlamak için ise en ufak bir değişikliğe gidilmeden öğretmenlerin konu hakkındaki görüşleri doğrudan verilmiştir. Bu konuda uzman kişilerden görüş alınarak adım adım ilerleme sağlanmıştır.

BÖLÜM 4

BULGULAR

Araştırmanın bu bölümünde yapılan görüşmelerin ortak noktaları alınarak temalaştırılmış ve alt kategorilere ayrılarak öğretmenlerin görüşlerinde hiç bir değişikliğe gidilmeden, ifade edildiği gibi tablolar aracılığıyla açıklanmaya çalışılmıştır.

4.1. Özel Eğitim Öğretmenlerinin Covid-19 Salgını Sürecinde Verilen Uzaktan Eğitimin Özel Eğitime Gereksinimli Çocukların Eğitim-Öğretimine Uygunluğu Hakkındaki Görüşlerine İlişkin Bulgular

Tablo 4.1 Özel Eğitim Öğretmenlerinin Covid-19 Salgını Sürecinde Verilen Uzaktan Eğitimin Özel Eğitim Gerektiren Bireylerin Eğitim-Öğretimine Uygunluğu Hakkındaki Görüşleri

Tema	Alt Tema	Kodlar	f
Özel Eğitim Öğretmenlerinin Covid-19 Salgını Sürecinde Verilen Uzaktan Eğitimin Özel Eğitime Gereksinimli Çocukların Eğitim-Öğretimine Uygunluğu Hakkındaki Görüşleri	Uzaktan Eğitimin Özel Gereksinimli Çocukların Eğitim-Öğretiminde Sorun Belirten Görüşler	Derslerin verimli geçmediğini ifade edenler	8
		Derslerin özel gereksinimli bireyler için yeterli olmadığını düşünenler	4
		Sosyal beceri gerektiren eğitimlerde aksaklıklar olduğunu ifade edenler	3
		Motivasyonu düşürdüğünü düşünenler	2
	Uzaktan Eğitimin Özel Gereksinimli Çocukların Eğitim-Öğretimine Uygunluğunu Belirten Görüşler	Bireyin yetersizlik türü ağır düzeyde değil ise uygun olduğuna ilişkin görüşler	2
		0-6 yaş sonrası uygun olduğuna ilişkin görüşler	1
Toplam			20

Özel eğitim öğretmenlerinin, pandemi sürecinde uygulanan uzaktan eğitimin özel gereksinimli bireylere uygunluğu hakkındaki görüşleri incelendiğinde büyük çoğunluğun uzaktan eğitimin özel gereksinimli bireylere uygun olmadığı ifade edilmiştir. “Uzaktan eğitimin özel gereksinimli çocukların eğitim-öğretimine

uygunluğunu belirtmeyen görüşler” adlı alt tema incelendiğinde öğretmenlerin özellikle “derslerin verimli geçmediğini ifade edenler” görüş yoğunluğu göze çarpmaktadır. Bu yönde görüş bildiren katılımcı öğretmenlerden; ÖZ3 “uzaktan eğitimin özel gereksinimli bireylere uygun olmadığını düşünüyorum. Çünkü; özel eğitim, bilindiği üzere öğrencilerin ihtiyaç duyduğu herşeyi içinde barındırarak aslında öğrencinin eksik görülen yanlarını tamamlayamayı hedeflemektedir. Bu yardımlar psikolojik, fiziksel veya sosyal beceri kazanımı olarak düşünülebilir. Dolayısıyla bazı durumlarda öğrencilere yakın olmamız gerekir. Daha doğrusu birçok alanda” şeklinde ifade etmiştir. Bu görüşü destekler nitelikte olan bir diğer görüş ise “derslerin özel gereksinimli bireyler için yeterli olmadığını düşünenler” olmuştur. Bu yönde görüş bildiren katılımcı öğretmenlerden; ÖZ8 “Biz okulda sadece bu öğrencilerle matematik, türkçe veya sosyal hayatta kullanacakları beceriler üzerine öğretiler yapmıyoruz. Yani bu çocukların sosyalleşme alanı diyebileceğimiz yerdir okul. Bundan dolayı belki bu saydığım türkçedir matematiktir veya birçok oyun etkinliği uzaktan yapılabilir ama bence sadece bunları yapıyor olmak yeterli olmayacaktır” şeklinde ifade etmiştir. Öğretmenlerin belirttiği bir diğer görüş ise “sosyal beceri gerektiren eğitimlerde aksaklıklar olduğunu ifade edenler” olmuştur. Bu yönde görüş bildiren katılımcı öğretmenlerden; ÖZ17 “Ben pandemide öğrencilerimin çok kayıp yaşadığını düşünüyorum neden böyle düşünüyorum. Çünkü; birçok öğrencimle çalıştığım ve biryerlere gelebildiğimiz becerileri unuttuklarını görüyorum öğrenciler ileri gitmenin aksine birçok beceriyi unutmuş veya yapmasını istediğimiz birçok şeyi yapmakta direnç gösteriyor” şeklinde ifade etmiştir. Uzaktan eğitimin özel gereksinimli bireylere uygun olmadığını düşünen öğretmenlerin en az sunduğu görüş ise “motivasyonu düşürdüğünü düşünenler” olmuştur. Bu yönde görüş bildiren katılımcı öğretmenlerden; ÖZ6 “öğrencileri derste tutmakta zorlanıyorum, öğrenci komutlara uymuyor ve hemen dikkati dağılıyor dolayısıyla çoğu zaman derslere devam edemiyoruz” şeklinde ifade etmiştir.

Pandemi sürecinin özel gereksinimli bireyle kısmi uygunluğu hakkında görüş bildirenler ise olumsuz yönde görüş bildirenlerle oranla az olmakla birlikte şu şekildedir; *“bireyin engel türü ağır düzeyde değil ise uygundur”* diyen 2 özel eğitim öğretmeni bulunmaktadır. Buna göre, katılımcı öğretmenlerden; ÖZ7 *“ağır düzeyde*

diyebileceğim bir öğrencim vardı bunun dışında 4 öğrenciyle daha çalıştım diğer öğrencilerle çok büyük sıkıntılar yaşadım diyemem ama o bir öğrenci ile ilerlemem çok zor oldu hatta pek ilerledik de diyemem açıkçası” şeklinde görüş bildirmiştir. Olumlu yöndeki bir diğer görüş ise sadece bir özel eğitim öğretmenin belirttiği “06-yaş sonrası için uygundur” ifadesi olmuştur. Buna göre, katılımcı öğretmenlerden; ÖZ12 “öğrencinin yaşı 6 dan büyük ise birçok şeyi kavraya bilmektedir. Yani doğru bir iletişim kurulabilirse eğitimler uzaktan da devam edebilir bence” şeklinde ifade etmiştir.

4.2. Covid 19 Salgını Sürecinde Özel Eğitim Öğretmenlerinin Özel Gereksinimli Çocukların Eğitimi İçin Kullandıkları Uzaktan Eğitim Panelleri İlişkin Bulgular

Tablo 4.2 Covid 19 Salgını Sürecinde Özel Eğitim Öğretmenlerinin Özel Gereksinimli Çocukların Eğitimi İçin Kullandıkları Uzaktan Eğitim Panelleri

Tema	Kodlar	f
Özel Eğitim Öğretmenlerinin Özel Gereksinimli Çocukların Eğitimi İçin Kullandıkları Uzaktan Eğitim Panelleri	Zoom kullananlar	9
	WhatsApp kullananlar	4
	Meet kullananlar	3
	Moodle kullananlar	2
	EBA uygulaması ve EBA TV üzerinden derslere devam edenler	1
	Skype kullananlar	1
Toplam		20

Öğretmenlerin uzaktan eğitim sürecinde kullandıkları panellere bakıldığında en çok kullanılanın 9 öğretmenin görüş belirttiği “ZOOM kullananlar” olduğunu göremekteyiz. Buna göre, katılımcı öğretmenlerden; ÖZ5 “pandemi sürecinde öğrencilere erişme konusunda en çok zoom kullandım. Aileyi dersler hakkında bilgilendirmek ve bu konudaki hazırlıkları yapmaları konusunda uyarmak için ve çocuklarını derslere dahil etmesi konusunda telefonla haber verdim ancak dersi genellikle bu program üzerinden işledim. Bunun dışında konuya ilişkin pandemi öncesi veya pandemi sürecinde herhangi bir hizmetiçi eğitim almadım” şeklinde görüş

belirtmiştir. Diğer programlarında kullanımı hakkında görüşler açıkça Tablo 4.2’de verilmiştir. Ayrıca öğretmenler süreç içerisinde hiçbir hizmetiçi eğitim almadıklarını görüşlerinde belirtmişlerdir.

En çok kullanılan panellerin aksine en az kullanılmış panel ve yayınlar “Skype”, “EBA ve trt EBA” olmuştur. Buna göre katılımcı öğretmenlerden; ÖZ11 “eğitilmeye skype üzerinden devam ettim bunun dışında herhangi bir hizmetiçi eğitim de almadım bu konuda daha önce bildiğim ve kullanma fırsatı bulduğum program üzerinden derslere devam ettim” şeklinde görüş belirtmiştir. Bir diğer görüşe baktığımızda katılımcı öğretmenlerden; ÖZ3 “ben ders takibimi eba üzerinden yaptım bakanlığın eba üzerinden paylaştığı beplerle eğitime devam ettim ve sistemde olan etkinlik ve kitaplardan yararlandım. Ayrıca öncesinde veya süreç içerisinde hiçbir hizmet içi eğitimden de yararlanmadım” şeklinde ifade etmiştir.

4.3. Özel Eğitim Öğretmenlerinin Covid-19 Salgını Sürecinde Özel Gereksinimli Öğrencileri ile Erişim Kurarken Kullandıkları Eğitim Panellerinde Karşılaştıkları Problemlere İlişkin Bulgular

Tablo 4.3 Öğretmenlerin Eğitim Panellerinde Karşılaştıkları Problemlere Yönelik Görüşleri

Tema	Kodlar	f
Donanım kaynaklı yaşanan problemler	İnternetin olmaması	7
	İnternetin zayıf olması	5
	Bilgisayar ve tablet noksanlığı	1
Diğer	Öğrenci kaynaklı	5
	Aile kaynaklı	2
	Toplam	20

Covid-19 pandemisi sürecinde özel eğitim öğretmenlerinin özel gereksinimli bireylerin eğitimlerinde kullandıkları panellerde karşılaştıkları sorunları incelediğimizde 20 öğretmenin de görüş belirttiği görülmektedir, buna bağlı olarak problem durumları genel hatları ve öğretmenlerin konu hakkındaki fikirleri

yansıtılmaya çalışılmıştır. Bu amaçla Tablo 4.3 incelendiğinde eğitim panellerinde en fazla sorunun yaşandığı ve bu kapsamda görüş birliğinin oluşturulduğu tema “*donanım kaynaklı yaşanan problemler*” olmuştur. Buna göre, katılımcı öğretmenlerden; ÖZ9 “*öncelikle şunu belirtmeliyim ki süreç içerisine girdiğimiz andan itibaren 7 öğrenci ile çalışmayı planlıyordum. Ama ilk etapta sadece 4 öğrencime erişim sağlayabildim daha sonra bu sayı 3’e düştü ve diğer yandan bağlantı kuramadığım öğrencilerime sadece telefonla erişim sağlayabildim. Bu konuda ailelerle telefon aracılığıyla birşeyler yapmaya çalıştım ancak başarılı olduk diyemeyeceğim, çünkü; ailelerden birisinin bilgisayar veya akıllı telefonu yoktu diğerlerinin ya interneti yoktu ya da internete erişimi çok zayıftı*” şeklinde ifade etmiştir. Yine bu konuda görüş bildiren katılımcı öğretmenlerden; ÖZ13 “*genelde bu konuda karşılaştığım en büyük sıkıntı internete bazı ailelerin erişememiş olmasıdır*” şeklinde ifade etmiştir.

Bunun yanı sıra görüşlerin toplandığı ikinci temanın “*diğer*” olduğunu ve buna bağlı “*öğrenci kaynaklı ve aile kaynaklı*” görüş sunulduğunu görmekteyiz. Buna göre, “*öğreci kaynaklı*” problemlerle karşılaştığını belirten katılımcı öğretmenlerden; ÖZ8 “*öyle ki karşılaştığım sorunlardan bir tanesi bu olmuştur. Öğrenci derslere katılım sağlayamıyor, birçok aile ise bu konuda yeterli bilgiye sahip değil. Yani daha açık bir ifadede bulunmam gerekirse örneğin; öğrenciyle gerçekleştirmem gereken bir etkinlik var öğrencinin bu etkinlikten kazanımlar elde edebilmesi için birkaç seçim veya eşleştirme yapması gerekiyor ancak öğrenci ne yapması gerektiğini söylememe rağmen bu işlemleri yapamıyor*” şeklinde ifade etmiştir. Buna benzer görüş sunan katılımcı öğretmenlerden; ÖZ11 “*öğrencileri derste aktif ve motivasyonlarını yüksek tutmakta çok zorlandım sanırım çünkü; çocuk ne yapması gerektiğini bilmiyor. Komutlara uyamıyor dolayısıyla hiçbir ilerleme sağlayamıyoruz*” şeklinde ifade etmiştir.

Eğitim panellerinde karşılaşılan sorunlar hakkında en az görüşün ise “*aile kaynaklı*” olduğu görülmektedir. Buna göre, katılımcı öğretmenlerden; ÖZ14 “*Yani bu konuda öğrencilerin herşeyi yapmasını beklemek pek akla uygun değildir bence, bu yüzden ailenin çocuğa gözcülük ederek destek olması gereklidir. Ancak birçok öğrencimde durum aksi yönde gelişti çünkü; ailelerinde de birçoğu bu konuda tecrübesizdi*

dolayısıyla ailenin de teknolojik yetersizliği süreci daha da güçleştirmektedir” şeklinde ifade etmiştir.

4.4. Özel Eğitim Öğretmenlerinin Covid-19 Salgını Sürecinde Yaşadıkları Problemler Karşısında Almış Oldukları Destekler ve Verilen Desteklerin Problemlerin Çözümünde Etkililiğine İlişkin Bulgular

Özel eğitim öğretmenlerinin covid-19 salgını sürecinde yaşadıkları problemler karşısında almış oldukları destekler ve verilen desteklerin problemlerin çözümünde etkililiğine ilişkin görüşleri iki başlık altında incelenecektir.

Tablo 4.4 Özel Eğitim Öğretmenlerinin Covid-19 Salgını Sürecinde Yaşadıkları Problemler Karşısında Almış Oldukları Desteklere İlişkin Görüşleri

Tema	Kodlar	f
Destek Aldığını Belirten	Meslektaş	7
	İnternet	5
	Aileler	3
	Görev aldığı kurum	2
	Akademisyen	1
Destek Almadığını Belirten	Destek almadığını belirten görüşler	2
Toplam		20

Tablo 4.4 incelendiğinde özel eğitim öğretmenlerinin Covid-19 salgını sürecinde özel gereksinimli bireylerin eğitimlerine yönelik karşılaştıkları problemler karşısında destek alma durumlarına baktığımızda en fazla görüşün “*destek aldığını belirten*” temasında olduğunu görmekteyiz. Bu yönde görüşlerin yoğun olarak 6 özel eğitim öğretmeni tarafından “*meslektaş*” olduğu dikkat çekmektedir. Buna göre, katılımcı öğretmenlerden; ÖZ19 “*pandemi sürecinden önce hiçbir şekilde uzaktan eğitim ile ilgili tecrübem yoktu. Ne yapmam gerektiğini bilmiyordum ve bu durum beni çok endişelendiriyodu. Daha sonra bu konuda tecrübesi olan bir öğretmen arkadaşım bana ne yapmam gerektiği konusunda bildiklerini paylaşarak yardımcı oldu ve daha sonra ikimiz de takıldığımız yerlerde bir birimizden destek alarak ilerledik*” şeklinde görüş bildirmiştir. Bu görüşü takiben 4 özel eğitim öğretmeni ise “*internet*” üzerinden

destek aldığını ifade etmiştir. Buna göre katılımcı öğretmenlerden; ÖZ16 “ *daha önce uzaktan eğitim uygulamalarını kullandım öğrenciyken, ancak öğretmen olarak girdiğim bu süreçte çok tecrübesizdim. Çünkü; hem bu alanda yeterli bilgim yoktu hemde uygulamaları kullanmakta yeterli tecrübem. Öğrencilerin engel durumlarını da gözönünde bulundurduğumuz zaman süreç benim için çok zorlu geçiyor denebilir. Bu nedenle internetten izlediğim, uygulamaları kullanmaya yönelik videolar, eğitimler için yararlandığım etkinlikler ve erişim sağladığım BEP’ler bana çok yardımcı oldu diyebilirim*” şeklinde görüş belirtmiştir.

Tablo 4.4’de ifade edildiği gibi öğretmenlerin aldığı desteklere baktığımızda göze çarpan bir diğer görüş “*aileler*” olmuştur. Buna göre, katılımcı öğretmenlerden; ÖZ13 “*pandemi döneminde uzaktan eğitime yönelik en büyük destekçim aile oldu, eğitimlerde daha çok eski konulara yönelik tekrarları amaç edindim, bunun en büyük nedeni, öğrencilerin elde ettiği kazanımları unutmaması olmuştur. Öğrencinin gelişimi açısından benim için çok önemliydi. Yine bu süreçte rehberlik ettiğim ebeveynler benim evdeki temsilcilerim, aynı zamanda en büyük ortaklarım olmuşlardı*” şeklinde görüş belirtmiştir.

Özel eğitim öğretmenlerinin bu süreçte uygulamalar ve ders içerikleri açısından destek aldıklarını belirttikleri diğer görüş ise “*görev aldığı kurum*” olmuştur. Bu yönde görüş bildiren katılımcı öğretmenlerden; ÖZ18 “*çalıştığım kurum ile sürekli irtibat halindeydik, kurum müdürümüzün bize, derslerin uzaktan devam edeceğini bildirmesinin ardından derslere nasıl devam edeceğimiz konusunda bilgilendirmeler de yaptı. Daha sonra bu konudaki bilgilerimizin yeterli düzeyde olmadığı düşüncesiyle bir whatsapp grubu kuruldu ve takıldığımız yerde bir birimize yardımlarda bulunduk*” şeklinde görüşlerini ifade etmiştir.

Pandemi sürecinde özel gereksinimli bireylerin eğitimlerinde karşılaştığı problemlere yönelik alınan en az desteğe yönelik görüş ise “*akademisyen*” olmuştur. Bu yönde görüş bildiren sadece 1 özel eğitim öğretmeni yer almıştır. Buna göre, katılımcı öğretmenlerden; ÖZ5 “*pandemiden çok kısa bir süre önce özel bir kurumda işe başladım 1 yıl kadar çalıştım ve ardından pandemiyle birlikte uzaktan eğitime*

geçildiği bize bildirildi. Mesleğe yeni başlamış olmam ve uzaktan eğitime yönelik hiçbir tecrübemin olmaması nedeniyle bana her konuda yardımcı olan üniversitedeki hocamdan destek aldım” şeklinde ifade etmiştir.

Tablo 4.4’de incelendiğinde destek almadığını ifade eden öğretmen görüşlerine göre hiçbir yerden destek almadığını belirten 2 kişidir. Pandemi esnasında hiçbir kurum veya kuruluştan destek almadığını belirten katılımcı öğretmenlerden; ÖZ10 *“karantina ile birlikte, özel eğitimde de uygulanan uzaktan eğitim benim için yeni bir kavram değildi bu uygulamaya ilişkin gerekli tecrübelerim de vardı o yüzden çok zorlandım diyemem”* şeklinde ifade etmiştir. Bu yönde görüş sunan katılımcı öğretmenlerden; ÖZ2 *“corona virüsten önce 1 öğrenciyle çalışıyordum ve derslere öğrencinin evinde devam ediyorduk ancak pandemiyle birlikte başlayan uzaktan eğitim bizi ayrı mekanlarda eğitimlere devam etmemiz konusunda mecbur kıldı. Bu konuda azda olsa bir bilgim vardı ve daha sonra yavaş yavaş çalışarak eksiklerimi giderdiğimi düşünüyorum”* şeklinde ifade etmiştir.

Tablo 4.5 Özel Eğitim Öğretmenlerinin Covid-19 Salgını Sürecinde Yaşadıkları Problemler Karşısında Verilen Desteklerin Problemlerin Çözümünde Etkililiğine Yönelik Görüşleri

Tema	Kod	f
Problemler Karşısında Verilen Desteklerin Problemlerin Çözümünde Etkililiğine Yönelik Görüşleri	Verilen desteklerin sorun çözmediğini belirten görüşler	12
	Verilen desteklerin sorun çözmediğini belirten görüşler	6
	Toplam	18

Pademi Sürecinde uygulanan uzaktan eğitim de karşılaşılan problemlere yönelik alınan destekler hakkındaki görüşler Tablo 4.4’te ifade edilmiştir. Ancak öğretmenlerin bu yöndeki aldığı desteklerin var olan problemlere yönelik çözüm sağlayıp sağlamadığı hakkında görüşlerine bakıldığında 18 öğretmen bu yönde düşüncelerini ifade etmişlerdir. Tablo 4.5 incelendiğimizde ise 18 öğretmenden 12’si verilen desteklerin sorunu çözmediği yönünde görüş sunmuştur. Buna göre, verilen

desteklerin olumlu sonuçları olduğunu ifade eden katılımcı öğretmenlerden; ÖZ19 *“ben öğretmen arkadaşlarımdan hem eğitim panelleri, hemde genel anlamda öğrencinin bepleri hakkında yardım aldım ve eğitimlerde bu şekilde devam ettim izlediğim yolda olumlu sonuçlar aldım diyebilirim”* şeklinde görüş sunmuştur. Yine bu yönde görüş sunan katılımcı öğretmenlerden; ÖZ16 *“derslere internetten aldığım yardımlar sayesinde tam anlamıyla devam edebildim. Sürecin yeni olması ve birçok öğretmenin bu konuda deneyimlerinin olmaması nedeniyle youtube da birçok videoya paylaşılmıştı. Bu videoları dikkatlice takip ettim. Benim açımdan faydalı oldu açıkçası bu sayede öğrencilerim için de fayda sağlayacak etkinlik ve oyunlar keşfettim. Dolayısıyla interneti doğru kullandığımı düşünüyorum”* şeklinde ifade etmiştir.

Tablo 4.5'te görüldüğü üzere 6 öğretmen bu süreçte aldıkları desteklerin sorunları çözmediğini düşünmektedir. Buna göre katılımcı öğretmenlerden; ÖZ13 *“ben aileden aldığım desteklerle öğrencilerimle iletişime geçmeye çalıştım, ama bunu başaramadım sanırım. Çünkü; çalıştığım öğrencilerin büyük çoğunluğunun ailesinin sosyo ekonomik düzeyleri beklediğim altındaydı. Bundan ötürü anne ve babası çalışan öğrenci sayısı azımsanmayacak kadar fazlaydı. Eğitimlere ilk kapanmadan itibaren başlamış ailele ile işbirliği içerisinde birşeyler yapmaya çalışıyoruz, ancak kısmi açılmaların ardından bütün aileler işlerine dönmek zorunda kaldılar ve çocuklara ulaşmak konusunda bir köprü görevi gören ailelerin süreç dışında kalması bütün düzeni bozdu”* şeklinde görüş belirtmiştir. Bu yönde görüş belirten katılımcı öğretmenlerden; ÖZ3 *“öncelikle bu benim kendi fikrim, pandemiden önce de ben ailenin, eğitimin her aşamasında bulunması gerektiğini düşünmekteyimdiniz. Şuan da böyle düşünüyorum, açıkçası bu durumu ebeveynlerle sınırlı tutmak istemiyorum ama genelde anne ve baba, çocuklarının eğitim süreçlerinin aktif takipçisi ve destekçisi olmalıdırlar. Bu fikrimi yüz yüze eğitim yaptığım süreçte de hep tekrar ettim ve bu yönde çalışmalar yaptım. Dolayısıyla bu süreçte birçok alanda destek beklediğim ailelelerden gerekli ilgiyi ve çabayı göremedim. Bunun en büyük sebebi ailenin çocuğunu sevmemesi veya ilgilenmemesi falan da değil yani, bunun tek sebebi ailenin teknolojik bilgisinin zayıf olması ve bu konuda üzerine düşenleri yapmaması olarak düşünebiliriz”* şeklinde ifade etmiştir.

4.5. Özel Eğitim Öğretmenlerinin Covid-19 Salgını Sürecinde Yüz Yüze Eğitime Ara Verilmesi Kararı Üzerine Ders Akışının Nasıl Sağlanacağı Konusunda Kurumun Vermiş Olduğu Eğitim Öğretim Yönergelerine İlişkin Bulgular

Özel eğitim öğretmenlerinin Covid-19 salgını sürecinde yaşadıkları problemler karşısında almış oldukları destekler ve verilen desteklerin problemlerin çözümünde etkililiğine ilişkin görüşleri 4 başlık altında incelenecektir. Bulgular ve frekans dağılımları Tablo 4.6, 4.7, 4.8 ve 4.9’da verilmiştir.

Tablo 4.6 Özel Eğitim Öğretmenlerinin Covid-19 Salgını sürecinde Yüz Yüze Eğitime Ara Verilmesi Kararı Üzerine Ders Akışının Nasıl Sağlanacağı Konusunda Kurumun Vermiş Olduğu Eğitim Öğretim Yönergelerine İlişkin Görüşleri

Tema	Kodlar	f
Kurumun Vermiş Olduğu Eğitim Öğretim Yönergeleri	Yönerge alma durumu	14
	Yönerge almama durumu	6
	Toplam	20

Yüz yüze eğitime ara verilmesinin ardından eğitimlere nasıl devam edileceği konusunda öğretmenlerin çalıştıkları kurumlardan yönerge alıp almadıkları konusunda görüşlerini incelendiğinde öğretmenlerin 14’ünün “*yönerge alma durumu*” olumlu olduğu, Tablo 4.6’da açıkça ifade edilmiştir. Buna göre katılımcı öğretmenlerden; ÖZ18 “*evet çalıştığım kurumdan derslerin çevrimiçi devam edileceği bizlere bildirildi*” şeklinde görüş bildirmiştir. Bu doğrultuda görüş sunan katılımcı öğretmenlerden; ÖZ15 “*çalıştığım kurum bana eğitimlere devam etmem gerektiği konusunda bilgi sundu*” şeklinde ifade etmiştir.

Kapanma kararının ardından eğitimin çevrimiçi devam edeceğinin duyurulmasıyla birlikte çalıştığı kurumlardan hiçbir yönerge almadığını belirten öğretmen sayısı ise 6’dır. Bu yönde görüş sunan katılımcı öğretmenlerden; ÖZ9 “*ben birkaç yıldır bir özel eğitim merkezinde çalışıyorum ve bu süreç başlar başlamaz çalıştığım kurumdan hiç*

bir yönerge almadım” şeklinde ifade etmiştir. Bu yöndeki bir diğer görüş katılımcı öğretmenlerden; ÖZ2 “pandemiden önce de pandemi döneminde de bir öğrenciyle çalıştım dolayısıyla bir kuruma bağlı olmadım o nedenle hiçbir yerden bir yönerge almadım” şeklinde ifade etmiştir.

Tablo 4.7. Özel Eğitim Öğretmenlerinin Covid-19 Salgını Sürecinde Çalıştıkları Kurumdan Alınan Yönergelere İlişkin Görüşleri

Alt Temalar	Kodlar	f
Eğitime Nasıl Devam Edileceği Konusunda Alınan Yönergeler	Ödevler ile ilgili bilgilendirme yapma	4
	Eğitimlerin işlenişi ile ilgili haftalık rapor hazırlama	2
	Okuldaki materyalleri kullanma	2
	Yoklama alma	1
Derslerin Devam Edeceği Konusunda Alınan Yönergeler	Okul idaresinden/ Bakanlıktan	5
Toplam		14

Yüz yüze eğitime ara verilmesinin ardından eğitime nasıl devam edileceği konusunda yönergeler alan öğretmenlerin görüşleri incelendiğinde Tablo 4.7’de ifade edildiği üzere en fazla *“eğitime nasıl devam edileceği konusunda alınan yönergeler”* alt teması yoğun olarak belirtilmiştir. Bu alt temanın içerisinde en fazla görüş birliği ise *“ödevler ile ilgili bilgilendirme yapma”* olduğunu görmekteyiz. Bu yönde görüş bildiren katılımcı öğretmenlerden; ÖZ4 *“çalıştığım kurum bana derslere devam etmemi söyledi ve öğrencilerin kazanım tablolarına göre ilerlemem gerektiği konusunda gerekli bilgilendirmeleri yaptı. O yüzden vermem gereken ders içeriklerinin ve ödevlerin büyük çoğunluğu önceden hazırlanmıştı”* şeklinde görüş belirtmiştir. Bir diğer görüş yoğunluğu ise *“eğitimlerin genel anlamda işlenilişi hakkında haftalık rapor hazırlamamız istendi”* kategorisinde olmuştur. Buna göre, katılımcı öğretmenlerden; ÖZ1 *“okul müdürümüz derslerin işlenişi, aşamaları ve elde edilen kazanımlar hakkında haftalık rapor hazırlamamızı istedi”* şeklinde görüş belirtmiştir.

Bu konuda en az verilen görüş “*yoklama almam gerektiği bildirildi*” olmuştur. Buna göre, katılımcı öğretmenlerden; ÖZ15 “*okul, derslere devam etmem gerektiği konusunda gerekli bilgilendirmeyi yaptıktan sonra eğitimde izleyeceğim yolu benim insiyatifime bıraktı, ancak benden istediği tek şey ders saatlerinde yoklama olmamdı*” şeklinde ifade etmiştir.

Tablo 4.7’ye baktığımızda öğretmenlerin, “*derslerin devam edeceği konusunda alınan yönergeler*” konusunda yönergeler alındığı görülmektedir. Bu yönde görüş bildiren katılımcı öğretmenlerden; ÖZ11 “*bakanlıktan, normal gelişim gösteren bireylerde devam eden eğitimin özel gereksinimli bireyler içinde aynı şekilde devam edeceği bizlere bildirildi*”. ÖZ13 “*çalıştığım kurum tarafından eğitimlere devam etmem gerektiği istendi ve bu konuda okuldaki materyaller ve BEPleri kullanabileceğim söylendi*” şeklinde görüş bildirmişlerdir.

Tablo 4.8 Özel Eğitim Öğretmenlerinin Covid-19 Salgını Sürecinde Verilen Uzaktan Eğitim Yönergeleri İle Öğrencilerine Kazandırmaları Gereken Kazanımlarla İlgili Yaşadıkları Problemlere İlişkin Görüşleri

Alt Temalar	Kodlar	f
Aile, Öğrenci, Donanım ve Materyal Kaynaklı Problemler	Ödev ve programlara düşük katılım olması	5
	Ailelere erişim sağlanamaması	4
	Öğrencilerin düzeyine uygun BEP hazırlanmaması	2
	Materyal temin edilmemesi	1
	Öğrencinin ilgisini derse çekmede güçlük yaşanması	1
Diğer	Herhangi bir problem yaşanmaması	1
Toplam		14

Verilen uzaktan eğitim yönergeleri ile eğitimlere devam eden öğretmenlerin bu süreçte karşılaştıkları problemlere baktığımızda Tablo 4.8’de görüldüğü üzere en fazla görüş yoğunluğunun olduğu alt temanın “*aile, öğrenci, donanım ve materyal kaynaklı problemler*” olduğu buna bağlı en fazla ifade edilen görüş ise “*ödev ve programlara katılım olması*” şeklindedir. Buna göre, katılımcı öğretmenlerden; ÖZ18 “*yani açıkçası ekran karşısında öğrenciyi bulmak başlı başına bir sıkıntı iken, öğrenciyi*

ekran başında tutmak ayrı bir sıkıntı oldu benim için. Aldığım yönergeler dahilinde derslere ödev ağırlıklı devam etmeye çalıştım. Ancak ödevlere yeterli ilginin gösterilmemesi, boşa çabaladığım hissiyatına neden oldu. Aile gerekli desteği sağlayamadı bence, destek almam gereken birçok etkinlikte yalnız kaldım maalesef” şeklinde görüş bildirmiştir. Bir diğer görüş yoğunluğu ise “ailelere erişim sağlanamaması” olmuştur. Buna göre katılımcı öğretmenlerden; ÖZ16 “bakanlığın derslerin devamı hakkındaki duyurusunun ardından öğrencilerin velilerine telefon arıcılığıyla ulaştım. Derslerin online devam edeceğini söyleyerek gerekli ilgiyi ve alakayı göstermelerini istedim. Aileler bu konuda çocuklarının yanında olacaklarını söyledi ama ilk haftadan sonra çoğu öğrencime ulaşamadım her seferinde bir mazeretleri olan aileler oldu” şeklinde ifade edilmiştir.

En az görüş birliği “materyaltehmin edilememesi” ve “Öğrencinin ilgisini derse çekmede güçlük yaşanması” olmuştur. Buna göre, katılımcı öğretmenlerden; ÖZ20 “eğitilere okuldan aldığım maddi manevi desteklerle devam ettim ancak okuldan edindiğim materyaller öğrencinin aktif katılımı ve temasını gerektiren materyallerdi çoğunlukla, çevrimiçi eğitime pek uygun olmadıkları için öğrencilerin engel türüne uygun materyaller bulmakta zorlandım”. ÖZ8 “öğrencilere müdahale etmem gereken davranışlar sergilediklerinde sözel tepkiler vermem yeterli olmadı çoğu zaman, hele de aileden birinin yanında olmadığı durumlarda çok sıkıntılar yaşadım” şeklinde ifade etmişlerdir.

Tablo 4.8 incelendiğinde ikinci bir alt tema da “diğer” alınan yönergeleri uygulama konusunda sadece 1 öğretmenin görüş sunduğu “herhangi bir problemle karşılaşmadım” göze çarpmaktadır. Buna göre katılımcı öğretmenlerden; ÖZ5 “aldığım yönergeler ve destekler bana çok yardımcı oldu süreç çok zor olmasına karşın derslerin devamını sağlayabildim” şeklinde ifade etmiştir.

Tablo 4.9 Özel Eğitim Öğretmenlerinin Covid-19 Salgını Sürecinde Uzaktan Eğitimde Karşılaştıkları Problemlere İlişkin Uyguladıkları Çözüm Önerilerine Yönelik Görüşleri

Alt Temalar	Kodlar	f
Karşılaştıkları Problemlere İlişkin Uyguladıkları Çözüm Önerilerine Yönelik Görüşler	Ailenin eğitimlere dahil edilmeye çalışılması, görev ve sorumluluklar verilmesi	5
	Öğrencilerin yetersizlik türü ve performansına uygun materyaller sağlanması	4
	Ailenin fiziksel gelişimi desteklemeye yönelik oyun ve etkinliklere katılmasına teşvik edilmesi	3
	Hazır olan BEP'lerin kullanılması veya geliştirilebilmesi.	1
	Ev destekli programların oluşturulabilmesi.	1
Toplam		14

Tablo 4.9 incelendiğinde problemlerin çözümüne yönelik öğretmenlerin görüşleri verilmiştir. Buna göre en fazla görüş birliği “*ailenin eğitimlere dahil edilmeye çalışılması, görev ve sorumluluklar verilmesi*” olmuştur. Buna göre, katılımcı öğretmenlerden; ÖZ12 “*ailelere haftalık tamamlaması şartıyla ödev ve etkinlikler verdim, bunun takibine günlük yaparak ne aşamaya gelindiklerini izledim ve aileye takıldığı yerde rehberlik ettim*”. ÖZ6 “*çalışan ailelere iş saatlarına uyacak şekilde programlar hazırladım ders saatlerine onlara göre düzenledim*” şeklinde ifade etmiştir.

Yoğun olarak bir diğer görüş birliği ise “*öğrencilerin yetersizlik türü ve performansına uygun materyaller sağlanması*” olmuştur. Buna göre, katılımcı öğretmenlerden; ÖZ18 “*öğrencilerin engel türlerini ve düzeylerini dikkate alarak uygun beplere, materyallere ve etkinlikler internet üzerinden erişim sağladım ve öğrencinin ilerleyişine göre uygulamaya çalıştım*”. ÖZ11 “*öğrenciye yönelik video linklerini ailele ile paylaştım ve yine öğrencinin gerçekleştirdiği etkinlikleri ailenin video kaydı olarak bana atmasını istedim*” şeklinde ifade etmişlerdir.

Öğretmenlerin problemlere yönelik çözüm yollarından bir tanesi de “*ailenin fiziksel gelişimi desteklemeye yönelik oyun ve etkinliklere katılmasına teşvik edilmesi*”

olmuştur. Bu yönde görüş sunan katılımcı öğretmenlerden; ÖZ13 “her etkinlikte çocuğun yanında olmam mümkün olacağı için ailenin yardımını almam gerektiğinin farkındaydım. Bundan dolayı kuvvet gerektiren her etkinlik ve oyun için önceden aileye gerekli bilgilendirmeyi yaptım ve varsa tedarik etmesi gereken bir materyal hazırlamasını istedim” şeklinde ifade etmiştir.

Problemlerin çözümüne yönelik öğretmenlerin en az görüş birliği “hazır olan BEP’lerin kullanılması veya geliştirilebilmesi” ve “ev destekli programların oluşturulabilmesi” şeklindedir. Buna göre, katılımcı öğretmenlerden; ÖZ17 “eğitilere daha önce elimde bulunan hazır bepler üzerinden devam ettim bazı beplerin yüz yüze uygulanması gerektiğinden uygun olanları çevrimiçi eğitime uyarladım”. ÖZ7 “çocuğa ve ebeveynlerine uygun programlar hazırladım. Aileye, çocuk uygun olmayan davranış sergilediğinde önleyici ve bu davranışları azaltacak tavsiyelerde bulundum” şeklinde ifadelerde bulunmuşlardır.

4.6 Özel Eğitim Öğretmenlerinin Covid-19 Salgını Sürecinde Uzaktan Eğitim Sürecinde Özel Gereksinimli Öğrencileri İle Eğitim-Öğretimde Yaşadıkları Problemlere İlişkin Bulgular

Tablo 4.10 Özel Eğitim Öğretmenlerinin Covid-19 Salgını Sürecinde Uzaktan Eğitim Sürecinde Özel Gereksinimli Öğrencileri ile Eğitim-Öğretimde Yaşadıkları Problemlere İlişkin Görüşleri

Tema	Kodlar	f
Öğrencilerle Eğitim-Öğretimde Yaşadıkları Problemlere İlişkin Görüşler	Öğrencinin dikkatinin dağılması	6
	Ödevler de dönüt alınmaması/verilen ödevlerin yapılmaması	5
	Öğrenciyi derste aktif tutulamaması ve yönergeler uymaması	4
	Sosyal beceri etkinliklerini gerçekleştirmede güçlükler yaşanması	3
	Belirlenen kazanımları öğrencilerin edinmemesi	1
	Eğitim materyallerinin birçoğunu kullanamama	1
Toplam		20

Öğrencilerin eğitimlerine yönelik gözlenen problemler Tablo 4.10'da açıkça ifade edilmiştir. Buna göre tablo incelendiğinde öğretmenlerin en fazla görüş birliği, “*öğrencinin dikkatinin dağılması*” olmuştur. Bu yönde görüş belirten katılımcı öğretmenlerden; ÖZ20 “*öğrencilerim ve aileler her nekadar önerilerime ve verdiğim yönergelere uymaya çalışsalar dahi öğrencilerin uzun süreli dikkatlerini bana vermeleri çok zor oldu gerçekten. Öyle ki öğrenci erkenden sıkılıyordu dersten, o yüzden dersleri kısa tutmaya özen gösterdim*” şeklinde ifade etmiştir.

Diğer yandan ikinci derecede görüş yoğunluğu, “*ödevler de dönüt alınmaması, verilen ödevlerin yapılmaması*” olmuştur. Bu göre katılımcı öğretmenlerden; ÖZ11 “*öğrencilerde en çok gözlemlediğim şey ödevlerin ve verdiğim sorumlulukların düzenli bir şekilde, verdiğim sıraya göre dönüş sağlamak yerine ya hepsini birden yapıp atmaları yada karışık bir sıra içerisinde, önce yapması gerekeni en son yapıyor olmalarıydı. Dolayısıyla ön koşul özelliği taşıyan bir beceriyi elde etmeden ona bağlı olan diğer kazanıma geçerseniz öğrenmiş olmuyorsunuz*” şeklinde ifade etmiştir.

Tablo 4.10'da görüldüğü üzere öğretmenin aynı fikirde olduğu görüş, “*öğrenciyi derste aktif tutulamaması ve yönergelere uymaması*” olmuştur. Buna göre, katılımcı öğretmenlerden; ÖZ14 “*uzaktan eğitimin belkide bu öğrencileri yalnızlaştırmasının bütün olayı bu, öğrenci bazen, hatta çoğu zaman söylenenlere hiçbir şekilde tepki vermiyor. Bu durumda ne yapabilirim ki verdiğim yönergenin onun tarafından bir karşılığı olmuyor tepki vermiyor yani. Dolayısıyla öğrenciyle iletişime geçebiliyor olmam ya da iletişimi sürdürebilmem benim için büyük bir başarı yani, örnek vereyim bu konuyla alakalı mesela; resim yaparken mavi olan kalemin nerede (A...) diyorum, başka tarafa bakıyor ve hala ona sesleniyor olmam onun için hiçbir şey ifade etmiyor. O yüzden öğrencinin benimle iletişime geçebilmesi ve benim farkıma varması için çoğu kez aileden yardım aldım mesela*” şeklinde ifade etmiştir.

Tablo 4.10 incelendiğinde 3 öğretmenin aynı düşüncede olduğu bir diğer görüşün, “*sosyal beceri etkinliklerini gerçekleştirmede güçlükler yaşanması*” olmuştur. Bu yönde görüş sunan katılımcı öğretmenlerden; ÖZ10 “*öğrenciye sosyal hayatta kullanacağı birçok beceriyi belli bir yere kadar okulda öğretilmişti zaten, ancak bütün*

öğrencilere öğretmem gereken herşeyi öğrettim diyemeyeceğim. Elbetteki öğretmem gereken yeni şeyler var ve biliyorsunuz ki, özel gereksinime sahip bu öğrencilere birşeyi öğrettikten sonra işim bitti başka bir şey öğreteyim de diyemezsiniz. Bu çocukların öğrenmeleri ve öğrendiklerini unutmamaları için sık tekrar gerekir” şeklinde ifade etmiştir.

Tablo 4.10 incelendiğinde sadece birer öğretmenin görüşleri sırasıyla; “belirlenen kazanımları öğrencilerin edinmemesi” Bu doğrultuda görüş sunan katılımcı öğretmenlerden; ÖZ1 “*bu süreçte öğrencilerimin geriye sarmaları en son isteyeceğim şey olacaktır. Öğrencilerde unutmalar olmaması için sürekli tekrarlar yapmaya özen gösterdim ancak öğrenciyle geçirdiğim zaman sınırlı olduğu için bu işlemi ailenin sürekli olarak tekrar etmesini sağlamaya çalıştım. Belli diyalogların oyun eşliğinde tekrar edilmesi olsun belli becerilerin ve davranışların gerçekleştirileceği ortamlar yaratılması konusunda aileden yardım istedim ve video kayıtlarını bana iletmelerini istedim ancak dönüşler mükemmel odu diyemem, bunun takibinde bir süreden sonra yapamadım”* şeklinde ifade etmiştir. Yine sadece bir öğretmenin görüşü ise “*eğitim materyallerinin çoğunu kullanamama”* şeklinde olmuştur. Buna göre, katılımcı öğretmenlerden; ÖZ3 “*uzaktan eğitimin tam anlamıyla özel eğitim açısından yeni olduğunu düşünüyorum. Dolayısıyla bu öğrencilerin eğitimlerine yönelik çevrimiçi, düzeylerine uygun oyun, proram ve yararlı diyeceğimiz uygulamalar tam olarak geliştirilemedi. Bunlar daha yeni yeni yapılıyor ve deneniyor o yüzden öğrencinin ihtiyacına yönelik materyal bulmakta zorlandım gerçekten”* şeklinde ifade etmiştir.

4.7. Özel Eğitim Öğretmenlerinin Covid-19 Salgını Sürecinde Özel Gereksinimli Öğrencilerinin Gelişimine Yönelik Kullandıkları Materyallere İlişkin Bulgular

Tablo 4.11’de görüldüğü üzere uzaktan eğitim sürecinde özel eğitim öğretmenlerin 16’sı çeşitli materyaller kullanarak eğitimlere devam etmişken, 4 öğretmen materyal kullanmadığı yönünde görüş sunmuştur.

Tablo 4.11 Özel Eğitim Öğretmenlerinin Covid-19 Salgını Sürecinde Özel Gereksinimli Öğrencilerinin Gelişimine Yönelik Kullandıkları Materyallere İlişkin Görüşleri

Alt Temalar	Kodlar	f
Kullanılan Materyallere Yönelik Öğretmen Görüşleri	Resimli kartlar/oyun kartları	6
	Ailenin erişebileceği materyaller	3
	EBA/EBA TV	3
	Ders ve etkinlik kitapları	2
	Power point sunum	1
	Kavramsal haritalar	1
Eğitimlerde Materyal Kullanmayan Öğretmen Görüşleri	Materyal kullanmama durumu	4
Toplam		20

Öğretmenlerin bu süreçte kullandıkları materyallere baktığımız zaman en fazla görüş birliğinin “*resimli kartlar ve oyun kartları*” olduğunu görmekteyiz. Buna göre, katılımcı öğretmenlerden; ÖZ13 “*öğrenciler ile bu süreçte yeni oyunlar keşfetme fırsatı bulduk. Oyunlar aracılığıyla öğrenciyi aktif hale getirmeye çalıştım, genelde kart oyunları oynuyoruz. Buna seslendirmeleri ve tahminleri ekleyerek daha eğlenceli hale getirdik*” şeklinde ifade etmiştir. ÖZ20 “*okuldaki oyun kartlarını bir şekilde ailelere ulaştırdım. Çünkü; öğrencilerin öğrenirken ellerinde somut birşeyin olması gerektiğini düşünüyorum, bu şekilde öğrenmelerin daha kalıcı olacağı kanaatindeyim. Nitekim videolardan yararlanıp da bu etkinlikleri öğrencilere sunabilirdim, ama eminim böylesi daha fazla verim sağladı*” şeklinde görüş bildirmiştir.

Özel eğitim öğretmenlerinin aynı yönde düşündüğü bir diğer görüşün, “*ailelerin erişebileceği materyaller*” olduğunu görmekteyiz. Buna göre, katılımcı öğretmenlerden; ÖZ19 “*öğrencilerimle yaptığım her etkinlikte ailelerin erişebileceği materyalleri seçmeye özen gösterdim. Zaten bu süreç hem benim için hem de aile için bu kadar zorken daha da zorlaştırmak istemedim. Bu yönde öğrencilere, koparma, kesme, sınıflama yapma evde olan eşyalarla sayı sayma gibi basit ama işe yarar etkinlikler düzenlemeye çalıştım*” şeklinde ifade etmiştir. Aynı oranda öğretmenin görüşleri “*EBA ve EBA TV üzerinden*” olmuştur. Buna göre, katılımcı

öğretmenlerden; ÖZ6 “EBA ve EBA TV, her nekadar özel eğitim için yeterli olmasa da öğrencilerin gelişimi için güzel çalışmalar yapmış olduğunu söyleyebilirim. Bu süreçte öğrencinin takibini yapmam konusunda öğrencilerin gelişimine yönelik video ve etkinlikler paylaşılması bana çok yardımcı oldu” şeklinde ifade etmiştir.

Özel eğitim öğretmenlerinin kullanılan materyallere yönelik görüşlerinden bir tanesi de 2 öğretmenin ortak görüş sunduğu, “ders ve etkinlik kitapları” olmuştur. Buna göre, katılımcı öğretmenlerden; ÖZ12 “aileye ve çocuğa, elle tutulur sunabildiğim en kolay materyal etkinlik kitapları oldu sanırım. Etkinlikleri çoğunlukla öğrencilerimle beraber canlı yayınlarla gerçekleştirdik, yetişemediğim yerlerde ise aileden video çekip atmasını istedim o şekilde ilerledik. Bir de temel matematik, türkçe gibi dersleri kitaptan çalıştık” şeklinde ifade etmiştir.

Kullanılan materyallere yönelik sadece birer öğretmenin ifadesinin bulunduğu görüşler ise, “power point sunum” ve “kavramsal haritalar” olmuştur. Buna göre görüş sunan katılımcı öğretmenlerden; ÖZ2 “derslere, daha çok power point üzerinden hazırladığım renkli, hareketli ve dikkat çekici sunumlar üzerinden devam ettim. Belli aralıklara etkinlikler koyarak öğrencime dersleri eğlenceli bir hale dönüştürmeye çalıştım” şeklinde ifade etmiştir. ÖZ4 “öğrencilerin öğrenmelerinin akılda kalır olabilmesi için görselliği ön planda tutmaya çalıştım, o yüzden eğitimlerimde kavram haritalarını yoğun olarak kullandım” şeklinde görüş belirtmiştir.

Tablo 4.11’i incelediğimizde görüyoruz ki bu süreçte materyal kullanmadıkları yönünde görüş sunan 4 öğretmen yer almaktadır. Buna göre, katılımcı öğretmenlerden; ÖZ5 “öğrencilerimle ilişkim çoğunlukla ödev, tekrar ve ödev kontrolü şeklinde oldu. Dolayısıyla materyal kullanımım pek oldu denemez”. ÖZ1 “eğitimlerde materyal kullanmadım”. ÖZ10 “çoğunlukla telefonda arayarak aileye ulaşabildiğim için materyal kullanacağımız etkinlikler pek olmadı” şeklinde görüş belirtmişlerdir.

Tablo 4.12 Özel Eğitim Öğretmenlerinin Covid-19 Salgını Sürecinde Özel Gereksinimli Öğrencilerinin Gelişimine Yönelik Kullanamadıkları Materyallere İlişkin Görüşleri

Tema	Kodlar	f
Özel Gereksinimli Öğrencilerinin Gelişimine Yönelik Kullanamadıkları Materyallere İlişkin Görüşler	Ince motor kas kullanımı gerektiren materyaller / Öz Bakım Becerileri Gerektiren Materyaller	6
	Grup Etkinlikleri Gerektiren Materyaller	4
	Eşleştireme/ Yapboz	2
Toplam		12

Tablo 4.12 incelendiğinde “Özel gereksinimli öğrencilerinin gelişimine yönelik kullanamadıkları materyallere ilişkin görüşler” içerikli tema da görüldüğü üzere 12 öğretmen görüşlerini ifade etmiştir. Covid-19 pandemi sürecinde özel gereksinimli bireylerin eğitimlerinde kullanılamayan materyallere yönelik öğretmenlerin görüşlerine baktığımızda en fazla görüş birliği “ince motor kas kullanımı gerektiren materyaller, öz bakım becerileri gerektiren materyaller” olduğunu görülmektedir. Buna göre, katılımcı öğretmenlerden; ÖZ15 “öğrencilerimin, toplum içinde kabul görülmeleri ve sosyalleşebilmelerinin anahtarının, nezaket kuralları olduğunu söylememde fayda var. Durum böyleyken bir şey paylaşmak, yardımlaşmak, bir işte çalışmak gibi bütün davranış ve beceri temelli eylemlerde bulunmanın yolu öğrencinin ince kas motor kullanımının iyi olmasından geçer. Yani, öğrencinin başarılı veya aksine beceriksiz sayılabilmesinin göstergesinin bu olduğunu bilmemiz gerekir. Öğrencilerimle bu uğurda birçok çalışmalar yaptık ama karantina zamanında çalışmalar oduğu yerde kaldı. Öyleki, kesme, kopartma veya oyun hamuruyla bir yere kadar birşeyler yapmaya çalışıyorsun ama çocuğa, çatal bıçak kullanımında, özbakım veya diş fırçalamak konusunda rol model olmanız gerekiyor çoğu zaman bundan ötürü fiziksel destek sunmanız pek mümkün olmuyor” . ÖZ8 “özellikle bir öğrencimde karşılaştığım bir sorundan bahsetmem daha açıklayıcı olacak sanırım. Öğrencim, boyama, resim çizme gibi etkinliklerde yardım almadan başlayamıyor hiçbir şekilde, başlasa bile belli bir yerden sonra duruyor sözel ipuçları vermem onu yönlendirmem hiçbir şekilde karşılık bulmuyor. Çocuk donup kalıyor karşımda” şeklinde görüşlerini ifade etmişlerdir.

Kullanılamayan materyallere yönelik görüşler arasından 2’nci sırada yer alan “grup etkinlikleri gerektiren materyaller” olmuştur. Bu yönde görüş sunan katılımcı öğretmenlerden; ÖZ20 “grup eşliğinde uygulanması gereken ve öğrenciye sosyalleşme fırsatı sunan hiçbir materyali ve etkinliği kullanmamız mümkün olmadı”. ÖZ6 “okul ortamında paylaşım gerektiren ve birlikte öğrenme fırsatı sunan hiçbir materyali kulanamadım” şeklinde görüşlerini ifade etmişlerdir.

En az katılımın olduğu görüşün, “yapboz ve eşleştirme” olduğunu görmekteyiz. Buna göre katılımcı öğretmenlerden ÖZ1 “evde çok materyal olmadığı için kimi aileye materyal yardımında bulunduk ve eğitimlerde bu materyalleri kullandık. Ancak okulda kullandığımız bu materyaller sanki evde bütün anlamını yitirmişti, çocuktan eşleştirme yapmasını istiyorsun yanlış yapıyor ve seni dinlemiyor, fiziki müdahaleyi zaten yapamıyorsun dönüp kendi istediğini yapıyor yani” . ÖZ9 “canlı yayınlarda yapboz ve denge etkinlikleri düzenlemeye çalıştım ama biryerde yanlış yaptığında çocuk, diğer hepsi yanlış oluyor ve bunu çocuk bitirdikten sonra anlayabiliyorsun. Yani aslında aile yanında değilse çoğu etkinlik yapılamıyor denilebilir” şeklinde ifade etmişlerdir.

4.8. Özel Eğitim Öğretmenlerinin Covid-19 Salgını Sürecinde Özel Gereksinimli Öğrencilerinin Yüz Yüze Katılması Gerektiğini Düşündükleri Dersler veya Aktivitelere İlişkin Görüşlerine İlişkin Bulgular

Covid-19 salgın döneminde yapmış olduğunuz eğitim-öğretimde özel gereksinimli öğrencilerin aktif bir şekilde, yüz yüze katılması gerektiğini düşündüğünüz dersler veya aktiviteler hangileridir? Açıklayınız.” sorusuna ilişkin bulgular ve frekans dağılımları Tablo 4.13’de verilmiştir.

Tablo 4.13 Özel Eğitim Öğretmenlerinin Covid-19 Salgını Sürecinde Özel Gereksinimli Öğrencilerinin Yüz Yüze Katılması Gerekliğini Düşündükleri Dersler veya Aktivitelere İlişkin Görüşleri

Tema	Kodlar	f
Özel Gereksinimli Öğrencilerinin Yüz Yüze Katılması Gerekliğini Düşündükleri Dersler veya Aktivitelere İlişkin Görüşler	Günlük yaşam becerileri	5
	Tuvalet eğitimi	4
	Öz bakım becerileri	3
	Yemek yeme	2
	Duyuların kullanıldığı tüm aktiviteler	2
	Okuma yazma ve matematik	1
	Hepsi	1
Toplam		20

Covid-19 pandemisinde özel eğitim öğretmenlerinin “özel gereksinimli öğrencilerinin yüz yüze katılması gerektiğini düşündükleri dersler veya aktivitelere ilişkin görüşler” içerikli teması incelendiğinde en fazla görüş birliğinin, “günlük yaşam becerileri” olduğunu görmekteyiz. Buna göre, katılımcı öğretmenlerden; ÖZ10 “birçok beceriyi okulda çalışıyorduk biz, çocuklarla ancak evde çalışmamız çok zor oluyordu gerçekten. Aile yardımıyla birşeyler yapmaya çalıştım, birnevi ailenin benim yerime geçmesini istedim ama öğrenci benimle girdiği öğrenci-öğretmen ilişkisine anne-babayla giremiyor, söyleneni yapmakta ınatlaşıyor ve isteneni yapmamak için anneyi kandırma veya ikna etme yoluna gidiyor” şeklinde ifade etmiştir.

Tablo 4.13 incelendiğinde öğretmenlerin ikinci sırada görüş yoğunluğunun “tuvalet eğitimi” olduğunu görmekteyiz. Bu yönde görüş sunan katılımcı öğretmenlerden; ÖZ16 “ailelerden gelen en büyük şikayetlerin başında çocuğun tuvaletini tutması, uygun olmayan yere yapması ve ebeveynlerine karşı koz olarak kullanması geliyordu. Çocuk istediğini yaptırmakta veya yapmak istemediği şeylerde aileyi bu şekilde cezalandırıyordu. Aileye önerdiğim hiçbir şey bunu önlemede başarılı olmadı” şeklinde ifade etmiştir.

Tablo 4.13’te görüldüğü gibi en az yoğunluğun yaşandığı görüşün, “okuma-yazma, matematik” ve “hepsi” olduğunu görmekteyiz. Buna göre görüş sunan katılımcı öğretmenlerden; ÖZ4 “Türkçe ve matematik derslerinde özellikle sorun yaşadım,

birincisi öğrencilerin büyük çoğunlu kısa bir süre içerisinde alfabeyi ve hatta sayıları unuttu. Yani konularda ilerlemeyi falan bir kenara bırakın ben sadece öğrencilerimin alfabeyi ve sayıları unutmamasına gayret gösterdim. Yani alfabe dediğim zaman aklınıza harflerin sırası falan da gelmesin yani çocuk “a” harfini hem yazamıyor hem de seslendiremiyordu”. ÖZ11 “uzaktan eğitimin hiçbir şekilde özel gereksinimli bireylere uygun olduğunu düşünmüyorum. Şöyleki; çocuğun fiziksel, sözel, pratik hiçbir eğitimine uygun değil. Öğrencilerimin okuma yazma, matematik, günlük yaşam beceri gerektiren bütün eğitimleri yüz yüze olmalı” şeklindeki görüşlerini sunmuşlardır.

4.9. Özel Eğitim Öğretmenlerinin Covid-19 Salgını Sürecinin Öğretmenlik Mesleğindeki Gelişimleri Üzerindeki Etkilerine Yönelik Bulgular

Özel eğitim öğretmenlerinin Covid-19 salgını sürecinde “Pandeminin mesleki gelişiminizi hangi yönde etkilediğini düşünüyorsunuz?” sorusuna ilişkin bulgular ve frekans dağılımları Tablo 4.14’da verilmiştir.

Tablo 4.14 Özel Eğitim Öğretmenlerinin Covid-19 Salgını Sürecinin Öğretmenlik Mesleğindeki Gelişimleri Üzerindeki Etkilerine Görüşleri

Alt Temalar	Kodlar	f
Olumsuz Görüşler	Öğrencilerin akademik ilerlemelerinin yavaş olması	6
	Eğitim sürecinin psikolojiyi olumsuz etkilemesi	4
	Motivasyonu düşürmesi	2
	Öğretmenlerin alandaki eksiklerini görmesi	3
Olumlu Görüşler	Eğitimin farklı ortamlarda gerçekleşebileceğine ilişkin farklılık kazanılması	2
	Video hazırlanması ve paylaşımı konusunda tecrübe edinilmesi	1
	Teknoloji kullanımına ilişkin yeterliliğin artması	1
	Öğretmenin kendine zaman ayırması	1
Toplam		20

Covid-19’un özel eğitim öğretmenlerinin mesleki gelişimine yönelik etkilerine baktığımızda öğretmenlerin bu konudaki görüşlerinin “olumlu” ve “olumsuz” yönde

olduklarını görmekteyiz. Tablo 4.14 incelendiğinde olumsuz yönde görüş belirten öğretmen sayısı olumlu yönde görüş sunan öğretmenlerden fazladır. 12 öğretmenin olumsuz, 8 öğretmenin ise olumlu yönde görüş belirttiğini görmekteyiz.

Öğretmenlerin olumsuz yönde sunduğu görüşleri incelediğimiz de ilk sırada, “*öğrencilerin akademik ilerlemelerinin yavaş olması*” olduğunu görmekteyiz. Buna göre, katılımcı öğretmenlerden; ÖZ14 “*özel eğitimde biliyorsunuz ki çok yavaş ve uzun süreli tekrarlarla ilerleyebiliyorsunuz. Dolayısıyla öğrencilerin kimilerinin kritik dönemlerinde olması ve öğrenemediği herhangi bir şeyi belkide bir daha öğrenememesi veya zorlanacak olması beni derinden etkiledi. Çünkü; o çocuk eğitimlerinden geri kalmıyor sadece, belkide hayatında önemli bir yer tutacak olan konuşma, yürüme gibi alanlarda sorunlarla karşılaşacak, dahası bir tiki olacak belki ve bunu hayatı boyunca yaşayacak. Diğer bir konu ise bütün bu gecikmeleri süreç sonunda birlikte çözecek olmamız ve bu durum beni endişelendiriyor*”. ÖZ3 “*öğrencilerime ulaşmak konusunda elimden geleni yaptım diyebiliyorum. Çocukların geri kalmaları en çok tedirgin eden şeydi.*” şeklinde ifade etmişlerdir.

Tablo 4.14 incelendiğinde olumsuz yönde görüş yoğunluğunun, “*eğitim sürecinin psikolojiyi olumsuz etkilemesi*” olduğunu görmekteyiz. Buna göre katılımcı öğretmenlerden; ÖZ1 “*okul idaresinin, ailenin ve öğrencinin benden beklediklerini düşündüğüm zaman kimseye yetemediğimi hissettim. Okul sizden eğitimlere olabildiğince devam etmenizi istiyor, aile çocuğu idare edemediğini belirterek sürekli derse almanızı bekliyor, çocuk ise eğitimlere katılmakta sıkıntılar yaratıyor. O nedenle kendimi psikolojik olarak hiç iyi hissedemedim*” şeklinde ifade etmiştir.

Öğretmenlerin en az görüş sunduğu 2 öğretmenin ifade ettiği “*motivasyonu düşürmesi*” görüşü olmuştur. Buna göre, katılımcı öğretmenlerden; ÖZ5 “*pandemi, benim için birçok alanda kriz teşkil etti bu yönde kendimi çok yönlü geliştirmeye ve çözüm üretmeye çalıştım ama gerekli dönüşleri alamadım ve başarılı oldum da diyemeyeceğim açıkçası. Bu yüzden motivasyonum öğretmenliğim adına çok düştü diyebilirim*” şeklinde ifade etmiştir.

Pandemi sürecinde öğretmenlerin mesleki gelişimleri hakkındaki olumlu görüşlerine baktığımızda bu konuda görüş yoğunluğunun, “*öğretmenlerin alandaki eksiklerini görmesi*” olduğunu görmekteyiz. Buna göre katılımcı öğretmenlerden; ÖZ17 “*daha önce hiçbir şekilde tecrübe etmediğim özel eğitimde uzaktan eğitim bana çok şey kattı diyebilirim. Bu çocuklara çevrimiçi öğretilecek bazı etkinlik ve öğretileri keşfettim bu alanda fazlasıyla kendimi geliştirme fırsatı buldum*” şeklinde ifade etmiştir.

Diğer bir öğretmen görüş yoğunluğu ise “*eğitimin farklı ortamlarda gerçekleşebileceğine ilişkin farklılık kazanılması*” şeklindedir. Bu konuda görüş sunan katılımcı öğretmenlerden; ÖZ12 “*yani şöyle söyleyeyim, bu konuda yapılabilecekleri gördükten sonra hastanede tedavi gören öğrencilerim için kullanabileceğim çok şey öğrendim. Pandemi sona erdiğinde bu uygulamaları kullanacağım birçok alan olacağını görebiliyorum. Bütün öğrencilere yönelik uygun olmayan bu uygulamalar ile çalışılabilecek öğrenciler olduğunu da söylemek gerekir*” şeklinde ifade etmiştir.

Tablo 4.14 incelendiğinde birer öğretmenin belirttiği görüşlerin, “*video hazırlanması ve paylaşımı konusunda tecrübe edinilmesi*”, “*teknoloji kullanımına ilişkin yeterliliğin artması*”, “*öğretmenin kendine zaman ayırması*” şeklinde olduğunu görmekteyiz. Buna göre, görüş sunan katılımcı öğretmenlerden; ÖZ19 “*yüz yüze eğitimlerde öğrencilerimle birebir temasın yoğun olduğu dersler yaptık. Bu nedenle video, sunu hazırlama gibi düzenlemelere pek ihtiyaç duymadım. Dolayısıyla bu konuda pekiyi sayılmazdım. Öğretmen arkadaşlarımdan ve çevremden aldığım destekle birçok şeyi öğrendim*”. ÖZ10 “*açık söylemek gerekirse teknolojik cizalara ve kullanımına yönelik yeterli bilğim yoktu derslere nasıl girilir, ekran nasıl paylaşılır bilmiyordum. Bu konuda çok şanslı olmalıyım ki kızım yanımdaydı ve bana herşeyi öğretti o yüzden şuan rahatlıkla kullanabiliyorum*”. ÖZ20 “*pandeminin benim için tek avantaj sağladığı konu bu olsa gerek. Uzun zamandır kendime vakit ayramamıştım ve yapmam gereken birçok şey birikmişti akademik olarak yarım bıraktığım tezimde fazlasıyla ilerleyebildim demeliyim*” şeklinde ifade etmişlerdir.

BÖLÜM 5

TARTIŞMA

Corona virüs ile birlikte hayatımıza giren birçok yenilik bugünümüzü ve yarınımızı büyük oranda etkilemiştir. Hayatın her alanında birtakım yenilikler doğuran bu süreç, eğitimin de değişmesi ve yenilenmesini zorunlu kılmıştır. Pandemi nedeniyle eğitimlerin evde yapılacak olmasından dolayı KKTC’de daha önce yapılmış herhangi bir hazırlık olmadan uzaktan eğitim sistemine alel acele geçilmiştir. Alan yazın da yapılan araştırmalar ışığında eğitim sistemimizin tam olarak bütün kademelere uygulanacak, sistemli bir şekilde hizmet verebilecek düzeyde maddi ve manevi hazırlığının olmadığı görülmüş ve bu nedenle çevrim içi eğitimin birçok sorunu beraberinde getireceği öngörülmüştür. Çevrim içi eğitimden verimli sonuçlar alınabilmesi ve bu sürecin iyi yönetilebilmesi için muhakkak öğretmen, öğrenci ve ailenin teknolojik cihazlar hakkında yeterli bilgi düzeyinde olmaları gerekir. Buna bağlı uygulamaları yeterince kullanabiliyor olması ve her öğrencinin internete erişim sağlayabiliyor olması büyük avantaj sayılabilir. Bugün Türkiye ve KKTC’ye baktığımızda teknolojik donanımların yetersiz olması ve teknolojik cihazları kullanabilme de yetersiz olma gibi sorunlar evde eğitimi daha da zorlaştırmıştır. Normal gelişim gösteren öğrenci ve bu öğrencilere ders verecek olan öğretmenlerin karşılaşacağı genel anlamdaki sorunlar bu şekilde iken özel gereksinimli bireylerin öğretmenlerinin öğrenci ve aile kaynaklı birçok sorunla karşılaştıkları görülmüştür. Bilindiği üzere özel gereksinimli bireylerin eğitimleri normal gelişim gösteren akranlarından farklıdır. Özel gereksinimli bireylerin, akranlarıyla aynı oranda eğitim alabilmeleri için özel olarak yetiştirilmiş personel, özel olarak hazırlanmış eğitim kurumları, engel türlerine ve dereceleri düşünülerek hazırlanmış BEP’ler aracılığıyla desteklenerek sunulmaktadır. Eğitimlerinde özel ilgi ve alaka gereken bu grubun pandemi sürecinde birçok alanda yalnız bırakılmış olmaları bir mecburiyet ve çaresizliği ifade etmektedir. Çünkü; pandemi ile birlikte bütün insanlığı her alanda kısıtlayan izalasyon, sosyal mesafe ve dışarı çıkma yasakları öğretmen ve öğrenci

arasındaki eğitimlerin temelini oluşturan sevgi ve paylaşım gibi bağların güçlerini ortadan kaldırmıştır.

Araştırmada covid-19 pandemisi sürecinde özel gereksinimli bireylerin eğitimlerine yönelik özel eğitim öğretmenlerinin görüş ve bu konudaki düşünceleri irdelenmiştir. Bu doğrultuda özel eğitim öğretmenlerinin konuya ilişkin fikir ve tecrübeleri yarı yapılandırılmış görüşmelerle alınmıştır. Bu amaçla veriler; özel eğitim öğretmenlerinin uzaktan eğitimin özel gereksinimli bireyler için uygunluğu hakkındaki görüşleri, öğretmenlerin kullandığı eğitim uygulamaları ve bu konuda aldıkları hizmet içi eğitimlere yönelik görüşleri, özel gereksinimli bireylerin eğitiminde kullanılan ve kullanılamayan materyallere yönelik görüşleri ve uzaktan eğitimin özel eğitim öğretmenlerin mesleki gelişimlerine etkisi yönündeki görüşleri alınarak içerik analizine tabii tutularak, alan yazında yapılan çalışmalar ışığında tartışılmıştır.

Özel eğitim öğretmenlerinin uzaktan eğitim uygulamalarının özel gereksinimli bireylerin eğitimlerine uygunluğu hakkındaki görüşlerine bakıldığında; uzaktan eğitimin özel gereksinimli bireylere uygun olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. En fazla belirtilen görüşlerin uzaktan eğitim ile birlikte özel gereksinimli bireylerin derslerinin verimli geçmediği ve verilen eğitimlerin yeterli olmadığı yönündedir. Öğrencilerin, sosyal beceri gerektiren eğitimlerde geri kaldıkları ve motivasyonlarının da düşük olduğu vurgulanmaktadır. Alan yazın da yapılan çalışmalar incelendiğinde elde edilen sonuçlara benzer bulgular sunan çalışmalara da erişmek mümkündür. Livari vd (2020), yaptıkları çalışmada bütün öğrencilerin, uzaktan eğitim sürecinde aynı olanaklardan yararlanamadıklarını ifade etmişlerdir. Özellikle özel gereksinimli bireylerin bu süreçte yalnız bırakıldıklarının üzerinde durarak, bu süreçte öğrencilerin ekrana odaklanamama, dikkatini toplayamama ve en önemlisi ailenin çocuğun eğitimlerine tam katılım sağlayamaması, eğitimleri oldukça zorlaştırdığını ifade etmişlerdir. Saba (2000), yaptığı araştırmasında uzaktan eğitim sürecinde derslerin planlanmasında, uygun materyal bulma ve uygulama konusunda sorunlar yaşandığını belirtmiştir. Ayrıca süreç içerisinde öğrencilerin problem davranışlar sergileyerek derslere ilişkin motivasyonlarının düşük olduğu yönünde sonuçlar elde etmiştir (Saba, 2000).

Özel eğitim öğretmenlerinin bu süreçte kullandıkları uzaktan eğitim uygulamaları ve bu konuda aldıkları hizmet içi eğitimlere yönelik görüşleri incelendiğinde öğretmenlerin, en fazla kullandıkları uygulamanın “ZOOM” olduğu, bunun yanı sıra hiçbir öğretmenin hizmetiçi eğitim almadığı görülmektedir. Mengi ve Alpdoğan (2020) yaptıkları çalışmadan, elde ettikleri bulgulara göre; Türkiye’de özel gereksinimli bireylerin eğitimleri büyük oranda EBA üzerinden yapıldığı ve ders takipleri yine bu uygulama aracılığıyla düzenlendiği sonucuna ulaşmışlardır. Türkiye’de özel gereksinimli bireylerin eğitimlerinde yoğun olarak kullanılan EBA’nın yanı sıra KKTC’de çeşitli uygulamalar üzerinden derslere devam edilmiştir. Öğretmenlerin belirttiği görüşlerde öğrencilere; genelde ödev ve proje odaklı eğitimler verildiği, canlı ders takiplerinin ise Zoom, WhatsApp, Meet gibi uygulamalar üzerinden yapıldığı sonucuna ulaşılmıştır.

Öğretmenlerin, öğrencilerin eğitimlerinde kullandıkları panellerde karşılaştıkları sorunlara bakıldığında en fazla karşılaşılan problemin, donanım kaynaklı olduğu saptanmıştır. İnternette olmaması veya zayıf olması öğrencilerin derslere katılımını doğrudan etkilemiştir. Bazı öğretmenler ders esnasında internetten dolayı sıkıntılar yaşarken bazı öğretmenler öğrencilere erişemediği yönünde görüş sunmuştur. Öyle görünüyor ki öğretmenler, sürecin yeni olması, ailelerin bu konuda gerekli bilgisinin olmaması ve yeterli donanımın olmaması sebebiyle eğitimlerde sürekliliği sağlayamamıştır. Aile ve öğrencilerin uygulamaların kullanımına yönelik yeterli bilgiye sahip olmamaları süreci olumsuz yönde etkileyen bir diğer sorun olmuştur. Pandemi ile birlikte özel gereksinimli bireylerin eğitim sürecine dahil olan çevrim içi eğitimin en önemli ayağı görüldüğü üzere aile olmuştur. Öğretmenlerin yardımcısı ve evdeki temsilcisi olarak görülen ebeveynler biliş düzeyleri ile hem sürecin iyileşmesini sağlayan hem de işleri daha da zorlaştıran baş karakter olmuşlardır. Bozkurt vd (2020), yaptıkları araştırmada, ebeveynlerin teknolojik yenilikleri takip etme ve kullanma konusunda başarı oranlarının zamanla ilerlemiş olmasına karşın, eğitimleri takip etme yönetme konusunda doğal olarak yeterli başarıyı sergileyemediklerini ifade etmişlerdir. Görüldüğü üzere iyi birer ebeveyn olabilirsiniz ya da uygulamaları kullanmak konusunda gerekli başarıyı sağlayabilirsiniz. Ancak, öğretmenlik yapmak düşünüldüğü kadar basit bir iş değildir. Dolayısıyla özel eğitim öğretmenleri aileye ne

kadar yönlendirme ve rehberlik yapmış olurlarsa olsunlar tam anlamıyla bir başarı sağlanması mümkün olmamıştır.

Covid-19 pandemisi sürecinde özel eğitim öğretmenlerinin, öğrencileriyle iletişim kurma konusunda karşılaştıkları problem durumlarında aldıkları desteklerin büyük çoğunluğunun yine meslektaşları olduğu görülmüştür. Alınan görüşler ışığında özel eğitim öğretmenlerin büyük bir kısmının uzaktan eğitime yönelik tecrübelerinin olmadığı ve kullanılan uygulamalara yönelik yeterli bilgilerinin olmaması sebebiyle öğretmenler arasında öğrencilere erişim konusunda karşılıklı yardımlaşmalar sağlandığı yönünde çıkarımda bulunulmuştur. Özel eğitim öğretmenlerinin daha önce hiçbir şekilde uzaktan eğitim yoluyla ders takibi yapmamış olmaları, eğitimlerde aksaklıklar olmasına zemin hazırlamıştır. Bu sebeple öğretmenler birçok alanda desteğe ihtiyaç duymuşlardır. İnternet ve aileden alınan desteklerin yanı sıra öğretmenlerin çoğu hiçbir hizmet içi eğitimi almadığını belirtmiştir. Normal gelişim gösteren bireylerin eğitimlerinde karşılaşılan problemler süreç ilerledikçe elde edilen kazanımlar ve tecrübeler sonucunda azalmalar oldu diyebiliriz (Goldschmidt, 2020). Ancak özel gereksinimli bireylerin eğitimlerinde karşılaşılan problemler gün geçtikçe daha da artış göstermiştir. Özellikle teknolojik donanımlardaki yetersizlikler buna ek öğretmenlerin, ailelerin ve öğrencilerin bu uygulamaları kullanım becerilerinin yetersiz olması süreci daha da zorlaştırmaktadır (Guernsey, Ishmael, ve Prescott, 2020).

Öğretmenlerin, aldıkları destekler sonrasında sorunun çözümüne yönelik verdikleri görüşlere bakıldığında uygulamaların kullanımına yönelik alınan desteklerin sorunu çözdüğü sonucuna varılmıştır. Özel eğitim öğretmenleri bu süreçte birçok problemle karşı karşıya kalmışlardır. Bu konuda alınan desteklerin içeriğinin, genelde uygulamaların kullanımı ve ders takibi için yapılması gerekenler olduğunu görmekteyiz. Alınan görüşlere bakıldığında görülen o ki sorunların çözümü büyük oranda sağlanmıştır. Öğretmenlerin özel gereksinimli bireylerin eğitimlerinin de sürekliliği sağlamak amaçlı teknolojik ve uygulamaların kullanımına yönelik aldıkları desteklerle birçok yeniliği kavrayabildiği sonucuna ulaşılmıştır. Ancak, bu özel gereksinimli bireylerin eğitimlerinin olması gerektiği gibi yapıldığı ve genel

anlamda bütün sorunların çözüldüğü anlamını taşımamaktadır. Alınan destekler sadece ne yapılması gerektiği hakkında olmuştur.

Pandemi sebebiyle eğitimlerin uzaktan yapılması kararının ardından öğretmenlerin çoğunun eğitime ilişkin yönerge aldığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu konuda eğitimlerin nasıl devam edeceği konusunda yönerge alan öğretmen sayısı sadece derslerin çevrim içi devam edilmesi gerektiği konusunda sunulan yönergelerden fazla olmuştur. Öğretmenler, kurum ve aile arasındaki ortak ilişkileri savunan eğitim süreci, eğitimlerin nasıl yapılması gerektiği konusunda ortak görüş sağlamıştır. Bu yönde yapılan çalışmalar arasında verilecek olan ödevler, ödevlerin içerikleri, haftalık ve günlük planlamalar konusunda iş birliği için yönergeler sunulmuştur. Ayrıca öğretmenlerin aldıkları yönergeleri uygulamak konusunda karşılaştıkları problemlere bakıldığında daha çok öğrenci kaynaklı problemler öne çıkmıştır. Her ne kadar öğrencinin derslere katılımı ve ders takibi konusunda görüşler sunulmuş olsa da öğretmenlerin ifadelerinin altında yatan temel amacın genelde aile kaynaklı olduğunu görmekteyiz. Yani özel gereksinimli bireyin istenenleri yapması ve gerekli katılımı sağlayabilmesinin anahtarının aile olduğu verilen görüşlerle yansıtılmıştır. Bu nedenle süreç içerisinde öğrencilerin ödev ve projelere katılımları düşük olmuş, öğretmenler bazı öğrenci veya ailelere ulaşamamıştır.

Öğrencilerin istenen plan ve programa uyması için özel eğitim öğretmenlerinin bu yönde geliştirdikleri stratejiler şöyledir: öğrenci ve aile eğitime dahil edilmeye çalışılmış, internetten destekler alınmış, daha önceden hazır olan BEPlar kullanılmış ve ev destek programları geliştirilmiştir. Öğretmenler, öğrencilerin gelişim düzeylerine uygun materyal ve etkinlikleri öğrenerek veya tasarlayarak eğitime devam etmişlerdir. Özel gereksinimli bireylerin eğitimlerin de devamlılığı sağlamak amaçlı yapılan çalışmaların başında aileleri sürecin her alanının da bulundurmak, onlara görev ve sorumluluklar vermek olduğunu görmekteyiz. Bu öğrencilerin engel türleri ve dereceleri düşünüldüğünde birçok problemle karşılaşmaları kaçınılmaz olmuştur. Özellikle otizm, zihinsel yetersizlikler ve buna bağlı çoklu yetersizlikleri bulunan bireylerin eğitimlerinin devam edebilmesi çok zorlu bir süreci yanında getirmiştir. Yüz yüze eğitim dahilinde yapılan eğitimlerin daha önce hiç tecrübe edilmemiş olan çevrim

içi eğitime dönüşmesi doğal olarak öğrencilerin rutinlerinin bozulmasına sebep olmuştur (Kahraman, 2020).

Özel gereksinimli bireylerin, eğitimlerine yoğun olarak öğretmen eşliğinde ve verilen destekler doğrultusunda ilerlemeler sağlayabildikleri bilinmektedir. Öğretmenin rol model, fiziksel ve sözel yardımlar yoluyla devam ettikleri öğretimler ekran karşısında yönetmeleri pek mümkün olmamıştır. Dolayısıyla uzaktan eğitim sürecinde özel eğitim öğretmenlerinin özel gereksinimli öğrencilerin, eğitim alanında karşılaştıkları problemlerin başında öğrencilerin dikkatlerinin çabuk dağılıyor olması gelmektedir. Ayrıca bu süreçte öğretmenler verilen ödevlere yeterli dönüşlerin yapılmadığı, sosyal beceri gerektiren eğitimlerde gerekli verim alınamadığı, yönünde görüşler sunduğu görülmüştür. Aile desteğinin önemli olduğuna vurgu yapan öğretmenler, bu konuda ailelerden yeterli destek almadıklarını belirterek öğrenciyi derslerde aktif tutabilmek konusunda zorlandıkları yönünde görüş sunmuşlardır. Öğretmenlerin bildirdiği bir diğer sorun ise uygun materyal bulmak konusunda yaşadığı sıkıntılar ve öğrencilerin kazanım tablosunda gözlenen gerilemeler olmuştur. Bunun yanı sıra özel eğitime gereksinim duyan bireylerin genel anlamda eğitim haklarından faydalanamadıkları görülmüş, özel eğitim öğretmenlerinin ise öğretmenlik mesleğinin gereklerini bu şartlar altında yerine getiremedikleri ifade edilmiştir. Öğretmenler ellerinde bulunan BEP'ler ve ailelerin kolay erişebileceği basit materyaller ile eğitimlere devam etmek zorunda kalmış olmaları ve bu süreçte aileye rehberlik ederek ilerlemeye çalıştıkları görülmüştür. Özel eğitimin yapısı ve kapsamına pek uygun olmayan bu süreç, öğrencilerin her alanda kayıplar yaşamasına zemin hazırlamıştır.

Özel eğitim öğretmenlerinin covid-19 pandemi sürecinde uygulanan uzaktan eğitimler de özel gereksinimli öğrencilerin eğitimlerinde önemli bir yer tutan materyallerin, kullanımına yönelik görüşlerin de yoğun olarak resimli kartlar ve oyun kartlarının kullanılmış olduğunu görmekteyiz. Ardından ailenin erişebileceği materyaller, EBA ve EBA TV kullanımı gelmektedir. En az kullanılanlar ise ders ve etkinlik kitapları, power point sunuları ve kavramsal haritalar olmuştur. Öğretmenlerin öğrencileri derslerde aktif tutmak için uyguladıkları veya kendilerinin keşfettiği materyalleri kullanmış olduklarını görmekteyiz. Eğitimde materyal kullanan öğretmenlerin yanı

sıra hiçbir şekilde materyal kullanımında bulunmayan öğretmenlerin de olduğu görülmüştür. Bu konuda öğretmenlerin yeterli bilgi ve tecrübelerinin olması gerektiğini vurgulayan Demirkıran (2005), üniversitelerde özel eğitim öğretmenlerin teknolojiyi iyi derecede kullanabilmeleri, materyal, sunu ve oyunlar için gerekli eğitimleri daha kapsamlı almaları gerektiği üzerinde durmuştur. Flagan ve diğerleri (2013), yaptıkları çalışmalarında öğretmenlerin, materyal ve teknolojiyi kullanımlarına yönelik gerekli yatırımların yapılmaması ve bu alandaki gerekli tecrübelerinin olmaması sebebiyle eğitimlerin yeterli düzeyde olmayacağını ifade etmişlerdir.

Özel eğitim öğretmenlerinin yüz yüze yapılması gerektiğini düşündükleri dersler ve aktivitelere baktığımızda özellikle günlük yaşam becerileri gerektiren eğitimlerin ve etkinliklerin olduğu sonucuna varılmıştır. Özel gereksinimli bireylerin yaşamlarında önemli bir yere sahip olan bu becerilerin okulda bire bir yapılması gerektiği vurgulanmıştır. Bunun akabinde tuvalet eğitimi, özbakım becerileri, yemek yeme, okuma ve duyuların kullanıldığı diğer tüm eğitim ve buna bağlı etkinliklerin yüz yüze yapılması gerektiği sonucuna ulaşılmıştır. Blackhurst ve Berdine (1993), özel gereksinimli bireylerin eğitimlerinde özellikle öğretmen ve öğrenci arasındaki güven ortamının oluşturulması gerektiği, aralarında arkadaş gibi bir bağın oluşturulması gerektiği ve öğrencinin kendisini rahat ifade edebildiği bir sınıf ortamının oluşturulması gerektiği üzerinde durmuşlardır. Özel gereksinimli bireyler için istenen eğitim ortamının böyle olması gerektiği söylenirken eğitimlerin çevrim içi yapılması pek mümkün olmayacaktır.

Pandeminin özel eğitim öğretmenlerinin mesleki gelişimine etkisine baktığımızda zorunlu uygulamaya giren uzaktan eğitim sürecinin özel eğitim öğretmenlerinin mesleki gelişimlerini olumsuz yönde etkilediği sonuçlarına ulaşılmıştır. Sonuç olarak öğretmenlerin süreç öncesinde öğrenci ile çalıştıkları ve bir yere geldikleri eğitimlerin ve buna bağlı kazanımların unutulmuş olması öğretmenleri endişelendirmektedir. Pandemi ile hayatımızda yoğun olarak yaşadığımız ve çokca duyduğumuz karantina ve evde uygulanan izolasyon süreçleri, öğretmenlerde psikolojik iyi olmama durumuna sebep olmuş ve eğitimlere yönelik motivasyonlarının düşmesine ortam

hazırlamıştır. Bir kısım öğretmen ise krizi fırsata çevirerek süreci iyi değerlendirmiş ve akademik eksiklerini gidererek bilmediği birçok şeyi öğrenme fırsatını bulmuştur. Covid-19 pandemisi sürecine öğretmenlerin gözüyle bakan araştırmalar incelendiğinde ilköğretim ve ortaöğretim düzeylerinde görev yapan öğretmenlerin birçok alanda kendilerinin ve mesleki gelişimlerinin olumsuz yönde etkilendiğini belirtmişlerdir. Özellikle özel eğitim öğretmenlerinin bu süreçte yaşadıkları düşünüldüğünde en fazla etkilenenlerin de bu grup olduğu alınan sonuçlar arasındadır (Yılmaz, Güner, Mutlu ve Doğanay, 2020; Çelikdemir, 2020; Çetinkaya Aydın, 2020). Öncelikle özel eğitim öğretmenlerin bu alanda yapılan ilk deneyimleri sayılacak olan uzaktan eğitime yönelik hiçbir hazırlık veya bu alana yönelik tecrübelerinin olmaması, problemin başlangıcı sayılmaktadır. Bu konuda yeterli bilgisi olmayan özel eğitim öğretmenlerinin karşısında da tecrübesi olmayan ailelerin olduğu düşünüldüğünde olumsuzluklar peşi sıra gelmektedir. Okul idaresinin öğrencilerin eğitimlerine yönelik beklentileri ve ailenin çocuklarla geçirdiği uzun vakitler sebebiyle sürekli öğretmenlere çocuğu derslere alması yönündeki baskıları öğretmenlerde ciddi derecede kaygı ve psikolojik rahatsızlıklara sebep olmuştur (Kırmızıgül, 2020). Parenteau vd. (2020), yaptıkları araştırmadan elde ettikleri sonuçlara göre, Covid-19 pandemisi sürecinde ailelerin özel gereksinimli çocukların, akademik ve sosyal bütün sorumluluklarının öğretmenlerde olması gerektiği yönünde görüş sunduklarını ifade etmişlerdir.

BÖLÜM 6

SONUÇ VE ÖNERİLER

Araştırmanın bu bölümünde özel gereksinimli bireylerin eğitimlerine yönelik özel eğitim öğretmenlerinin karşılaştıkları problemler ışığında, alınan sonuçlar verilerek hem uygulamaya hem de ileride bu alanda yapılacak çalışmalara yönelik önerilere değinilmiştir.

6.1. Sonuçlar

Araştırmanın sonuç kısmının, öğretmenlerin görüşlerinin yer alacağı alt amaçlar üzerinden ifade edilmesi amaçlanmıştır.

1. Özel eğitim öğretmenlerinin covid-19 salgını sürecinde verilen uzaktan eğitimin özel eğitime gereksinimli çocukların eğitim-öğretimine uygunluğu hakkındaki görüşleri incelendiğinde uzaktan eğitimin özel gereksinimli bireylerin, eğitimlerine uygun olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Özel eğitim öğretmenleri uzaktan eğitimin, özel gereksinimli bireylerin hem öğrenme düzeylerine hem de alacakları destek türlerine uygun olmadığını belirterek buna bağlı olarak bireysel farklılıklara ters düştüğünü ifade etmişlerdir. Öğrencilerin sadece akademik eğitimini düşünmeyen öğretmenler, bu konuda öğrencilerin yaşadığı kayıplara dikkat çekerek öğrencilerde meydana gelen gerilemelerin, süreç sonrası için büyük problemler teşkil edeceği yönünde korkularını dile getirmişlerdir.

2. Özel eğitim öğretmenlerinin süreç içerisinde kullandıkları uygulamalara bakıldığında dersleri yoğun olarak Zoom üzerinden takip etmişlerdir. Zoom'u takiben, sırasıyla; Whatsapp, Meet, Moodle, EBA, EBA TV ve Skype kullandıkları sonucuna ulaşılmıştır.

3. Özel eğitim öğretmenlerinin süreç içerisinde yoğun olarak problemlerin genelde donanım kaynaklı olduğu sonucuna ulaşmıştır. Bunların başında internetin olmaması veya zayıf olması, bilgisayar ve tablet noksanlığı olarak ifade edilmektedir. Ayrıca aile ve öğrenci kaynaklı problemlerle karşılaşıldığı alınan sonuçlar arasındadır.

4. Özel eğitim öğretmenlerinin uzaktan eğitim sürecinde uygulamaların kullanımına yönelik bazı sorunlar yaşıyorken, bu konuda yapılan gelişimler sonrası öğrenmeler gerçekleştirerek sorunu büyük oranda çözdükleri sonucuna ulaşmıştır. Öğretmenler, aldıkları destekler sonrası teknolojik ve uygulama bazlı birçok problemi çözebilmişlerdir.

5. Özel eğitim öğretmenlerinin uzaktan eğitim sürecinde yüz yüze eğitime ara verilmesi kararı üzerine ders akışının nasıl sağlanacağı konusunda büyük çoğunluğun yönerge aldığı sonucuna ulaşmıştır. Öğretmenlerin çalıştıkları kurumlardan derslerin devam edeceği konusunda derslerin içeriklerinin nasıl yapılması gerektiği konusunda yönergeler aldıkları sonucuna ulaşmıştır.

6. Özel eğitim öğretmenlerinin salgın sürecinde öğrencilerin eğitimlerine yönelik sunulan yönergeler sonrası karşılaştıkları problemler; öğrencilerin derslere aktif katılamıyor olmamaları, buna ek ödev ve programlara düşük katılım olması, ailelere erişim sağlanamaması, materyallerin temin edilememesi, ailelerin teknolojik yetersizlikleri ve çalışıyor olma durumları eğitimlerin yapılmasının önünde engel oluşturmuştur.

7. Özel eğitim öğretmenlerinin özel gereksinimli bireylerin eğitimlerinde yaşadığı problemler karşısında uyguladıkları çözüm önerileri; süreç içerisinde aileye görev ve sorumluluklar vererek aileyi eğitimlere dahil etmeye çalışmalarıdır. Yine öğrencilerin eğitim düzeylerine uygun materyaller kullanarak öğrencileri aktif tutmaya çalıştıkları sonucuna ulaşmıştır.

8. Özel eğitim öğretmenlerinin covid-19 salgını sürecinde uzaktan eğitim sürecinde özel gereksinimli öğrencileri ile eğitim-öğretimde yaşadıkları problemlerin başında

öğrencilerin dikkatlerinin çabuk dağılıyor olması yer almıştır. Buna bağlı olarak verilen ödevlerin yapılmaması, öğrencilerin sosyal beceri gerektiren eğitimlerde zorlanıyor olmaları sonucuna ulaşılmıştır. Eğitimlerde aile odaklı yapılan çalışmalar öğrencilerin gelişimlerini doğrudan etkilemiş, ancak beklenen düzeyde bir gelişimin olmadığı gözlemlenmiştir.

9. Özel eğitim öğretmenlerinin covid-19 salgını sürecinde özel gereksinimli öğrencilerinin gelişimine yönelik materyal kullanım oranları; öğretmenlerin büyük çoğunluğunun materyal kullandıkları sonucuna ulaşılmıştır. Sayıları az da olsa materyal kullanmayan öğretmenler de bulunmaktadır. Genelde internetten kolay erişim sağlanan, ailenin elinde bulunan materyaller kullanıldığı sonucuna ulaşılmıştır.

10. Özel eğitim öğretmenleri covid-19 salgını sürecinde özel gereksinimli öğrencilerinin yüz yüze katılmasını düşündükleri ders ve aktivitelere; başta temas ve diyalog gerektiren sosyal becerileri koyarak, diğer alanların da birçoğunun yüz yüze okul ortamında yapılması gerektiğini vurgulamışlardır. Özel gereksinimli bireylerin eğitimlerinin okulda yapılması gerektiğinin altını çizen öğretmenler, önemli olarak gördükleri tuvalet eğitimi, yemek yeme ve özbakım becerileri gibi eğitimlerin özellikle okullarda yapılması gerektiğini ifade etmişlerdir.

11. Özel eğitim öğretmenlerinin covid-19 salgını sürecinin öğretmenlik mesleğindeki gelişimleri üzerindeki etkileri; öğretmenlerinin bu süreçte fazlasıyla zorlandıkları, öğretmenler açısından meşakkatli geçtiği, mesleki gelişimlerini de olumsuz yönde etkilediği sonucuna ulaşılmıştır. Buna ek öğretmenlerin pandemi sürecinde yeni karşılaştıkları teknolojik cihaz ve uygulamaların kullanımına yönelik birçok öğrenmede bulundukları ve evde geçirilen boş vakitleri doğru değerlendirerek eksiklerini giderdikleri görülmüştür.

6.2. Öneriler

Araştırmadan elde edilen bulgular ve bulguların tartışılarak sonuçların alınmasının ardından, yapılacak önerilerin, öğretmenlere, yetkililere ve bu alanda yapılacak yeni araştırmalara yönelik yapılması gerektiği düşünülmüştür.

6.2.1. İleri Araştırmalara Yönelik Öneriler

1. Araştırmanın örneklemini KKTC’de belli ilçelerde mesleklerine aktif olarak devam eden öğretmenler oluşturmaktadır. Daha kapsayıcı sonuçlar almak için bütün ilçeler veya yurt dışı da dahil edilebilir.
2. Araştırmada daha belirleyici problemler bulmak açısından Türkiye’de veya dünyada bu alanda yapılan araştırmalarla karşılaştırmaların yapılacağı bir araştırma yapılabilir.
3. Bu araştırmadan elde edilen bulgular incelendiğinde ailelerin de süreçte birçok problemle karşılaştıkları görülmektedir. Bu nedenle öğretmenlerin ve ailelerin karşılaştıkları problemlerin ortak noktalarının alınacağı araştırmalar yapılabilir.
4. Covid-19 pandemisi sürecinde yaşanan karantina, sosyal mesafe ve izolasyon gibi kısıtlamaların insanlar da psikolojik bozulmalara neden olacağı düşünülerek gerek aile gerekse öğretmen ve öğrenci odaklı psikolojik araştırmalar yapılabilir.
5. Öğretmenlerin covid-19 pandemisi ile birlikte girdikleri zorunlu uzaktan eğitim sürecinin doğurduğu problemlerin daha detaylı ve sınıflamasının yapılacağı, farklı yöntem ve teknikler kullanılarak başka bir araştırma yapılabilir.
6. Özel eğitim alanında yapılan araştırmalar incelendiğinde genelde ebeveyn veya öğretmenlere yönelik çalışmalar yapıldığı görülmektedir. Ancak, uzaktan eğitim sürecinden en fazla etkilenen grubun özel gereksinimli bireyler olmasına karşın araştırmalarda onların fikirlerinin de alınacağı araştırmalara yer verilebilir. En azından hafif düzeyde özel eğitime ihtiyaç duyan bireyler adına bazı çalışmalar yapılabilir.

7. Ailelerin, sosyo-ekonomik durumlarının inceleyen veya internet ve donanımlara erişim olanaklarının ne olduğu hakkında görüş sunan araştırmalara yer verilebilir.

8. Araştırmada elde edilen bulgular ışığında özel eğitim alanında KKTC’de Türkiye’ye oranla EBA kullanımı daha az olmuştur. Bunun sebebini anlamaya yönelik bir araştırma yapılabilir.

6.2.2. Uygulamaya Yönelik Öneriler

1. Öncelikle öğretmenlerin öğrencilerine ulaşmak konusunda yaşadıkları problemler göznünde bulundurulduğunda, teknolojik cihazların kullanımına yönelik ve donanım kaynaklı önlemler alınması önerilebilir.

2. Bu süreçte özel eğitim öğretmenlerinin büyük yardımcısı sayılan ailenin bu alanda ki eksiklerini giderme ve özel gereksinimli bireylerin eğitimlerinde aktif rol almaları sağlanması önerilebilir.

3. Aileleye öğrencilerin, eğitim-öğretimlerine, buna bağlı öğretim, yöntem ve tekniklere yönelik bilgilendirilmeleri ve geniş kapsamlı eğitimler düzenlenmesi önerilebilir.

4. Özel eğitim öğretmenlerine eğitimlerin planlanması, düzenlenmesi ve sunulması yönünde eğitimler verilmesi önerilebilir.

5. Uzaktan eğitim sürecinin içerisinde yer alan öğretmen, ebeveyn ve öğrenciye moral ve motivasyon sağlayacak psikolojik destek etkinliklerine yer verilmesi önerilebilir.

6. Özel eğitim öğrencilerinin eğitimlerinde büyük önem taşıyan materyal ve kırtasiye malzemelerine kolay erişim sağlanması adına bazı adımlar atılması önerilebilir.

7. Aileye süreç içerisinde yapılması gerekenleri ifade edebilmek amaçlı ev destek programları sunulması önerilebilir.

8. Pandemi sebebiyle özel gereksinimli bireylerin hareketsiz kalmış olmaları düşünülerek, çeşitli egzersiz ve spor etkinliklerine yer verilmesi önerilebilir.

9. Araştırmada özel gereksinimli bireylerin öğrenme kayıpları yaşamış olmaları gözlemlenmiştir. Dolayısıyla bu kayıpları belirleme ve gerekli programları hazırlama adına birtakım hazırlıkların yapılması önerilebilir.

10. Ailelere, salgının seyri ve yapılacaklar konusunda bilgi sağlayacak herhangi bir uygulama üzerinden herkesin erişim sağlayabileceği çevrim içi bir grup kurulması önerilebilir.

KAYNAKÇA

- Ağaoğlu, E. İmer, G. ve Kurubacak, G., (2002). A case study of organizing distance education: Anadolu University, *Turkish Online Journal of Distance Education-TOJDE*, 3(1), 45-51.
- Akalpler, E. (2009). The Impact of the E-learning in the Light of the EU's Higher Education Program and Accreditation Processes in North Cyprus Higher Education. *Educational Research and Review*, 4(5): 218-224. <http://www.academicjournals.org/ERR> Erişim: 05 Şubat 2021.
- Akbulut, M, Sahin U, ve Esen, A. C. (2020). "More than a Virus: How COVID 19 Infected Education in Turkey?". *Journal of Social Science Education*, S 19, ss. 30-42.
- Aktay, S. ve Keskin, T., (2016). Eğitim bilişim ağı (EBA) incelemesi. *Eğitim Kuram ve Uygulama Araştırmaları Dergisi*, 2(3), 27-44.
- Ali, K., ve Erden, M. K. (2019). Koronavirüs Hastalığı 2019 Sürecinde Özel Gereksinimli Bireyler. *Milli Eğitim Dergisi*, 49(1), 1105-1119.
- Alkan, C., (1996). Uzaktan eğitimin tarihsel gelişimi. Türkiye 1. Uluslararası Uzaktan Eğitim Sempozyumu. Ankara, 12-15 Kasım Hall, 2020; <http://www uluslararasi egitim.com>.
- Altıparmak, M., (2011). E-öğrenme ve uzaktan eğitimde açık kaynak kodlu öğrenme yönetim sistemleri. Malatya: *Akademik Bilişim'11 - XIII. Akademik Bilişim Konferansı Bildirileri Kitabı*, 319-327.
- Anderson, J. (2020). *Brave New World The coronavirus pandemic is reshaping education*. <https://qz.com/1826369/how-coronavirus-is-changing-education/>, web adresinden 11 Kasım 2020'de edinilmiştir.
- Armitage, R. ve Nellums, L. B. (2020). The COVID-19 response must be disability inclusive. *Lancet Public Health*, 5, e257.
- Ataman, A., (2012). Özel eğitimin temelleri. *Temel Eğitim Öğretmenleri için Kaynaştırma Uygulamaları ve Özel Eğitim* içinde. Ataman A. (Ed.) (3-56). Ankara: Vize Yayıncılık.

- Atasoy, R., Özden, C., ve Kara, D. N. (2020). Covid-19 Pandemi Sürecinde Yapılan E-Ders Uygulamalarının Etkililiğinin Öğrencilerin Perspektifinden Değerlendirilmesi. *Electronic Turkish Studies*, 15(6).
- Atchoarena, D. (2020). COVID-19: *Learning cities on the front line*. <https://en.unesco.org/news/covid-19-learning-cities-front-line>, web adresinden 12 Şubat 2021’de edinilmiştir.
- Ateş, A. ve Altun, E., (2008). Bilgisayar Öğretmeni Adaylarının Uzaktan Eğitime Yönelik Tutumlarının Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Gazi University Journal of Gazi Educational Faculty (GUJGEF)*, 28(3).
- Avcıoğlu, H. (2012). Zihin Engelliler Sınıf Öğretmenlerinin Araç-Gereç Kullanımına İlişkin Görüşleri. *İnternatiol Journal of New Trends in Arts, Sports & Science Education (IJTASE)*, 1(2).
- Aybay, I. (2002). *Doğu Akdeniz Üniversitesi EMUÇevrimiçi (online) Deneyimi*, Uluslararası Yaygın ve Uzaktan Eğitim Kongresi, Eskişehir, Mayıs 2002.
- Aydın, S. (2017). *Özel Eğitim Kurumlarında Yaşanan Eğitsel-Yönetmelik Yetersizlikler ve Çözüm Önerileri (Yüksek Lisans Tezi)*. İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Eğitim Yönetimi ve Denetimi Bilim Dalı, İstanbul.
- Bakıoğlu, B., ve Çevik, M. (2020). COVID-19 Pandemisi Sürecinde Fen Bilimleri Öğretmenlerinin Uzaktan Eğitime İlişkin Görüşleri. *Electronic Turkish Studies*, 15(4).
- Batu, S., Kırcaali-İftar, G. ve Uzaner, Y. (2004). Özel Gereksinimli Öğrencilerin Kaynaştırıldığı Bir Kız Meslek Lisesindeki Öğretmenlerin Kaynaştırmaya İlişkin Görüş ve Önerileri. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 5(2).
- Bayburtlu, Y. S. (2020). Covid-19 Pandemi Dönemi Uzaktan Eğitim Sürecinde Öğretmen Görüşlerine Göre Türkçe Eğitimi. *Electronic Turkish Studies*, 15(4).
- Baykan, Z., (2000). Özürlülük, Engellilik, Sakatlık Nedenleri ve Korunma. *Sürekli Tıp Eğitim Dergisi*, Eylül Sayısı. S.15.
- Birinci, M. ve Bulut, T. (2020). Covid-19’un Sosyo-Ekonomik Yönden Dezavantajlı Gruplar Üzerindeki Etkileri: Sosyal Hizmet Bakış Açısından Bir Değerlendirme. *Sosyal Çalışma Dergisi*, 4(1), ss. 62-68.

- Birişçi, S. (2013). Video konferans tabanlı uzaktan eğitime ilişkin öğrenci tutumları ve görüşleri. *Öğretim Teknolojileri ve Öğretmen Eğitimi Dergisi*, 2(1), 24-40.
- Blackhurst, Edward A. ve Berdine, William H. (1993). *An Introduction to Special Education*. New York, NY: Harpers Collins.
- Blecheir, M., ve Cucek, M., (2002). Faculty perceptions of teaching distance education courses. *Boise State University Institutional Assessment Research Report 2002-02*, yer, Alıntılama 9 Mart 2021, <http://www.boisestate.edu/iassess/reports/2002/RR2002-02>
- Bozkurt, A. (2020). Koronavirüs (Covid-19) pandemi süreci ve pandemi sonrası dünyada eğitime yönelik değerlendirmeler: Yeni normal ve yeni eğitim paradigması. *AUAd*, 6(3), 112–142.
- Bozkurt, A., (2017). Türkiye’de uzaktan eğitimin dünü, bugünü ve yarını. *Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi*, 3(2), 85-124.
- Bozkurt, A., (2020). Koronavirüs (Covid-19) pandemi süreci ve pandemi sonrası dünyada eğitime yönelik değerlendirmeler: Yeni normal ve yeni eğitim paradigması. *Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi*, 6(3), 112-142.
- Budak, F., ve Korkmaz, Ş. (2020). COVID-19 Pandemi Sürecine Yönelik Genel Bir Değerlendirme: Türkiye Örneği. *Sosyal Araştırmalar ve Yönetim Dergisi*, (1), 62-79.
- Burke, J. ve Dempsey, M., (2020). *COVID-19 Practice in primary schools in Ireland report*. National University of Ireland Maynooth, Ireland. <https://www.into.ie/app/uploads/2020/04/COVID-19-Practice-in-Primary-Schools-Report-1.pdf>.
- Çaha, H. (2016). Engellilerin toplumsal hayata katılmasına yönelik politikalar: Türkiye, ABD ve Japonya Örnekleri. *İnsan & Toplum Dergisi*, 5(10), 123-150.
- Can, E. (2020). Coronavirüs (Covid-19) pandemisi ve pedagojik yansımaları: Türkiye’de açık ve uzaktan eğitim uygulamaları. *Türkiye’de açık ve uzaktan eğitim uygulamaları*. 6(2), 11-53.
- Cavkaytar, A. (2019). Özel eğitime gereksinim duyan çocuklar ve özel eğitim. İ. H. Diken (Ed.), *Özel eğitime gereksinim duyan çocuklar ve özel eğitim* (3-29). Ankara: Pegem Akademi Yayınları.

- Clinton, J. (2020). *Supporting vulnerable children in the face of a pandemic: A paper prepared for the Australian government department of education, skills and employment*. The University of Melbourne, Centre for Program Evaluation, Melbourne Graduate School of Education.
- Corsini, A, Bisciotti, G.N, Eirale, C, ve Volpi, P., (2020). Football cannot restart soon during the Covid-19 emergency! A critical perspective from the Italian experience and a call for action. *British Journal of Sports Medicine*. doi: 10.1136/bjsports-2020-102306.
- Creswell, J. W. (2013). Nitel Araştırma Yöntemleri (Çev. Ed. M. Bütün, S. B. Demir). Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Demirkıran, V. (2005). *Özel Eğitim Kurumlarında Bilgisayar Kullanımı İle Özel Eğitim Meslek Elemanlarının Bilgisayar Destekli Eğitime İlişkin Görüşleri İle Bilgisayar Tutumlarının Belirlenmesi (Yüksek Lisans Tezi)*. Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Demirkıran, V. (2005). *Özel Eğitim Kurumlarında Bilgisayar Kullanımı İle Özel Eğitim Meslek Elemanlarının Bilgisayar Destekli Eğitime İlişkin Görüşleri İle Bilgisayar Tutumlarının Belirlenmesi (Yüksek Lisans Tezi)*. Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Di Giorgio, E., Di Riso, D., Mioni, G., ve Cellini, N. (2020). The interplay between mothers' and children behavioral and psychological factors during COVID-19: An Italian study. *Preprint*. <https://doi.org/10.31234/osf.io/dqk7h>
- Doğan, İ., ve Akdemir, Ö. (2015). Özel Eğitimde Bilgisayar Destekli Öğretim: Üç Durum Çalışması. *Journal of Higher Education & Science /Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 5(2).
- Engellilerin Haklarına İlişkin Sözleşme. (2009). Resmi Gazete (Sayı: 27288). Erişim: 11 Aralık 2020 <https://insanhaklarimerkezi.bilgi.edu.tr/media/uploads/2015/08/03/>
- Erfidan, A. (2019). *Derslerin uzaktan eğitim yoluyla verilmesiyle ilgili öğretim elemanı ve öğrenci görüşleri-(Balıkesir Üniversitesi örneği) (Yüksek Lisans Tezi)*. Balıkesir Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Balıkesir.
- Eripek, S., Özsoy, Y. ve Özyürek, M. (2002). *Özel Eğitime Muhtaç Çocuklar: "Özel Eğitime Giriş"*. Karatepe Yayınları.

- Ertuğ, C. A. N., (2020). Coronavirüs (Covid-19) pandemisi ve pedagojik yansımaları: Türkiye’de açık ve uzaktan eğitim uygulamaları. *Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi*, 6(2), 11-53.
- Farney, S. (2011). Changing times: engaging faculty in online education. Doctoral Dissertation, Rowan University, USA.
- Flanagan, S., Bouck, C. E. ve Richardson, J. (2013). School Special Education Teachers Perceptions and Use of Assistive Technology in Literacy Instruction. *Assistive Technology* 25, 24–30.
- Fuerte, E. R., (2009). *Concerns and perceptions of faculty using web-based instructional technology (Doktora Tezi)*. Western Kentucky University, Collage of Education and Behavioral Sciences, London.
- Genç, M. F., ve Gümrükçüoğlu, S. (2020). Koronavirüs (Covid-19) Sürecinde İlâhiyat Fakültesi Öğrencilerinin Uzaktan Eğitime Bakışları. *Electronic Turkish Studies*, 15(4).
- Giannini, S. ve Albrectsen, A. B. (2020). Covid-19 school closures around the world will hit girls hardest. <https://en.unesco.org/news/covid-19-school-closures-around-world-willhit-girls-hardest>, web adresinden 17 Haziran 2020 tarihinde edinilmiştir.
- Goldschmidt, K. (2020). The COVID-19 Pandemic: Technology use to Support the Wellbeing of Children. *Journal of Pediatric Nursing*, 53, 88–90. <https://doi.org/10.1016/j.pedn.2020.04.013>.
- Greenway, C. W. ve Eaton-Thomas, K. (2020). Parent experiences of home-schooling children with special educational needs or disabilities during the coronavirus pandemic. *British Journal of Special Education, Early View*. Erişim: 4 Aralık 2020 <https://nasenjournals.onlinelibrary.wiley.com/journal/14678578>
- Guernsey, L., Ishmael, K., ve Prescott, S. (2020). Online learning in the wake of COVID-19 tips and resources for PreK-12 with equity in mind. Erişim tarihi 12 Nisan 2021, <https://www.newamerica.org/education-policy/edcentral/online-learning-wake-covid-19/>
- Gülbahar, Y. (2012). *E-öğrenme*. Ankara: Pegem Akademi

- Gürer, M. D., Tekinarslan, E., ve Yavuzalp, N. (2016). Çevrimiçi Ders Veren Öğretim Elemanlarının Uzaktan Eğitim Hakkındaki Görüşleri. *Turkish Online Journal of Qualitative Inquiry*, 7(1).
- Hallahan, D.P. ve Kauffman J.M. (2006) *Exceptional Learners: Introduction to Special Education*. Boston: Allyn&Bacon.
- Hamutoğlu, N. B., Gültekin, G. S., ve Savaşçı, M. (2019). Öğretmen adaylarının uzaktan eğitime yönelik görüşleri: Açıköğretim uygulamaları. *Yükseköğretim Dergisi*, 9(1), 19-28.
- Heuer, B. P., ve King, K. P., (2004). Leading the Band: The Role of the Instructor in Online Learning for Educators. *The Journal of Interactive Online Learning* 3(1), 1-11.
- Holmberg, B. (1995). *Theory and Practice of Distance Education*. London: Routledge.
- Hu, Z., Lin, X., Kaminga, A. C. ve Xu, H. (2020). Impact of the COVID-19 epidemic on lifestyle behaviors and their association with subjective well-being among the general population in mainland china: Cross-sectional study. *Journal of Medical Internet Research*, 22(8). Erişim: 11 Mart 2021 <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC7458584/>
- Iannizzotto, G., Nucita, A., Fabio, R. A., Capri, T., ve Bello, L. L. (2020). Remote eyetracking for school tasks in times of COVID-19. *Information*, 11(6), 296. Erişim: 14 Mart 2021 <https://doi.org/10.3390/info11060296>
- Imran, N., Zeshan, M., ve Pervaiz, Z. (2020). Mental health considerations for children & adolescents in COVID-19 Pandemic. *Pakistan Journal of Medical Sciences*, 36 (COVID19-S4). <https://doi.org/10.12669/pjms.36.COVID19-S4.2759>
- İşman, A. (2011). *Uzaktan eğitim*, Pegem Akademi Yayınları.S. 11-24. Ankara.
- Jalali, M., Shahabi, S., Lankarani, K. B., Kamali, M. ve Mojgani, P. (2020). COVID-19 and disabled people: Perspectives from Iran. *Disability & Society*, 35(5), 844-847.
- Jasper, M. A. (1994). Issues in phenomenology for researchers of nursing. *Journal of Advanced Nursing*, 19, 309- 314.
- Jeste, S., Hyde, C., Distefano, C., Halladay, A., Ray, S., Porath, M. vd. (2020). Changes in access to educational and healthcare services for individuals with

- intellectual and developmental disabilities during COVID-19 restrictions. *Journal of Intellectual Disabilities Research*, 64(11), 825-833.
- Kahraman, M. E., (2020). COVID-19 Salgınının Uygulamalı Derslere Etkisi ve Bu Derslerin Uzaktan Eğitimle Yürütülmesi: Temel Tasarım Dersi Örneği. *Medeniyet Sanat Dergisi*, 6(1), ss. 44-56.
- Kara, E. (2020). KOVID-19 Pandemisindeki Dezavantajlı Gruplar ve Sosyal Hizmet İşgücünün İşlevi. *Türkiye Sosyal Hizmet Araştırmaları Dergisi*, 4,(1), ss. 28-34.
- Karakaş, M., (2020). Covid-19 salgınının çok boyutlu sosyolojisi ve yeni normal meselesi. *İstanbul Üniversitesi Sosyoloji Dergisi*, 40(1), 541-573.
- Kargın, T. (1997). Özel Eğitim Alanında Öğretmen Yetiştirme. *Milli Eğitim Dergisi*.
- Kaya, E. (2013) Öğretmenlerinin Yeterlilikleri (Özel Eğitim Uygulama Merkezi, İş Uygulama Merkezi, Mesleki Eğitim Merkezi) (Yüksek Lisans Tezi). Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Kaya, N. G. (2020). *Pandemi Döneminde Özel Eğitim Gereksinimi Olan Engelli Öğrenciler ve Uzaktan Eğitim*. 5th International Congress on Social Sciences, Taras Shevchenko University, Ukraine.
- Keskin, M., ve Özer Kaya, D., (2020). COVID-19 sürecinde öğrencilerin web tabanlı uzaktan eğitime yönelik geri bildirimlerinin değerlendirilmesi. *İzmir Katip Çelebi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 5(2), 59-67.
- Kirmizigül, H. G. (2020). COVID-19 Salgını ve Beraberinde Getirdiği Eğitim Süreci. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 7, S 5, ss. 283-289.
- KKTC MEB, (2014), Özel Eğitim Komisyon Kararı, Erişim: 29.01.2021 <http://egitimsurasi.mebnet.net/Komisyon7.pdf>
- KKTC Milli Eğitim Yasası, (1986). Erişim: 04.02.2021. <http://www.mebnet.net/sites/default/files/yasalar/17-1986.pdf>
- KKTC, Devlet Planlama Örgütü Nüfus ve Konut Sayımı (2006), Erişim: 15.02.2021 <http://nufussayimi.devplan.org/>.
- Koç, A. (2020). Covid-19 Salgını Sürecinde İlahiyat Fakültesi Öğretmenlik Uygulaması Dersinin Uzaktan Eğitim Yoluyla Yapılması: Örnek Bir Uygulama Modeli. *Milli Eğitim Dergisi*, 49(1), 851-875.

- Koh, C. G., Lee, L., Lo, C., Wong, C., ve Yap, J. (2020). *A Socio-Psychological Perspective. In Challenges and Opportunities in the Post-COVID-19 World* (pp. 44–48). Geneva: World Economic Forum. www.weforum.org.
- Kurt, A., ve Kurtoğlu Erden, M., (2020). Özel eğitim alanında teknoloji kullanımı ile ilgili yapılan çalışmaların incelenmesi.
- Lıvarı, N., Sharma, S., ve Ventä-Olkkonen, L. (2020). Digital transformation of everyday life–How COVID-19 pandemic transformed the basic education of the young generation and why information management research should care? *International Journal of Information Management*, 102183. <https://doi.org/10.1016/j.ijinfomgt.2020.102183>.
- Lovelace, B., (2020). *World Health Organization names the new coronavirus: COVID-19*. <https://www.cnbc.com/> (E.T: 14.07.2020).
- Majoko, T. ve Dudu, A. (2020). Parents’ strategies for home educating their children with autism spectrum disorder during the COVID-19 period in Zimbabwe, *International Journal of Developmental Disabilities*, Erişim: 12 Ocak 2021 <https://doi.org/10.1080/20473869.2020.1803025>
- Masonbrink, A. R. ve Hurley, E. (2020). *Advocating for children during the COVID-19 school closures. Pediatrics*, 146, Erişim Adresi: <https://doi.org/10.1542/peds.2020-1440>
- MEB (2020). İdari İzin. https://maol.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2020_03/16140039_idari_inzin.pdf 15 Mayıs 2020 tarihinde alıntılanmıştır.
- MEB, (1997). 573 Sayılı Özel Eğitim Hakkında Kanun Hükmünde Kararname. <http://mevzuat.meb.gov.tr/html/1041.html> adresinden 03 Ocak 2018 tarihinde alınmıştır.
- MEB, KKTC. (2020). *Kesintisiz Eğitim Sistemi*. Uzaktan eğitim için ders zili pazartesi günü eğitim mebnet.net ’te çalışıyor. <http://www.mebnet.net/?q=node&page=4>
- MEB, Mevzuat, çevrimiçi <http://www.meb.gov.tr/> mevzuat 2005, Erişim: 13.11.2020
- MEB. (2006) Özel Eğitim Hakkında Kanun Hükmünde Kararname. [Online]: http://orgm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2012_10/10111011_ozel_egitim_kanun_huk_munda_kararname.pdf adresinden 15.01.2021 tarihinde erişilmiştir.

- Mengi, A., ve Alpdoğan, Y. (2020) Covid-19 Salgını Sürecinde Özel Eğitim Öğrencilerinin Uzaktan Eğitim Süreçlerine İlişkin Öğretmen Görüşlerinin İncelenmesi. *Milli Eğitim Dergisi*, 49(1), 413-437.
- Milli Eğitim Bakanlığı (MEB), (2012). *Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği*, Resmi Gazete, Yayın Tarihi: 21 Temmuz 2012, Sayısı: 28360. s.34.
- Mulenga, E. M., ve Marbán, J. M. (2020). Is COVID-19 the gateway for digital learning in mathematics education? *Contemporary Educational Technology*, 12(2), ep269. <https://doi.org/10.30935/cedtech/7949>
- Nasser, R. ve Abouchedid, K. (2010). Attitudes and concerns towards distance education: the case of lebanon. *Online Journal of Distance Learning Administration*, 3 (4), 1- 12
- O'Neil, T. (2006). *How Distance Education Has Changed Teaching and the Role of the Instructor*. *Information Systems Education Journal* 7(48), 1-11.
- Olness, K., Mandalakas A. ve Torjesen, K. (2015). *How to Help the Children in Disasters*. 4th ed. Health Frontiers, Kenyon, USA.
- Ömeroğlu, E. (1994). Ailenin çocuğunun eğitimine katılımı. *Okul Öncesi Eğitimi*, 47.
- Özçınar, H., ve Öztürk, E. (2008). Student opinions about case discussions in online environments. *Yuzuncu Yıl University Journal of Educational Faculty*, 5(2), 154-178.
- Özel Eğitim Hakkında Kanun Hükmünde Kararname, 1997, (Çevrimiçi), Erişim: 27.01.2021 <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/4.5.573.pdf>
- Özsoy, Y., Özyürek, M. ve Eripek, S. (1992). *Geri zekâlı çocuklar. Özel eğitime muhtaç çocuklar özel eğitime giriş*. Ankara: Karatepe Yayınları.
- Özyürek, M., (2013). *Engellilere yönelik tutumların değiştirilmesi*. Ankara: Kök Yayıncılık.
- Parczewska, T. (2020). Difficult situations and ways of coping with them in the experiences of parents homeschooling their children during the COVID-19 pandemic in Poland. *Education* 3-13, Erişim: 8 Şubat 2021 <https://doi.org/10.1080/03004279.2020.1812689>
- Parenteau, C., Bent, S., Hossain, B., Chen, Y., Widjaja, Y., Breard, M. vd. (2020). The experience of parents of children with autism spectrum disorder during the

- COVID19 pandemic: A qualitative analysis. *Research Square*, Erişim adresi: <https://doi.org/10.21203/rs.3.rs-46426/v1>
- Parmigiani, D., Benigno, V., Giusto, M., Silvaggio, C. ve Sperandio, S. (2020). Eincludeion: online special education in Italy during the Covid-19 pandemic. *Technology, Pedagogy and Education*, Erişim: 11 Ocak 2021 <https://doi.org/10.1080/1475939X.2020.1856714>
- Saavedra, J. (2020). *Educational challenges and opportunities of the Coronavirus (COVID-19) pandemic*. <https://blogs.worldbank.org/education/educational-challenges-and-opportunitiescovid-19-pandemic>
- Saba, F. (2000). Uzaktan eğitimde araştırma: Bir durum raporu. *International review of research in open and distance learning c issn: 1492-3831 vol. 1, no. 1*.
- Şahin, M. C., ve Tekdal, M. (2005). İnternet tabanlı uzaktan eğitimin etkililiği: Bir meta-analiz çalışması. *Akademik Bilişim*, 02-04.
- Sarı, H. (2007). Özel Eğitime Muhtaç Öğrencilerin Eğitimleriyle ilgili Çağdaş Öneriler. Ankara : Pegem A Yayıncılık.
- Sarı, T., ve Nayır, F. (2020). Pandemi Dönemi Eğitim: Sorunlar ve Fırsatlar. *Electronic Turkish Studies*, 15(4).
- Saygı, M. (2007). Kuzey Kıbrıs'ta Özel Eğitim ve Kaynaştırma. *KKTC Milli Eğitim ve Kültür Bakanlığı Milli Eğitim Dergisi*, 1, 55-67.
- Schleety, P. C. (2005). *Okulu Yeniden Kurmak*. (Shaking Up The Schoolhouse.), (Çev. Yüksel Özden). Ankara: Nobel. Özel Eğitim, Rehberlik ve Danışmanlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü.
- Schonfeld, D. J. ve Demaria, T. (2015). Providing psychosocial support to children and families in the aftermath of disasters and crises. *Pediatrics*, 136(4), 1120-1130
- Seidel, T., Blomberg, G., ve Renkl, A. (2013). Instructional strategies for using video in teacher education. *Teaching and Teacher Education*, 34, 56–65. doi:10.1016/j.tate. 2013.03.004
- Şenol, F. B., ve Yaşar, M. C. (2020) Covid-19 Pandemisi Sürecinde Öğretmen Ve Ebeveyn Gözünden “Özel Eğitim”. *Milli Eğitim Dergisi*, 49(1), 439-458.

- Smith, T. ve Ingersoll, R. (2004). "What are the effects of induction and mentoring on beginning teacher turnover?" *American Educational Research Journal*, 41(3), 53-80.
- Sucuoğlu, B. (2009). *İlköğretimde Kaynaştırma Uygulamaları Yaklaşımlar, Yöntemler, Teknikler*. İstanbul: Morpa Yayınları.
- T.C. Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, (2016). BM Engellilerin Haklarına İlişkin Sözleşme Kapsamında Engelli Hakları Ulusal Göstergeleri
- T.C. Milli Eğitim Bakanlığı, Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği, (2020). http://orgm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2020_06/24163215_ozel_e_gitim_yonetmeliği_son_hali.pdf
- T.C. Sağlık Bakanlığı, (2020), Erişim: 31.01.2021 <https://covid19.saglik.gov.tr/TR-66300/covid-19-nedir-.html>
- T.C. Sağlık Bakanlığı, (2020). <https://covid19.saglik.gov.tr/tr-68443/covid-19-durum-raporu.html>
- Toker-Gökçe, A., (2008). Küreselleşme sürecinde uzaktan eğitim. *D.Ü. Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11, 1-12
- Topaloğlu, A. Ö. ve Topaloğlu, M. (2009). Engelli bireylere yönelik konsept kazanımında uzaktan eğitim uygulamaları / engellilere özel eğitim. *Prosedür-Sosyal ve Davranış Bilimleri*, 1 (1), 1008-1011.
- Tull, M. T., Edmonds, K. A., Scamaldo, K. M., Richmond, J. R., Rose, J. P. ve Gratz, K. L. (2020). Psychological outcomes associated with stay-at-home orders and the perceived impact of covid-19 on daily life. *Psychiatry Research*, 289, 1-6.
- Türk Dil Kurumu, (2020). <https://sozluk.gov.tr/>
- Türker, A., ve Dündar, E. Covid-19 Pandemi Sürecinde Eğitim Bilişim Ağı (Eba) Üzerinden Yürütülen Uzaktan Eğitimlerle İlgili Lise Öğretmenlerinin Görüşleri. *Milli Eğitim Dergisi*, 49(1), 323-342.
- Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, 1982, 42. Madde
- Türnüklü, A. (2000). Eğitim bilim araştırmalarında etkin olarak kullanılabilecek nitel bir araştırma tekniği. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi*, 6(24), 543-559.

- UNESCO. (2020g). *Distance Learning Strategies, What do we know about effectiveness?* <http://www.unesco.org/covid19EDwebinar>, web adresinden 16 Nisan 2020 tarihinde edinilmiştir.
- UNESCO. Scientific and Cultural Organization. (2020). *How are countries addressing the Covid-19 challenges in education? A snapshot of policy measures*. [Global Education Monitoring Reports]. UNESCO.
- United Nations International Children's Emergency Fund. (2020a). *UNICEF calls for averting a lost generation as COVID-19 threatens to cause irreversible harm to children's education, nutrition and well-being*. Erişim adresi: <https://www.unicef.org/press-releases/unicef-calls-averting-lost-generation-covid19-threatens-cause-irreversible-harm>
- Varol, N., (2005). *Aile Eğitimi*. Ankara: Kök yayıncılık.
- WHO. (2020 a.). *WHO Director-General's opening remarks at the media briefing on COVID-19 - 11 March 2020*, <https://www.who.int/dg/speeches/detail/who-director-general-sopening-remarks-at-the-media-briefing-on-covid-19---11-march-2020>, web adresinden 07.10.2020 tarihinde edinilmiştir.
- WHO. (2020 b.). *Covid-19 Coronavirus Disease 2019 Situation Report – 72*. World Health Organization (Vol. 2019). <https://pers.droneemprit.id/covid19/>
- Wilson, D., Varnhagen, S., Krupa, E., Kasprzak, S., Hunting, V. & Taylor, A. (2007). Instructors' Adaptation to Online Graduate Education in Health Promotion: A Qualitative Study. *International Journal of E-Learning & Distance Education* 18(2), 1-15.
- Xiong, J., Lipsitz, O., Nasri, F.; Lui, L.M.W., Gill, H., Phan, L. vd. (2020). Impact of COVID-19 pandemic on mental health in the general population: A systematic review. *Journal of Affective Disorders*, 277, 55-64.
- Yalabık, N. (2001). Uzaktan eğitim: ODTÜ Deneyimleri. *TBD Bilişim*. 80.,
- Yamamoto, G. T., ve Can E. (2013). Türkiye’de Uzaktan Eğitim Uygulamalarının Analizi. G. T. Yamamoto, V. Yüzer, & U. Demiray içinde, *Türkiye’de E-Öğrenme Gelişmeler ve Uygulamalar IV* (s. 193-206). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayıncılık.
- Yıldırım, A, ve Şimşek, H., (2006). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Seçkin Yayıncılık, Ankara.

- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2018). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin
- Yılmaz, E, Güner, B, Mutlu, ve Doğanay, G., (2020). *Veli Algısına Göre Pandemi Dönemi Uzaktan Eğitim Sürecinin Niteliği*, Palet Yayınları, Konya.
- Yılmaz, E. (2007). 1847-1848 kolera salgını ve Osmanlı coğrafyasındaki etkileri. *Avrasya İncelemeleri Dergisi*, 6(1), 23–55.
- Yılmaz, E. Güner, B. Mutlu, H. Ve Doğanay, G., (2020). *Veli Algısına Göre Pandemi Dönemi Uzaktan Eğitim Sürecinin Niteliği*. Palet Yayınları, Konya.
- YÖK (2020a). Basın Açıklaması. <https://www.yok.gov.tr/Sayfalar/Haberler/2020/universitelerde-uygulanacak-uzaktan-egitime-iliskin-aciklama.aspx> 15 Mayıs 2020 tarihinde alıntılanmıştır.
- YÖK (2020b). YÖK, Engelli Öğrencilerin Uzaktan Eğitimde Yaşadığı Sıkıntılara Yönelik Harekete Geçti. <https://www.yok.gov.tr/Sayfalar/Haberler/2020/engelli-ogrenciler-icin-uzaktan-egitim.aspx> 10 Mayıs 2020 tarihinde alıntılanmıştır.
- YÖK (2021). Engelli Öğrencilerin Küresel Salgın Sürecinde Eğitime Erişimi İçin Yükseköğretim Kurumlarında Alınan Tedbirler. Erişim: 09 Şubat 2021 <https://www.yok.gov.tr/Dergi/dergipdf/yuksek-ogretim-sayi-19.pdf>
- YÖK Dersleri Platformu (2020). Yükseköğretim Kurumları Dersleri. <https://yokdersleri.yok.gov.tr/> 02 Ocak 2021 tarihinde alıntılanmıştır.
- Yükseköğretim Kurulu Basın Açıklaması, Mart 2020, (Çevrimiçi), Erişim: 15.07.2020 <https://www.yok.gov.tr/Sayfalar/Haberler/2020/universitelerd-e-uygulanacak-uzaktan-egitime-iliskin-aciklama.aspx>
- Yükseköğretim Planlama, Denetleme, Akreditasyon ve Koordinasyon Kurulu. <http://www.ncyodak.eu/tr/default.htm> Erişim tarihi: 02 Şubat 2021.
- Zhong, R., (2020, 04 18). *The Coronavirus Exposes Education's Digital Divide*. nytimes.com: <https://www.nytimes.com/2020/04/17/technology/china-schools-coronavirus>.
- Zorbaz, M. (2019). Yazma kültürü: Türk dili-edebiyatı ve Türkçe öğretmen adayları üzerine bir inceleme. *Yüksek Lisans Tezi, Pamukkale Üniversitesi, Denizli*.

EKLER

EK 1. Bilgi ve Katılım Onay Formu

Sayın Katılımcı;

Bu araştırma Uluslararası Kıbrıs Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim Araştırma Enstitüsü, Zihin Engelliler Öğretmenliği Yüksek Lisans Programına bağlı olarak gerçekleştirilmektedir. “Covid-19 Salgın Sürecinde Özel Eğitim Gerektiren Bireylerin Eğitimlerinde Özel Eğitim Öğretmenlerinin Yaşadıkları Problemlerin Belirlenmesi” konusundaki bu araştırmaya gönüllü katılımınız beklenmektedir.

Size yöneltilecek sorulara vereceğiniz cevaplar araştırmaya veri oluşturacak ve bilimsel amaç için kullanılacaktır. Bu araştırmada görüşme sorularına vereceğiniz samimi cevaplar, çalışma için büyük önem taşımaktadır. Görüşme soruları iki bölümden oluşmaktadır ve görüşme süresi 20-25 dakika olarak düşünülmektedir. Sizlere, birinci bölümde demografik 10 soru, ikinci bölümde yarı yapılandırılmış 9 soru yöneltilecektir. Araştırma etiğine uygun olarak kişisel bilgiler ve verilecek cevapların tamamı gizli tutulacaktır. Ayrıca bu çalışmada kişisel bilgilerinizi ortaya koyan sorular bulunmamaktadır. Bu çalışmaya katılarak vereceğiniz cevaplar başka kişilerle paylaşılmayacak dolayısıyla herhangi bir yasal yükümlülük altına kesinlikle girmeyeceksiniz.

Bu araştırmaya yapacağınız katkılardan dolayı teşekkür ederim.

Danışman: Yrd. Doç. Dr. Cahit Nuri
Uluslararası Kıbrıs Üniversitesi
e-mail: cnuri@ciu.eu.tr

Yüksek Lisans Öğrencisi
Dilaver Elçi
İletişim: 0533 872 5688
dilaver.elci94@gmail.com

Araştırmaya katılmayı; ONAYLIYORUM ()
ONAYLAMİYORUM ()

EK 2. Öğretmene Ait Demografik Bilgi Formu

1.Yaşınız: (a) 20-29 yaş

(b) 30-39 yaş

(c) 40-49 yaş

(d) 50 ve üzeri yaş

2.Cinsiyetiniz: Kadın () Erkek ()

3.Mesleki Kıdeminiz: (a) 1-5 yıl

(b) 6-10 yıl

(c) 11-15 yıl

(d) 16 ve üzeri

4.Eğitim Durumu: (a) Lisans

(b) Yüksek Lisans

(c) Doktora

Diğer:

5. Covid-19 Salgını öncesinde uzaktan eğitimle ilgili herhangi bir deneyiminiz var mı?

Evet ()

Hayır ()

6. Kişisel bilgisayarınız var mı?

Evet ()

Hayır ()

7.Covid 19 Pandemi korku düzeyiniz nedir?

(a) Çok Korkuyorum

(b) Korkuyorum

(c) Korkmuyorum

(d) Hiç Korkmuyorum

8.Covid-19 Pandemi sürecinde kaç öğrenci ile çalıştınız?

.....

9. Covid-19 Pandemi sürecinde özel gereksinimli olan öğrencinizin yetersizlik türü ve derecesi nedir?

.....

10. Bağlı olduğunuz kurum: () Devlet () Özel

EK 3. Yarı Yapılandırılmış Görüşme Soruları

1. Covid-19 salgını sürecinde verilen uzaktan eğitimin özel eğitime gereksinim duyan çocukların eğitim-öğretimine uygunluğu hakkındaki görüşlerinizi belirtiniz?

2. Covid 19 salgını sürecinde özel gereksinimli çocukların eğitimi için uzaktan eğitim panellerinden (Skype, ZOOM, Microsof Teams, Meet, Moodle vb.) hangilerini kullandınız? Bunlarla ilgili hangi hizmet içi eğitimleri aldınız?

3. Covid-19 salgını sürecinde özel gereksinimli öğrencilerinizle erişim kurarken kullandığınız eğitim panellerinde nasıl problemlerle karşılaştınız? (sonda; internet yetersizliği, donanım yetersizliği, kullanabilme yeteneği)

4. Covid-19 salgını sürecinde özel gereksinimli öğrencilerinizle erişim kurarken yaşadığınız problemler karşısında;

a. Kimlerden ne tür destekler aldınız?

b. Verilen destekler problemlerin çözümünde etkili oldu mu? Tecrübelerinizi paylaşınız?

5.Yüz yüze eğitime ara verilmesi kararı üzerine ders akışının nasıl sağlanacağı konusunda öğretmenlik mesleğini icra ettiğiniz kurumdan eğitim öğretim için yönergeler aldınız mı?

a. Cevabınız “evet” ise, ne tür yönergeler aldınız?

b. Verilen uzaktan eğitim yönergeleri ile öğrencinize kazandırmanız gereken kazanımlar ile ilgili ne tür problemlerle karşılaştınız?

c. Eğer problemlerle karşılaştıysanız, bu problemleri aşabilmek için nasıl yöntemler geliştirdiniz?

6. Uzaktan eğitim sürecinde özel gereksinimli öğrencilerinizle eğitim-öğretim bağlamında yaşadığınız problemler nelerdir?

7. Covid-19 salgını sürecinde özel eğitime gereksinim duyan bireylerin gelişimine yönelik eğitici materyalleri kullanabildiniz mi?

- a. Cevabınız “Evet” ise ne tür materyaller kullandınız? (Sonda: üç boyutlu, iki boyutlu-resimli kartlar, video)
- b. Kullanamadıklarınız materyaller var mı? Varsa hangileridir?

8. Covid-19 salgın sürecinde yapmış olduğunuz eğitim-öğretimde özel gereksinimli öğrencilerin aktif bir şekilde, yüz yüze katılması gerektiğini düşündüğünüz dersler veya aktiviteler hangileridir? Açıklayınız.

9. Pandeminin mesleki gelişiminizi hangi yönde etkilediğini düşünüyorsunuz?

- a. Cevabınız, “olumlu” ise, nasıl? Açıklayınız.
- b. “olumsuz” ise nedenini açıklayınız?

EK.4 KKTC Milli Eğitim ve Kültür Bakanlığı İlköğretim Daire Müdürlüğü İzin Yazısı

KUZEY KIBRIS TÜRK CUMHURİYETİ
MİLLİ EĞİTİM VE KÜLTÜR BAKANLIĞI
İLKÖĞRETİM DAİRESİ MÜDÜRLÜĞÜ

Sayı : İÖD.0.00-006-20/E.7241

14 Aralık 2020

Konu : Dilaver Elçi'nin Anket Uygulama İzni
Hk.

Sayın Dilaver Elçi,

İlgi : 10 Aralık 2020 tarihli başvurunuz.

Müdürlüğümüze bağlı özel eğitim merkezleri ve okullarında görev yapan öğretmenlere uygulamak istediğimiz "Covid-19 Salgın Döneminde Özel Gereksinimli Öğrencilerin Eğitimlerinde Özel Eğitim Öğretmenlerinin Yaşadıkları Problemlerin Belirlenmesi" konulu çalışmamız, Talim ve Terbiye Dairesi Müdürlüğü tarafından incelenmiş gizlilik ve gönüllülük ilkelerine riayet edilerek uygulanması uygun görülmüştür.

Çalışma uygulanmadan önce okul müdürlükleri ile temas kurulması ve tamamlandıktan sonra da sonuçların Talim ve Terbiye Dairesi Müdürlüğü'ne iletilmesinin yasa gereği olduğunu bildiğin, gereğini saygı ile rica ederim.

 e-imza ile
Hakkı BAŞARI
Müdür

Not: 93/2007 sayılı Elektronik İmza Yasası'nın 6 maddesi gereği bu belge elektronik imza ile imzalanmıştır.

Şiş. Mehmet Hasan Tuna Sokak. No.5 Yenışehir 99010 LEFKOŞA
Tel: 2286893
Faks: 2287158

Bilgi için Yasemin ŞENOL
Eğitim Öğretim Uzmanı
(Görevlendirme)

EK.5 Etik Kurul Kararı

ULUSLARARASI KIBRIS ÜNİVERSİTESİ

Sayı : -020-
2064 25/02/2021
Konu : Dilaver Elçi'nin Etik Kurul Kararı hk.

EĞİTİM FAKÜLTESİ DEKANLIĞINA

Eğitim Bilimleri Fakültesi öğretim üyesi Yrd. Doç. Dr. Cahit Nuri danışmanlığında 21814899 numaralı yüksek lisans öğrencisi Dilaver Elçi tarafından hazırlanmış olan "Covid-19 Salgın Döneminde Özel Gereksinimli Öğrencilerin Eğitimlerinde Özel Eğitim Öğretmenlerinin Yaşadıkları Problemlerin Belirlenmesi" adlı çalışmanın: verilerin nereden, ne zaman ve nasıl toplanacağını belirtmesi, aydınlatılmış onam formunun eklenmesi ve benzer şekilde örneklem seçiminin daha net bir şekilde ortaya konması koşullarıyla kabulüne, karar verilmiştir. Konuyu gereği için bilgilerinize saygılarımla sunarım.

Doç. Dr. Mehmet TOYCAN
Rektör Yardımcısı - Eğitim ve
Araştırma

Evrakı Doğrulamak İçin: https://ebys.ciu.edu.tr/enVision/Validate_Doc.aspx?V=BENDEZZ7

Lefkoşa - Kuzey Kıbrıs

İçin: Nurcan Kervanlı

Telefon No: (0392) 671 11 11 Faks No: (0392) 671 11

30

Bilgi

Unvan: Sekreter E-Posta: info@ciu.edu.tr İnternet Adresi: www.ciu.edu.tr